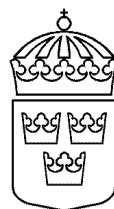

Riksdagens protokoll

1998/99:46

Torsdagen den 28 januari

Kl. 12.00 – 18.12

Protokoll
1998/99:46

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 21 och 22 januari.

2 § Avsägelser

Tredje vice talmannen meddelade att *Harald Nordlund* (fp) avsagt sig uppdraget som suppleant i EU-nämnden fr.o.m. den 29 januari.

Kammaren biföll denna avsägelse.

Tredje vice talmannen meddelade att *Roland Larsson* (s) anhållit om att bli entledigad från uppdraget som ledamot av riksdagen fr.o.m. den 2 februari 1999.

Kammaren biföll denna anhållan.

3 § Kompletteringsval till EU-nämnden

Tredje vice talmannen meddelade att Folkpartiet liberalernas riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans fr.o.m. den 29 januari anmält Karin Pilsäter som suppleant i EU-nämnden efter Harald Nordlund.

Tredje vice talmannen förklarade vald till

suppleant i EU-nämnden

Karin Pilsäter (fp)

4 § Meddelande om särskilt anordnad debatt

Tredje vice talmannen meddelade att särskilt anordnad debatt om åtgärder för ökad tillväxt skulle äga rum *onsdagen den 3 februari kl. 9.00*.

5 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 1998/99:78

Till riksdagen

Interpellation 1998/99:78 av Lars Hjertén om utbildning och arbetsmarknad.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 11 februari 1999.

Skälet till dröjsmålet är att Utbildningsdepartementet för närvarande deltar i ett beredningsarbete kring just de frågor interpellanten vill ha svar på. Arbetet beräknas vara slutfört inom kort och jag vill gärna kunna redogöra för de förslag till åtgärder som förväntas komma fram i detta arbete.

Stockholm den 19 januari 1999

Ingegerd Wärnersson

*Svar på
interpellationer*

6 § Svar på interpellation 1998/99:91 om osakliga löneskillnader på grund av kön

Anf. 1 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Monica Green har frågat vad jag kan göra för att underlätta synliggörandet av de samhällsstrukturer som fortfarande gör att kvinnors löner sätts lägre än mäns, för att få en ändring till stånd när det gäller osakliga löneskillnader på grund av kön och om det finns andra åtgärder som kan vidtas för en rättvisare lönesättning.

Jag vill inledningsvis säga att jag tycker det är bra att Monica Green lyfter fram den viktiga frågan om osakliga löneskillnader på grund av kön. Jag har också tagit del av Arbetslivsinstitutets och SCB:s rapport om kvinnors och mäns löner och Kvinnomaktutredningens betänkande och finner det oacceptabelt att kvinnor i genomsnitt tjänar 83 % av vad män tjänar, även om en del av löneskillnaderna kan förklaras med faktorer som ålder, utbildning, yrkesgrupp och sektor.

Jag är liksom Monica Green mycket bekymrad över svårigheterna att komma till rätta med osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män. Jag vill dock understryka att regeringen vidtagit en antal åtgärder för att synliggöra och motverka osakliga löneskillnader på grund av kön. Dessa åtgärder kommer att ge resultat på sikt. Jag vill här lyfta fram några exempel på sådana åtgärder.

- Utredningen om en översyn av vissa delar av jämställdhetslagen har nyligen fått tilläggsdirektiv för att även göra en analys av frågor som hänger samman med arbetsvärdering och bedöma om ytterligare åtgärder behövs för att arbetet med att bestämma lika lön för lika och likvärdigt arbete skall underlättas i praktiken.
- Arbetslivsinstitutet fick år 1997 regeringens uppdrag att avsätta medel för upphandling från SCB av en lönestatistik som kan ligga till grund för fördjupade analyser av löneskillnader mellan kvinnor och

män. Enligt regleringsbrevet för år 1999 skall institutet i samarbete med SCB fortsätta utvecklingsarbetet som rör statistik och analys av löneskillnader mellan kvinnor och män. SCB får därför 1 miljon kronor för att vidareutveckla lönestatistiken, särskilt i fråga om en bättre yrkesredovisning, så att den kan ligga till grund för fördjupade analyser av löneskillnader mellan kvinnor och män och därmed underlätta värderingen av olika arbeten.

- Arbetslivsinstitutet har även under flera år, på regeringens uppdrag, avsatt medel till forskning, utvecklingsarbete och kunskapsspridning om lönebildning, arbetsvärdering och löneskillnader mellan kvinnor och män. Uppdraget har genomförts inom ramen för forsknings- och utvecklingsprogrammet Lönebildning och arbetsvärdering (LÖV). En referensgrupp med representanter för arbetsmarknadens parter har varit knuten till verksamheten. Slutrapport från LÖV-programmet kommer att redovisas inom kort.
- JämO fick en resursförstärkning på 5 miljoner kronor fr.o.m. budgetåret 1997, bl.a. för att driva frågor om lönediskriminering. JämO skall senast den 1 mars 1999 redovisa hur det utökade anslaget har påverkat myndighetens verksamhet. Redan nu kan det dock konstateras att arbetet som rör löneskillnader mellan kvinnor och män kräver stora resurser. Därför har ytterligare 2 miljoner kronor tillförts JämO fr.o.m. budgetåret 1999.
- Enligt regleringsbrevet för år 1999 skall ärenden som rör osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män ägnas särskild uppmärksamhet i JämO:s tillsyn över arbetsgivares aktiva jämställdhetsarbete. Ärenden som rör lönediskriminering skall också ägnas särskild uppmärksamhet.
- Regeringen har vidare givit alla statliga myndigheter i uppdrag att redovisa sin kompetensförsörjning m.m. I uppdraget ingår att redovisa det arbete som bedrivs för att kartlägga och eliminera osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män.

Jag vill betona att det är arbetsmarknadens parter som har det huvudsakliga ansvaret för lönebildningen. Därmed har de huvudansvaret för det viktiga arbetet med att motverka osakliga löneskillnader på grund av kön. Arbetsmarknadens parter har, inte minst under senare tid, visat att arbetsvärdering är ett användbart verktyg för att komma till rätta med osakliga löneskillnader. Jag välkomnar fler initiativ på detta område.

Jag ser arbetet med att komma till rätta med osakliga löneskillnader på grund av kön som en av jämställdhetspolitikens viktigaste frågor. Jag kommer därför att arbeta för en förändring så att denna problematik försvinner.

Anf. 2 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka för sammanställningen över vad som har gjorts hittills. Jag tycker att de initiativ som regeringen har tagit för att lösa det här stora problemet är bra.

Vi kan vara överens om att löneskillnaderna består mellan kvinnor och män och att kvinnor tjänar mindre på grund av kön. Det har flera olika utredningar visat. Kvinnomaktutredningen har också påpekat att det skulle vara mer lönsamt för kvinnorna att byta kön än att skaffa sig utbildning, vilket är mycket alarmerande.

Kvinnomaktutredningen hävdar också att det är större skillnader inom LO-förbunden än inom tjänstemannaförbunden. Det är viktigt att påpeka i sammanhanget. Om jag har förstått saken rätt är det ingångslönerna som är en stor bov i dramat. När man söker ett jobb och kommer överens om vilken lön man skall börja på är det många gånger så att kvinnor inte kräver så höga löner som männen gör.

Det vore bra om man genom regler eller lagar kunde se till att det blev större fackligt inflytande redan vid sättandet av ingångslöner. Det kunde vara ett sätt att försöka flytta fram positionerna. Det är många exempel som visar att vi måste få en mer rättvis lönefördelning mellan män och kvinnor, inte minst med tanke på jämställdheten i samhället.

Många har talat med mig om att både mannen och kvinnan skulle vilja dela föräldraledigheten när de skaffar barn. Men de har inte råd att låta mannen välja att vara hemma med barnet eftersom han tjänar mer. Det slår hårt mot jämställdheten, könsrollsmönstret biter sig ännu mer fast i samhället, och vi kommer inte ur det.

Ett annat sätt skulle kunna vara att stimulera diskussionen. Jämställdhetsministern har också påpekat här att vi måste bli fler som deltar i debatten. Både arbetsmarknadens parter och vi som är med i den offentliga debatten måste hela tiden påpeka att kvinnornas löner nu måste upp för att det skall bli ett jämställt samhälle.

Jag tänker återkomma i mitt nästa inlägg med ett tips till.

Anf. 3 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Det är lite svårt att debattera i den här frågan eftersom vi är väldigt överens om att det är ett problem och att vi skall lösa problemet. Samtidigt äger vi inte riktigt fullt ut instrumenten, eftersom det är i första hand en fråga för arbetsmarknadens parter. Därför spelar också en sådan här debatt en stor roll som påtryckare och som opinionsbildare. Vi skall heller inte neka till att det är viktigt med debatten.

Man får skilja på löneskillnader i allmänhet och osakliga löneskillnader på grund av kön. När man går in och analyserar siffrorna ser man att det finns orsaker till löneskillnader i allmänhet. Det kan vara att kvinnor arbetar mindre tid, att de arbetar i vissa yrken eller att de tillhör andra fack, osv.

Det är de sista procenten, som kan vara 5–7 %, som är de mest upprörande. Det är osakliga löneskillnader enbart på grund av kön. Där har vi en gemensam uppgift att förändra attityder. Det handlar om att "bara" för att de är kvinnor betraktas och behandlas kvinnor annorlunda vid lönesättning. Det är en fråga för arbetsgivarna men också för facken.

Monica Green frågade om facken kan vara med när man sätter lönen första gången. Såvitt jag vet är facken med i den processen. Åtminstone inom Regeringskansliet är facken med när man sätter ingångslönen. Det handlar i sin tur också om att kvinnor skall våga begära mycket i lön. Kvinnor måste våga värdera sig själva utifrån den kompetens och den

kunskap de faktiskt har. Det är en annan aspekt som har med kvinnors självförtroende att göra.

Föräldraledighet är en faktor som i många fall får kvinnors löneutveckling att stå tillbaka. Kvinnor tar ut en stor del av föräldraförsäkring- en kanske två eller tre gånger medan männen inte gör det. Monica Green angav som skäl att männen tjänar mer. Det kan man ju säga, men frågan är om man skall acceptera den diskussionen.

Här handlar det om kanske två eller tre månader för ett, två eller tre barn under hela livet. Då måste man föra debatten på ett annat sätt. Är det inte värt den minskningen? Säg att man har två barn och att pappan är hemma tre månader för varje barn. Det blir ett halvår i livet. Under ett halvår i livet får familjen samlat gå ned i lön något. Men detta ger så oändligt mycket både för pappan och för barnet, och förhoppningsvis också för mamman. Jag accepterar inte riktigt argumentet. Jag förstår den krassa ekonomiska verkligheten. Men jag tycker att man måste argumen- tera emot det.

Sedan kan man göra mycket ytterligare. Ett sådant exempel är den vårdkommission som jag inledde i somras, och som Mona Sahlin har ansvaret för, vars uppgift bl.a. är att se till att kvinnors löner lyfts.

Anf. 4 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Jag håller fullständigt med jämställdhetsminister Marga- reta Winberg om att männen borde kunna avstå den delen av inkomsten eftersom det är så mycket värt för familjen att männen får vara med un- der den första tiden av barns uppväxt. Men det vore så mycket enklare att välja för familjerna om män och kvinnor hade lika lön. Då skulle vi inte ha det problemet.

Tyvärr blir det en ond cirkel, och kvinnornas löneutveckling stannar av. Under den tid kvinnan är hemma kan det föregå löneförhandlingar där hennes lön får stå still. Det blir en ond cirkel, och vi måste bryta den. Men jag delar Margareta Winbergs uppfattning att männen borde kunna ta den smällen för att få så mycket mer värden i livet och bli en bättre människa på olika sätt genom att ha varit hemma som föräldraledig.

Om jag har uppfattat saken rätt är inte alltid de fackliga organisation- erna med när ingångslönerna sätts. Men det kan ju också vara så som Margareta Winberg påpekade att kvinnorna inte värderar sin kompetens tillräckligt starkt, som faktiskt männen gör, och står på sig och säger: Jag skall ha så här mycket i lön.

Ett annat sätt för att flytta fram positionerna för kvinnors löner skulle kunna vara arbetsvärderingssystemen, som vi har diskuterat många gånger, att på något sätt få till arbetsvärderingen och göra en lagstiftning om det skulle behövas.

Kanske kan ministern också kalla till sig förhandlingscheferna från fackförbunden – eller avtalssekreterarna, som det kallas inom vissa för- bund – och diskutera med dem om kvinnolönerna och titta på hur det ser ut i deras branscher.

Man kan självklart kanske också ta kontakt med arbetsgivarna. Det är naturligtvis inte bara facken som skall kräva högre lön för kvinnorna, utan också arbetsgivarna skall ta sitt ansvar.

Det är mycket riktigt arbetsmarknadens parter som skall klara av att lösa problemet. Men det är inte fel att som jämställdhetsminister ta en

Prot. 1998/99:46
28 januari

*Svar på
interpellationer*

diskussion med avtalssekreterare och förhandlingschefer för att se hur de tänker göra inom respektive bransch för att flytta fram positionerna när det gäller kvinnors löner.

Anf. 5 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag tackar för råden. Jag vill bara säga att jag självklart har kontakt med fackliga företrädare. I de olika fackliga organisationerna har man särskilda personer som är ansvariga både för löneförhandlingar och för jämställdhetsarbetet. Dem har jag träffat. Jag har ännu inte hunnit träffa arbetsgivarsidan.

Staten har som arbetsgivare en viktig roll som förgrundsgestalt och föregångare. Det ansvaret försöker vi ta genom att ge ett uppdrag till alla verk och myndigheter att särskilt beakta dessa saker. Också i Regeringskansliet har vi en lönepolicy. Där står: Lönesättningen skall bidra till att främja jämställdheten.

I riktlinjerna för avtalsrörelsen under perioden den 1 april 1998 till den 1 mars 2000 står det så här: I årets avtalsrörelse har parterna enats om vikten av kontinuerliga åtgärder för att undvika osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män. Vid löneplaceringar och lönejusteringar på grund av ändrade arbetsuppgifter m.m. och vid lönerevisioner skall osakliga löneskillnader inte förekomma.

Så står det i papperet. Jag vet som ansvarig för ett departement att det verkligen följs upp. I det s.k. lokala varvet avsatte vi en särskild pott pengar för det vi kunde tro var osakliga löneskillnader på grund av kön – dvs. där kvinnor hade mindre betalt bara för att de var kvinnor – så att kvinnors lönenivå skall kunna komma upp. Det finns också andra myndigheter som arbetar på liknande sätt inom staten. Jag tycker att det är oerhört viktigt att så sker.

Också jag tycker att arbetsvärdering är ett väldigt intressant instrument. Men det är inte staten utan parterna som skall göra en arbetsvärdering. I regeringens tilläggsdirektiv till Starcks utredning om jämställdhetslagen står att han också skall göra analys av frågor som har att göra med arbetsvärdering och bedöma om ytterligare åtgärder behövs för att bli lättare att åstadkomma lika lön för likvärdigt arbete.

Anf. 6 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Jag vill tacka för all den information jag här har fått av Margareta Winberg. Jag tycker att det har varit en viktig debatt som vi har fört. Jag tror att vi behöver sprida både den här debatten och den diskussion som kan uppstå till många fler intressenter.

Det vore väldigt bra om vi som politiska företrädare också i kommuner och landsting kunde ta det arbetsgivaransvar som Margareta Winberg visade att vi skall ta som statlig arbetsgivare. Vi borde också kunna föra den diskussionen i kommuner och landsting. Jag tackar för diskussionen. Jag hoppas att vi kan sprida all den här informationen på olika sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 7 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Gudrun Lindvall har frågat statsrådet Kjell Larsson om han avser att uppdra åt Naturvårdsverket att utreda varför enkelbeckasinen minskar så i antal, vilka åtgärder han i så fall avser vidta för att arten skall kunna återhämta sig och om han avser freda enkelbeckasinen från jakt.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Dåvarande jordbruksministern Annika Åhnberg debatterade våren 1996 jakttider på enkelbeckasin med anledning av en interpellation av Gudrun Lindvall om jakt på den arten. Bakgrunden till Gudrun Lindvalls interpellation då var Naturvårdsverkets förslag 1996 till nya jakttider. I fråga om enkelbeckasinen anförde verket då att det finns flera faktorer som talade för att artens situation under de kommande åren kommer att förbättras. Naturvårdsverket nämnde bl.a. markavvattningsförbudet i södra Sverige, nyanlagda våtmarker och de relativt stora ytor strandängsbete som skapats genom NOLA- och landskapsvårdsbidrag.

Verket påpekade också att Svenska jägareförbundet under år 1996 skulle komma att göra satsningar genom svensk våtmarksfond och att det genom EU:s miljöstöd till jordbruket skulle komma att ges anse- nliga bidrag till olika våtmarkssatsningar i jordbrukslandskapet. Sammantaget gjorde detta att Naturvårdsverket inte såg någon anledning att föreslå en ändring av jakttiden för enkelbeckasin.

Vid remissbehandlingen av Naturvårdsverkets förslag ansåg Naturskyddsföreningen, Naturhistoriska riksmuseet, Vetenskapsakademien och Sveriges ornitologiska förening att den allmänna jakttiden på enkelbeckasin borde slopas. Som skäl anfördes bl.a. att det inte är säkert att artens tillbakagång beror på bortfallet av våtmarker. Därmed var det inte heller givet att det tillskott av våtmarker som Naturvårdsverket förutsåg skulle komma att bryta den vikande trenden för enkelbeckasinen.

Vid den avvägning mellan olika intressen som är aktuell inom faunavården gjorde den dåvarande regeringen våren 1996 den bedömningen att den allmänna jakten på enkelbeckasin kunde behållas. Detta innebär att det för närvarande är allmän jakttid på enkelbeckasin från slutet av augusti till den sista november. I Gotlands, Blekinge och Skåne län får dock den allmänna jakten pågå ytterligare en månad.

Antalet enkelbeckasiner har inte ökat under de senaste tre åren. Orsakerna till detta är delvis kända. De senaste årtiondenas sammanlagda förlust av lämpliga våtmarker, våta strandängar m.m. har hittills tyvärr inte kunnat kompenseras av restaureringar och nyskapande av lämpliga häckningsbiotoper. Antalet häckande par i Sverige uppskattas av Naturvårdsverket trots detta till mellan 75 000 och 125 000 par. Antalet fällda enkelbeckasiner har de senaste åren uppskattats till mellan 50 och 600 fåglar per år. Situationen för enkelbeckasinen är alltså inte akut. Frågan om jakt efter enkelbeckasin är alltså mer en fråga om ett principiellt ställningstagande till jakt efter en art som i och för sig inte har en positiv beståndsutveckling men där jakten inte är orsaken till nedgången.

Trots olika grundinställningar till jakt är jägarorganisationerna och naturskyddsorganisationerna mot denna bakgrund överens om att jaktuttaget i Sverige inte är orsaken till enkelbeckasinens nedgång.

*Svar på
interpellationer*

Regeringens beslut om jakttider gäller numera tills vidare. Av praktiska skäl brukar emellertid jakttiderna ses över vart tredje eller fjärde år. Naturvårdsverket lämnar förslag till regeringen om nya jakttider. Förslaget remissbehandlas på vanligt sätt innan regeringen fattar beslut. Både biologiska och administrativa skäl talar för att alla aktuella jakttidsfrågor behandlas i ett sammanhang. För detta talar även de bättre möjligheterna att då samlat kunna informera om förändringar i jakttiderna. Att ta upp frågan om jakt på enkelbeckasin separat vore därför inte särskilt rationellt.

Regeringen avser således att avvakta Naturvårdsverkets samlade förslag till översyn av jakttiderna. Förslaget väntas föreligga i början av år 2000. Regeringen avser således inte att nu ta bort den allmänna jakttiden på enkelbeckasin.

Gudrun Lindvall har också frågat mig om jag ämnar uppdra åt Naturvårdsverket att utreda varför enkelbeckasinen minskar i antal.

I Naturvårdsverkets allmänna myndighetsuppdrag ligger bl.a. att genom miljöövervakning belysa miljötillståndet. Så sker bl.a. en årlig utvärdering av fågelbeståndens utveckling. Verket har därvid särskilt uppmärksammat den negativa utvecklingen för flera fågelarter med knytning till jordbrukslandskapet, bl.a. enkelbeckasinen. Jag utgår därför från att Naturvårdsverket även utan särskilt uppdrag av regeringen utreder varför enkelbeckasinen, och i förekommande fall även andra djurarter och växter, minskar i antal.

Anf. 8 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Bakgrunden till den här interpellationen är att vi kan se en mycket negativ tillbakagång när det gäller arten enkelbeckasin. Det finns faktiskt en hel del dokumentation om detta. Jag hoppas att jordbruksministern har tid att läsa en artikel, som jag kan överlämna, i Sveriges ornitologiska förenings tidskrift *Vår Fågelvärld*.

Man kan se att den här tillbakagången inte bara sker i Sverige. Det är likadant i England, Holland, Belgien, Norge, Danmark, Tyskland och Litauen. Det är tydligen en tillbakagång i hela Europa när det gäller den här arten. Jag eller någon annan har inte på något vis hävdat att det skulle vara jakten som orsakar detta. Det troliga skälet är att det har försvunnit mycket sumpskog. Ungefär 350 000 hektar har försvunnit under de senaste 20 åren. Det är också under den här tiden som enkelbeckasinen har minskat i antal. Vi har kvar en fjärdedel av enkelbeckasiner i Sverige i dag jämfört med 70-talet. Det är alltså en dramatisk minskning.

Enkelbeckasinen är en liten fågel. Den är stor som en stare om man bortser från näbben. Den väger ungefär 100 gram. Det är inte direkt någon fågel som man skjuter för matens skull. Det finns andra skäl till att man gör det, som jag inte vill gå in på här.

Även EU har uppmärksammat att det har skett en kraftig tillbakagång när det gäller enkelbeckasinen. Man anser att det är en art som måste hållas under särskild uppsikt framöver. Förmodligen kommer länderna i framtiden att få tala om hur de gör för att återskapa biotoper för den här arten.

Det är precis som jordbruksministern säger, att arten inte har ökat under de senaste tre åren. Frågan var naturligtvis ämnad för jordbruksministern. Vi i Miljöpartiet anser att jaktfrågorna borde ligga under Miljö-

departementet, eftersom det här handlar om biologisk mångfald. Det var ett missförstånd på mitt kansli, eftersom frågan handlar om Naturvårdsverket. Men jag är medveten om att frågorna fortfarande ligger kvar på Jordbruksdepartementet.

Nu skall jag gå över till svaret, som jag naturligtvis inte är riktigt nöjd med. Eftersom man skall ompröva jakttiderna vart tredje eller vart fjärde år hade jag förutsett att 1999, som kommer tre år efter 1996, var det år som det skulle bli aktuellt. Nu förstår jag att det är år 2000.

Det finns en del saker i det här svaret som faktiskt gör mig förvånad och beklämd. Jag kan inte tänka mig att jordbruksministern verkligen kan stå för det som står i svaret.

Jag är inte ensam om den här oron och kritiken. Naturskyddsföreningen, Naturhistoriska riksmuseet, Vetenskapsakademien och Sveriges ornitologiska förening ville också, inför beslutet 1996, ta bort den allmänna jakttiden på enkelbeckasin. Anledningen är just att detta är en art vars tillbakagång är så väl dokumenterad.

I svaret skriver jordbruksministern: "Frågan om jakt efter enkelbeckasin är alltså mer en fråga om ett principiellt ställningstagande till jakt". Menar verkligen jordbruksministern att alla dessa tunga institutioner vill ta bort jakten på enkelbeckasinen på grund av något "principiellt ställningstagande till jakt"? Kan det verkligen vara möjligt? I så fall måste jag säga att det är en skriande nonchalans mot de synpunkter som dessa remissinstanser faktiskt framför.

Tycker man att det, så fort någon har en annan uppfattning gentemot Jägarförbundet, handlar om "ett principiellt ställningstagande till jakt"? Då innebär det att dessa remissinstanser egentligen inte behöver yttra sig om de har en annan uppfattning än Jägarförbundet. Deras synpunkter kan alltså snabbt slås undan med den argumentationen. Jag kan inte tänka mig att jordbruksministern har den uppfattningen. Vi är faktiskt många, och det finns inga andra remissinstanser i det här sammanhanget som väger så tungt som Naturskyddsföreningen, Naturhistoriska riksmuseet, Vetenskapsakademien och Sveriges ornitologiska förening. Jag kan inte tänka mig att ministern menar att de skulle ha synpunkter som inte handlar om artens tillstånd utan om någon sorts "principiellt ställningstagande till jakt". De anser naturligtvis att det finns skäl att tillämpa försiktighetsprincipen.

Jag skulle vilja veta om jag har missförstått svaret.

Anf. 9 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Gudrun Lindvall sade själv att jakten inte är skälet till beståndsutvecklingen utan att det t.ex. är den kraftigt minskade arealen av sumpskog. Man måste skilja lite grann mellan orsak och verkan. Det är motivet till det som står om ett principiellt ställningstagande till jakt. Jag kan inte tolka det på något annat vis om det nu inte är jakten som så att säga är skyldig till nedgången av antalet enkelbeckasiner.

Låt mig också säga att vi ju skall ta ställning till detta om ungefär ett år, sedan vi har fått in Naturvårdsverkets förslag och de remisser som därav följer, och det är klart att vi då återigen skall ta in de olika intressenas synpunkter, precis som vanligt. Det är inte heller så att någons intresse – läs i det här fallet jägarförbundens – skall väga tyngre än de andras, såsom jag vet att Gudrun Lindvall har uttryckt i andra samman-

Prot. 1998/99:46
28 januari

Svar på
interpellationer

hang. Regeringen skall, så gott det låter sig göras, försöka göra en alldeles egen bedömning av hur vi skall ha det med den här jakten.

Men formuleringarna i svaret tycker jag ändå är relevanta, också med tanke på det som Gudrun Lindvall själv sade var skälet till att fågelarten minskade.

Anf. 10 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Då fortsätter vi.

Det måste alltså betyda att ministern anser att den enda anledningen till att ta bort jakt på en art är att det är jakten som har orsakat nedgången. Det är också en mycket märklig uppfattning. Här kan vi alltså visa att en art håller på att gå i botten, men eftersom det inte är jakten som orsakar nedgången skall jakten vara kvar – oavsett om arten håller på att försvinna. Är *det* den uppfattning ministern har?

Det är ingen av dessa remissinstanser som hävdar att arten minskar på grund av jakt, och inte heller jag. Vi talar om att arten minskar så mycket att det finns all anledning i världen att försöka se till att hejda den utvecklingen. Ett sätt att hejda den är naturligtvis att ta bort det som är lättast att ta bort, nämligen jakten. Det kan bli otroligt svårt och kostsamt att återställa biotoper och se till att få den biologiska mångfald som behövs för att enkelbeckasinen skall kunna återetablera sig.

Menar alltså ministern att jakt bara kan tas bort om det är jakten som orsakat nedgången? Menar ministern också att den enda möjligheten att ta bort jakten är om arten är akut hotad? Det står så här: Arten är inte hotad akut. Det avviker i så fall radikalt från den försiktighetsprincip vi brukar ha inom miljöpolitiken och som hela miljöbalken baserar sig på: Om vi misstänker att det finns en risk att något negativt kan ske i miljön skall vi vidta åtgärder. Här skall vi alltså, om jag tyder svaret rätt, vidta åtgärder först den dag situationen är akut. Det kan väl ändå inte vara möjligt! Här har vi visat, från alla möjliga håll, att situationen är oerhört negativ. När vi har kvar en fjärdedel av individantalet efter 20 år måste man ju säga att situationen är alarmerande.

Dessutom undrar jag: Om nu regeringen väger olika intressen i den här bedömningen, vilket allmänintresse är viktigare än att arten skall vara kvar? De siffror vi får på antalet skjutna enkelbeckasinser varierar väldigt mycket, från 50 till 1 000 individer. Den senaste siffra man hade på Jägareförbundet var 600, men i samtal med mig har man sagt att detta är oprecisa siffror och att det kan vara upp till 1 000 fåglar som skjuts. Det är alltså mellan 50 och 1 000 fåglar som skjuts. Låt oss säga att det är 50 som skjuts. På vilket sätt kan 50 jägares allmänintresse väga så mycket tyngre än den försiktighetsprincip vi brukar tillämpa när det gäller miljö? Den kunskap som alla dessa institutioner kan redovisa och som visar att arten håller på att gå ned dramatiskt inte bara i Sverige utan i alla andra länder, EU:s larm om att enkelbeckasinen är en art som vi måste titta på – vad är det för allmänintresse som är viktigare?

Jag skulle kanske kunna förstå detta om det fanns något ekonomiskt intresse här, arbetsmarknadsskäl eller någonting sådant. Men vilket intresse gör att vi i det här fallet skall bortse från försiktighetsprincipen? Det skulle jag gärna vilja veta.

Jag menar att det är dags att göra någonting åt enkelbeckasinen, att ta den här situationen på allvar. Vi kan ju se att en mängd liknande fåglar

som har liknande biotoper, många fåglar från jordbrukslandskapet, också minskar dramatiskt. Dem är det ingen jakt på. Det är ingen allmän jakt på stare, sånglärka eller tofsvipa – i och för sig en större fågel men ändå en som går tillbaka mycket. Dem har vi ingen jakt på, men där kan vi se samma tendens. Vad är det för skäl som gör att just jakten på enkelbeckasin skall vara kvar när vi kan se så oroande tendenser?

Jag kommer naturligtvis att ta kontakt med Naturskyddsföreningen, Naturhistoriska riksmuseet, Vetenskapsakademien och Sveriges ornitologiska förening, där jag vet att det finns enormt mycket sakkunskap, och redovisa vad jordbruksministern här säger, dvs. att det finns anledning att misstänka att dessa föreningar uttrycker sig utifrån ett ”principiellt ställningstagande till jakt”. Jag tror att det kommer att förskräcka.

Anf. 11 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Frågeställningen är om vi skall göra någonting nu, när en period löper. Skall vi säga att vi nu måste förändra det beslut som regeringen fattade 1996 därför att det har hänt någonting just nu som gör att vi måste gå in och bryta i den pågående perioden? Mitt svar på den frågan är nej. Det har inte hänt någonting just nu. Det är mycket riktigt som Gudrun Lindvall säger: Detta är en pågående utveckling som har hållit på ända sedan – jag tror att hon sade – 1970.

Om ett år skall vi, antar jag, ha den här debatten igen, och då har jag lovat att vi skall fatta ett nytt aktivt beslut efter all den ordning som skall föregå ett sådant beslut. Då får vi titta på det här igen.

För att säga någonting om jakten är det ju många som jagar i Sverige – jag tror att det är ungefär 300 000. Rent generellt kan man nog alltså hävda att jakten har ett allmänt intresse. Men det allmänna intresset skall naturligtvis inte ta över när vi ser att det finns en akut risk att en art skall försvinna. Då måste man tillämpa försiktighetsprincipen. Självklart är det så. Låt oss ta den diskussionen när tidsperioden har löpt ut. Då får vi se om det finns skäl att göra ett annat ställningstagande än det som vi lever med just nu.

Låt mig också när det gäller arbetet inom EU säga att där är det miljöministrarna som hanterar frågan. Jag har också diskuterat detta med miljöministern, och han kommer att bevaka frågan i det sammanhanget.

Anf. 12 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Min ambition var naturligtvis inte att jordbruksministern skulle ändra just den här jakten. Jag förutsatte dock att man skulle se över jakten 1999 och ville gärna ha en diskussion om det här. Margareta Winberg var ju en föregångare när det gällde morkullan och kunde se till andra intressen än jaktintressena.

Jag delar uppfattningen att jakten generellt sett är ett stort fritidsintresse, och det har jag full respekt för. Det har jag ingen anledning att diskutera, för det tycker jag är ganska självklart. Vad jag vill diskutera är jakt på enkelbeckasin – bara den arten. Det handlar *inte* om en generell inställning till jakt, något som jag tror att vi har en ganska stor samsyn om. Det handlar om denna art.

Skall jag tolka svaret som att en förutsättning för att det skall bli en förändring år 2000 är att man kan se en ytterligare stark negativ tendens mellan år 1996 och år 1999? Är det ett krav för att den här arten eventu-

ellt skall undantas från jakt? I så fall får vi se till att få fart på forskningen, och denna är oftast frivillig i det här fallet.

Jag blir faktiskt lite ledsen när man kan läsa följande rubrik i Sveriges ornitologiska förenings tidskrift Vår Fågelvärld: Enkelbeckasinens antal minskar – men vem bryr sig? Det finns naturligtvis en mängd människor för vilka naturintresset inte är förknippat med jakt. Det kan vara fågel-skådning eller viljan att vara ute. Det finns också på den här sidan ofta ett mycket stort intresse av att försöka dokumentera vad man ser, att försöka göra i och för sig amatörmässiga men ofta mycket kompetenta undersökningar. Här finns det alltså ett mycket stort material. Ändå känner man från föreningens sida att man inte blir lyssnad på. Det är ingen som bryr sig. Detta är allvarligt. Vi behöver de här miljöorganisationerna för att upptäcka saker och ting som sker i miljön. Om de känner att statsmakterna inte bryr sig måste vi tänka till.

Jag hoppas att detta betyder att vi kan återkomma efter den här diskussionen och att synpunkterna från de institutioner som har uttryckt farhågor får väga tungt inför år 2000.

Anf. 13 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Låt mig avsluta med att säga att jag i dag inte kan binda mig inför det beslut vi skall fatta om ett år men att det då är jag som lägger fram förslaget till regeringen. Sist var det inte jag utan min företrädare. Visserligen ställde jag självklart upp bakom beslutet. Regeringen är alltid ett. Men nu lägger jag fram förslaget.

Det jag kan lova är att de intressen som Gudrun Lindvall nu säger sig företräda, vilket jag har stor respekt för, också skall få väga tungt i den bedömningen. Så långt kan jag sträcka mig.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 1998/99:104 om ekologiskt griskött

Anf. 14 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Gudrun Lindvall har frågat mig vad jag avser att vidta för åtgärder med anledning av bristen på ekologiskt griskött.

Jag vill inleda med att betona de åtgärder regeringen har vidtagit i syfte att riksdagens mål om 10 % ekologiskt odlad åkerareal till år 2000 skall kunna uppnås. Vi har ett miljöstöd för ekologisk produktion, medel avsätts för utbildning, information, forskning, försöks- och utvecklingsprojekt. Dessa åtgärder har haft en positiv effekt på utvecklingen, och regeringens bedömning är att riksdagens mål kommer att kunna nås år 2000.

Jag är medveten om att utvecklingen inom olika produktionsgrenar skiljer sig åt. Utvecklingen inom den ekologiska slaktsvinsproduktionen är t.ex. betydligt långsammare än utvecklingen inom den expansiva ekologiska mjölksektorn. En orsak till detta kan vara att skillnaden är stor mellan ekologisk och konventionell svinproduktion. Den ekologiska svinproduktionen kräver ofta total nybyggnation och ett helt nytt pro-

duktionssystem. Detta kan jämföras med den ekologiska mjölkproduktionen, där lantbrukaren ofta kan behålla sina stallar.

För att utveckla den ekologiska svinproduktionen behövs ytterligare kunskap om olika systemlösningar. Det är också därför som medel har avsatts för försöks- och utvecklingsprojekt inom detta område. Effekten av dessa studier är naturligtvis långsiktiga men enligt min mening nödvändiga för att stimulera utvecklingen.

Jag önskar, liksom Gudrun Lindvall, att den ekologiska slaktsvinsproduktionen skulle öka i omfattning. Det är dock min uppfattning att detta är ett område där marknaden bör spela en avgörande roll. Om konsumenternas efterfrågan av ekologiskt griskött håller i sig och producenternas kunskap om olika produktionssystem utvecklas, tror jag också att produktionen kommer att kunna öka i omfattning. Jag anser att det bästa sättet för statsmakterna att bidra till en fortsatt positiv utveckling är genom fortsatt stöd till forskning, försöks- och utvecklingsverksamhet samt information, utbildning och rådgivning.

Anf. 15 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Det här är en interpellation som jag faktiskt tycker är rätt viktig.

Jag tycker att det är bra med det mål vi har för ekologiskt odlad åkerareal. Från Miljöpartiets sida har vi gång på gång velat komplettera det med ett mål på 10 % även för djurhållningen. Tyvärr har vi inte fått gehör för det hos något annat parti.

Om vi ser på utvecklingen i dag menar vi att det faktiskt är nödvändigt med ett mål också för andra delar av livsmedelsproduktionen än just åkerarealen, därför att producenterna i dag inte ställer upp på konsumenternas efterfrågan. När det gäller fläsk kan vi se att det är en ständig brist. Det är det även när det gäller nötkött. Det går att sälja betydligt mer, framför allt ekofläsk, men även ekokött, jämfört med vad som i dag finns i handeln.

Interpellationen skrevs med tanke på julsinkan, kan man väl säga. Det har varit en akut brist i många år. Jag kan säga att det nästan har varit omöjligt att få tag på ekologisk julsinka. Vi lyckades den här julen, efter att ha stått i kö sedan slutet av augusti. Åren innan gick det inte, trots lika lång kötid. Konsum kunde inte leverera, trots att Konsum är en kedja som är mycket mån om att få fram ekologiska produkter. Året dessförinnan gick det.

Det visar sig alltså att det inte finns ekologisk skinka att få tag på. Vad gör vi konsumenter då? I många fall kan man välja bort produkter, men det är inte så lätt att välja bort mat. Vi måste äta. Det innebär att konsumenternas val inte blir riktigt tydligt här. Man väljer en konventionellt framtagen skinka, i mitt fall naturligtvis svensk, om det inte finns Kravfläsk att få tag på. Finns det inte Kravfläsk att få tag på till vardags försöker man hitta några andra Kravprodukter. Oftast blir det nötkött.

Konsumenternas signaler går alltså inte fram därför att de måste äta. Det här är allvarligt tycker jag. Från lantbrukets sida har man sagt att man skall ställa om i den takt efterfrågan sker, men det har man inte gjort. När det gäller gris är så lite som 0,4 % av produktionen ekologisk. Det är *långt* efter det 10-procentsmål som vi har när det gäller växtodlingen. Någonting måste alltså göras.

Prot. 1998/99:46
28 januari

Svar på
interpellationer

Jag delar inte riktigt den uppfattning som jordbruksministern har att orsaken är den stora skillnaden mellan ekologisk och konventionell fläskproduktion, framför allt inte när det gäller byggnationerna. Det man har anfört till mig är att man är rädd för att grisarna skall gå ute. Det är det man tycker är obehagligt. Man är rädd för rödsoten, säger man. Det handlar inte alls om byggnader, utan det handlar om hela sättet att producera.

Samtidigt finns det en del som har ställt om till ekologisk grisproduktion och som har mycket goda erfarenheter. De har faktiskt inte alls speciellt mycket problem. Det finns en person i Sörmland som levererar. Det var också därifrån som vi så småningom fick vår julskinka, via Konsum. Man har mycket goda resultat och har inte haft mer sjukdomar än man har i konventionella stallar. Där vet vi att man ofta har problem just därför att grisarna hålls instängda. Man får en hel del lunginflammationer på grund av att det är svårt att hålla inomhusmiljön acceptabel.

Frågan är: Vad gör vi?

Jag menar nog att det, när vi nu ser utvecklingen, faktiskt är dags att hitta ett sätt att ge signaler även från riksdagens och regeringens sida, att vi vill att den här omställningen kommer i gång, eftersom konsumenterna efterfrågar dessa produkter.

Jag vet också att det inom EU:s jordbrukspolitik – med tanke på att vi nu är med i EU – är mycket svårt att göra någonting nationellt. Men det är också därför jag tar upp diskussionen här. Jag vill att vi härifrån i alla fall skall kunna ge signaler till de svenska grisproducenterna att man skall ställa om, eftersom konsumenterna efterfrågar detta, och att det är vårt samlade önskemål. Jag hoppas att vi kanske kan bli överens i det fallet.

Jag skulle vilja fråga jordbruksministern: Finns det något sätt att bidra för att få en förändring till stånd?

Anf. 16 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! För att börja med det sista som Gudrun Lindvall tar upp, EU. Det är riktigt att det är mycket svårt att i den situation vi är hitta på egna system och egna stöd. Det går helt enkelt inte. Det man måste göra är att arbeta genom EU, eftersom jordbrukspolitiken är överstatlig och så att säga styrd från Bryssel.

Det vi just nu diskuterar där, förutom hela omformningen av jordbrukspolitiken, är att hela grissektorn är i en svår kris. Det har sina grunder i svinpest i olika länder, i Asienkrisen och i Rysslandskrisen. Nu kommer det upp igen i en av underkommittéerna till ministerrådet, där man skall se om det finns något man kan göra för att lätta på den över-skottssituation som råder inom EU.

Det är möjligt att man också skulle kunna föra in diskussionen om ekologiskt griskött i den debatten. Det har jag inte tänkt på tidigare. Det är en tanke som jag får nu. Det är möjligt att göra det.

När det sedan gäller den situation som råder i Sverige är det klart att man inte kan kommendera fram en ekologisk produktion. Det räcker inte att jag säger att det nu skall produceras ekologiska grisar och så blir det så. Det måste också finnas en avsättning för produktionen. Uppenbarligen tycker inte producenterna att det gör det. De känner inte av konsumenternas signaler. Jag vet inte om det är för få som t.ex. till jul frågar efter

ekologisk skinka eller vad det kan bero på. Men det går inte att kommentera fram detta.

Det är också särskilt svårt i en tid när det finns ett stort överskott, importen trycker på och priserna sjunker. Jag hävdar att det naturligtvis blir dyrare att producera på det ekologiska sättet, och det har inte bara att göra med att man måste bygga om sina stallar. Det har också att göra med var stallarna ligger, eftersom man måste låta grisarna gå ute. Alla svinstallar ligger inte i anslutning till ett område där man kan ta ut grisarna. Det är också så att utevistelseytorna behöver vara tillräckligt stora för att förhindra växtnärläckage. Det är inte helt enkelt. Jag har inte något bra enkelt svar, så att jag kan säga: Så gör vi, och så blir det fler grisar som produceras på ett ekologiskt riktigt sätt.

Man kan säga att den ekologiska slaktsvinsproduktionen får indirekt stöd genom miljöstödet till ekologisk växtodling. I och med att grisarna måste äta ekologiskt foder gynnar ett stöd till ekologisk växtodling indirekt slaktsvinsproduktionen.

Dessutom lämnas ett särskilt stöd till ekologisk slaktsvinsproduktion på grundval av antalet sugor inom företaget. Det stödet lämnas i form av extra stöd för ekologiskt odlad slåttervall, betesvall och grönfodergrödor. Två sugor berättigar till extra stöd för en hektar vall eller grönfoder. Så helt bortglömt är detta inte. Jag skulle gärna göra mer om jag bara hade instrumenten. Men jag tycker att det i första hand är konsumenterna som måste fråga efter detta.

På många andra områden har vi sett att när det blir tillräckligt många konsumenter som frågar efter en sak sker det också någonting i produktionen. Jag tror att det i första hand måste gå till så här också.

Anf. 17 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag skulle önska att det när det gäller mat var så lätt att efterfrågan alltid innebar att produktionen ändrade inriktning. Men eftersom vi inte kan avstå från att äta är det inte så enkelt. Det blir lätt så att konsumentens signaler inte riktigt når fram.

Om det inte finns att köpa ekologiskt producerade varor kan man ju inte avstå från att äta, utan då måste man köpa någonting annat. Därför syns inte de här signalerna lika tydligt. Ett sätt kunde faktiskt vara att vi skapade ett mål även för den ekologiska djurproduktionen. Det har vi ju gjort för växtnäringen, och det har faktiskt till en del varit styrande, kan man säga. Det är ju helt klart att vi från riksdag och regering vill ha ett mål för ekologisk växtproduktion. Detta har stimulerat och skapat en debatt kring det här med ekologisk produktion. Att skapa ett mål för ekologisk djurproduktion skulle faktiskt kunna vara en väg. Jag är medveten om att det är en väg som naturligtvis inte är definitiv men det skulle ändå kunna vara en klar signal.

Om vi kunde enas om att vi skall ta fram ett mål för ekologisk djurproduktion skulle jag tycka att det var bra. Jag tycker nämligen att det haltar lite när vi har ett sådant mål för växtodlingen men inte för djurhållningen.

Dessutom är det här en ekonomisk fråga för EU. Vi har, som jordbruksministern säger, ett stort överskott av fläsk i alla länder. Det beror egentligen på den ”enfald” som råder inom EU, dvs. att alla gör samma sak samtidigt. Alla satsade ju på grisproduktion. Här i Sverige skulle det

Prot. 1998/99:46
28 januari

Svar på
interpellationer

vara 1 miljon fler grisar, sade man – i dag finns det 2 miljoner grisar. Detta gjorde alltså alla länder samtidigt.

Marknadskrafterna säger då att om det blir ett överskott faller priset. Men priset får ju inte falla hur det vill på jordbrukssidan, utan då kommer interventionen in – dvs. att bönderna garanteras ett minimipris. Det här kostar naturligtvis pengar för alla – för skattebetalare osv.

Överskottet på gris är naturligtvis ett problem. Såvitt jag förstår finns det förslag om privat lagring av griskött. Detta är alltså även ett ekonomiskt problem, samtidigt som det finns ett underskott på ekologiskt producerat fläsk. Detta är en väldigt underlig paradox.

Jag är övertygad om att alltför konsumenterna kommer att vara villiga att betala en extraslant för det ekologiskt producerade. Det kan vi se redan i dag. Man värderar att djur och jordbruk har hanterats på ett ekologiskt sätt. Jag tror inte alls att problemet är att det inte finns konsumenterna som vill betala. I dag är flaskhalsen, tyvärr, att det inte finns sådana här produkter.

Om jordbruksministern kunde ta upp detta i olika sammanhang tillsammans med organisationerna tror jag att det skulle vara bra, dvs. att det finns en vilja från konsumenternas sida att ha den här typen av produkter att välja mellan, att det finns en vilja att köpa ekologiskt kött och ekologiskt fläsk. Alla som håller på med det här på slaktsidan och även i butikerna kan bekräfta att det är så. Man söker med ljus och lykta efter nya producenter som vill producera.

Vi kan bara se hur det är när det gäller mjölkproduktionen. Arla har i dag 350 ekologiska mjölkproducenter och söker 200 till – alltså nästan en fördubbling. På den sidan går det fort. Där har man nämligen sett att skillnaden mellan att ha ekologisk produktion och att ha konventionell produktion är stor och viktig men inte så avskräckande som många grisproducenter anser. Jag förstår också att det när man står med en överproduktion av gris är svårt att satsa. Men om man kunde få fler att satsa på ekologiskt producerat fläsk vore kanske det här ett sätt för många bönder att finnas kvar på marknaden – bönder som annars riskerar att slås ut som fläskproducenter.

Jag hoppas att fler olika små steg kan leda till detta. Men först och främst undrar jag alltså: Kan jordbruksministern tänka sig ett mål även för ekologisk djurhållning, motsvarande det för åkerarealen?

Anf. 18 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Javisst kan jag tänka mig ett mål också för annan produktion än vad gäller åkerarealen. Det är också därför som Jordbruksverket har regeringens uppdrag att föreslå ett nytt mål för den ekologiska produktionen efter år 2000. Det är ett vitt uppdrag som inte bara täcker åkerarealen, utan där är det fritt fram att föreslå det man själv kommer fram till. Detta ser jag fram emot. Det här skall presenteras den sista juni i år, så vi kan nog under det här året se framför oss ett nytt sådant förslag.

Jag är inte alls främmande för att utvidga detta, för det ligger helt i linje med den allmänna uppfattningen i Sverige bland konsumenterna att vi skall ta ytterligare steg på den här vägen. Jag tycker nog att svenska konsumenterna är väldigt medvetna. Jag tycker också, om det nu är som Gudrun Lindvall säger, att det är trist att detta inte får genomslag i buti-

kerna och bland producenterna. Det har ju fått genomslag när det gäller mjölk men alltså inte när det gäller gris.

Då kan man fundera – jag återkommer således till den frågan – över vad skillnaden beror på. Min uppfattning är att det är svårare för producenterna att göra denna omställning, särskilt naturligtvis i en tid när vi har dessa stora överskott av gris. Grisproducenterna står många gånger nästan inför konkurs därför att grispriset är så lågt. Det är alltså skillnad mellan mjölk och gris när det gäller att producera ekologiskt. Det krävs mer av grisproducenterna i form av ombyggnader – husen, stallarna, vara lokaliserade på rätt ställe.

Det är inte så att grisproduktionen inom EU är föremål för marknadsreglering. Den sektorn är ju faktiskt fri så att säga. Där tillåter man marknadsmekanismen att gälla. I den kris som har uppstått när utbudet blir större än efterfrågan och priset faller vill en del länder att vi även beträffande svinen skall gå in för ett slags marknadsordning, dvs. att vi skall återreglera grisproduktionen inom EU. Det tycker inte jag att man skall göra. Däremot funderar jag mycket på vad man tillfälligt kan göra för att underlätta för de många grisbönder som i dag har det väldigt svårt.

Grundorsaken är dock att det inom EU produceras för mycket. Skälet till det är att andra länder, i en tid när Tyskland och Holland på grund av svinpest inte kunde producera, satte i gång med att bygga upp sin kapacitet. Det tycks gå väldigt fort att göra det. Men när svinpesten var över och Tyskland och Holland återigen kunde börja producera stod vi där med en för stor kostym, samtidigt som Ryssland slutade handla och vi fick en kris i Asien som också påverkade detta.

Svaret på Gudrun Lindvalls fråga är alltså: Javisst, jag kan mycket väl tänka mig ett mål också för denna produktion och jag ser fram emot Jordbruksverkets rapport i juni.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 1998/99:105 om burhållning av minkar

Anf. 19 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Gudrun Lindvall har frågat om jag avser att föreslå samma förändring av djurskyddsförordningen för mink som för rävar, dvs. att djuren skall hållas så att deras naturliga behov tillgodoses, och när en sådan förändring kan väntas.

Låt mig börja med att betona att det är självklart att djurskyddslagen (1988:534) skall tillämpas för *alla* typer av djurhållning.

Ändringen av djurskyddsförordningen (1988:539), som avser rävhållning, trädde i kraft den 1 januari 1996. Den innebär att rävar bara får hållas på ett sådant sätt att deras behov av att vara tillsammans med andra rävar, röra sig, gräva och ägna sig åt annan sysselsättning kan tillgodoses.

Bestämmelsen är baserad på dagens kunskap om rävars behov och har tillkommit för att rävars naturliga beteenden bättre skall kunna tillgodoses.

På senare år har det förts en debatt om det är så att den farmuppfödda minken har behov av vatten att simma i. I naturen återfinns minken van-

Prot. 1998/99:46
28 januari

*Svar på
interpellationer*

ligen vid vattendrag och i anslutning till sjöar eller havsstränder. Detta har gjort att man frågat sig om den vilda och den farmuppfödda minken har ett naturligt behov av tillgång till vatten förutom dricksvatten. I 1996 års uppföljning till Sveriges Veterinärmedicinska Sällskaps pålsdjursutredning från år 1990 konstateras angående minkens behov av vatten att frågan bör utredas ytterligare innan ett klart ställningstagande görs. I bl.a. Danmark och England pågår för närvarande forskning i syfte att klargöra minkens behov av simvatten.

Så sent som i april förra året besökte mina medarbetare den danska forskningsstationen i syfte att studera minkhållning och ta del av nya forskningsrön. Jag följer detta arbete med stort intresse. Resultat av vetenskapliga arbeten är av yttersta vikt när bestämmelser om djurhållning skall formuleras.

Pålsdjursbranschen i Europa har inrättat en internationell forskningskommitté av oberoende forskare. Kommitténs uppgift är bl.a. att ta initiativ till forskningsprojekt som syftar till att öka kunskapen om pålsdjurens biologiska behov och bedöma möjligheterna till förbättringar i djurhållningen. Kommittén kommer att sammanställa årliga rapporter om utvecklingen till Europarådet.

Även i Sverige pågår bland berörda myndigheter och universitet diskussioner om att initiera studier om berikning av minkens miljö under svenska klimatförhållanden. Den svenska pålsdjursnäringen har i dessa diskussioner visat ett stort intresse för att stödja en sådan studie.

Gudrun Lindvall nämner även de problem som är förknippade med att farmuppfödda minkar etablerar sig i den svenska naturen. Detta beror bl.a. på att minkar då och då lyckats rymma från farmarna. I dag står vi dessutom inför det faktum att ett stort antal minkar avsiktligt släpps ut av personer som på detta sätt vill visa sitt missnöje mot djurhållningen. Jag kan förstå om denna djurhållning upprör människor, men jag tar avstånd från sättet att demonstrera missnöjet på. Det är ett oacceptabelt handlande som orsakar stor skada och lidande för både djur och människor. Det är av största vikt att debatten hålls på en saklig nivå som inte inspirerar till kriminella handlingar.

Enligt 4 § djurskyddslagen skall bl.a. alla produktionsdjur hållas på ett sådant sätt att det ger dem möjlighet att bete sig naturligt. Bestämmelserna i djurskyddslagstiftningen utvärderas kontinuerligt och ändras då ny kunskap om djurens behov blir tillgänglig. Därför följer jag noggrant utvecklingen inom forskningen om hållande av mink, och vid behov är jag beredd att ändra djurskyddsförordningen.

Anf. 20 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Det här är ingen ny debatt. Den har vi till och från här i riksdagen. Skälet är naturligtvis att många upprörs över att minkar hålls i bur. Jag hoppas att jag kan hålla debatten "på en saklig nivå som inte inspirerar till kriminella handlingar". Jag delar jordbruksministerns uppfattning om att det faktum att en del människor släpper ut minkar i naturen naturligtvis är totalt oacceptabelt och orsakar skada och lidande för både mink och andra djur. Trots det anser jag att det är oacceptabelt att hålla minkar i bur.

I Sverige hålls fortfarande ett antal djur i bur. Minkarna har så mycket som 0,8x0,3 meter i yta att röra sig på. På den kan man få ha tre om

det är honor. Är det handjur har man en yta på 0,8x0,35 meter för tre. Honorna anses tydligen lite mindre. Men det är inte mycket att röra sig på.

Vi är alltså många som anser att 4 § djurskyddslagen, som säger att djur skall ha rätt till naturliga beteenden, tydligen inte gäller mink. Etologer och veterinärer är helt överens om att minkarna inte kan tillfredsställa sitt behov av naturligt beteende i en bur. Minkar har faktiskt samma behov som rävar av att kunna röra sig. Man kan också se av studier som gjorts att många minkar i bur uppvisar stereotypa beteenden. De vankar oroligt av och an och visar att de inte alls mår bra.

Det är dags att vidta samma åtgärder för minkar som för rävar, dvs. att se till att även minkar ges möjlighet att bete sig naturligt, t.ex. att röra sig. Hur sedan vattnet skall utformas kan diskuteras. När det gäller rävar är det också mycket diskussion om hur mycket de måste kunna gräva osv. Men det grundläggande måste ändå vara att djuren måste kunna röra sig någorlunda fritt. Det kan inte minkar i en liten ståltrådsbur.

Jag tycker att det som har skett när det rävar har varit bra. Man har haft en liten övergångstid. Man har haft klart definierade regler för vad som skall gälla, och det har funnits en anpassningstid för rävpälsproducenterna. Det borde vara möjligt att göra något liknande för mink och se till att vi i Sverige som vill vara föregångare när det gäller djurskyddet också håller minken på ett sätt som är acceptabelt utifrån 4 §, nämligen att ge möjlighet till naturligt beteende.

Det är lite beklämmande att höra i princip samma svar som förra gången när denna debatt var aktuell, nämligen att departementet har varit på besök i Danmark i april 1998. Det finns vissa frågor där det kan sägas att man kan forska ihjäl sig. Det här kanske är en sådan fråga där forskningen blir ett självändamål. Jag hoppas att det inte kommer att vara så utan att det kommer en förändring, som i alla fall antyder vilken utveckling vi vill ha – gärna ett sådant beslut som det om rävar. Ge en övergångstid till ett annat sätt att hålla mink på. Men låt oss för Guds skull komma ifrån dessa små ståltrådsburar. Det är definitivt inte värdigt en nation som Sverige som säger sig vilja värna djur att ha sådana över huvud taget. Djur i små ståltrådsburar skulle jag önska att vi kom ifrån i det här landet. Det är alldeles uppenbart att om djur inte har möjlighet att röra sig är inte ens de mest grundläggande behoven tillgodosedda.

Jag skulle vilja höra: Kan jordbruksministern tänka sig att införa regler motsvarande dem som vi har haft för räv även för mink? Jag förutsätter att det faktum att en vild mink tillbringar ungefär 60 % av sin tid i vatten, för att söka föda och klara temperaturregleringen, får relevans i sammanhanget.

Anf. 21 JEPPE JOHNSON (m):

Fru talman! För mindre än ett år sedan, i maj 1998, besvarades en i stort likalydande interpellation från Gudrun Lindvall av dåvarande jordbruksministern. Då som nu uttalade sig Gudrun Lindvall tvärsäkert utan att ha vetenskapliga belägg för sina påståenden. Ett av argumenten för att hennes uppfattning är rätt och riktig uttrycker Gudrun Lindvall, då som nu, att det ”är utom allt tvivel att minkar inte kan få sina mest grundläggande naturliga beteenden tillfredsställda i en liten ståltrådsbur. Därom är etologer och veterinärer ense.” Inte de veterinärer jag har pratat med.

Prot. 1998/99:46
28 januari

*Svar på
interpellationer*

Ett annat påstående som upprepas i dagens interpellation är: Minken är som alla mårddjur ett mycket aktivt djur med stort behov av rörelse. Den är så väl anpassad till ett liv i vatten att den t.o.m. har simhud mellan tårna.

Några korta påpekanden från en som är född och uppvuxen i Sveriges tätaste minkdistrikt, som har jobbat på en minkfarm, som har en far och en svärfar som haft minkar och som har många goda vänner som har mink. Det är viktigt att skilja på farmade minkar och vilda minkar. Det samma gäller naturligtvis alla våra andra husdjur. Vilda djur och deras tamformer har inte samma biologiska grund för sitt beteende. Dagens svenska mink är farmad i minst 50 generationer. Den svenska minken härstammar från Nordamerika, där man har haft den farmad i 150 generationer. Experter beräknar att farmade pälsdjur är domesticerade, dvs. anpassade till ett liv som husdjur, efter 10–15 generationer.

Minkens rörelsebehov är i första hand förknippat med jakt på föda. Det har experiment och undersökningar, inte minst i Danmark, visat. I farmen tillgodoses detta behov av en regelbunden och väl avvägd utfodring, varför detta rörelsebehov inte kan påvisas hos farmad mink. I vilt tillstånd lämnar dessutom minken sin lya oftast inte mer än tre timmar om dagen för att jaga. Att den skulle vistas till 60 % i vatten stämmer inte. Jag har fullt med vilda minkar på min tomt. Jag kan iakttä dem varje dag. Jag bor så nära vatten att jag kan se dem.

Gudrun Lindvall påstår att minken har simhud. Det kan finnas rester kvar, med det går knappt att se denna simhud med blotta ögat. Jag har faktiskt inte under hela mitt liv tänkt på det, och jag har aldrig sett en sådan själv.

Viltlevande mink tillbringar en del tid i vatten, och det hävdas därför att också den farmade minken bör ha tillgång till vatten att simma i. Detta har testats. Då en farmad mink får tillgång till så mycket vatten att den kan simma visar den ett kortvarigt och övergående intresse för vattenet.

Eva Aldén, agronom vid Statens veterinärmedicinska anstalt, har 30 års erfarenhet av pälsdjursuppfödning. Hon behandlar i en artikel i Våra pälsdjur nr 1 1998 den farmade minkens behov av vatten. Hon stöder sina antaganden på lång erfarenhet och de resultat som bl.a. professor Jeppesen i Köpenhamn kommit fram till. Eva Aldén skriver: "Minken är emellertid inte anatomiskt särskilt väl utrustad för simning och dykning. — — — Det finns de som anser att minken snarare är anpassad för rörelse på land än i vatten. Fötternas yta är bara i begränsad utsträckning försedd med simhud. — — — Om minkens användning av vatten vid jakt skulle ha lett fram till ett behov av att simma borde djur utan möjlighet till detta visa tecken på stress." Så är inte fallet på dagens minkfarmer.

Anf. 22 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Man kan ha personliga uppfattningar om sättet att hålla mink, precis som man kan ha det om räv och andra djur i bur. Men om man är politiker och vill förändra reglerna måste man stå på en väldigt stadig vetenskaplig grund. Det är bara då som man kan vara säker på att det hela leder till en ökad välfärd för djuren. Denna säkra vetenskapliga grund har vi inte i dag.

Alla forskare är inte överens om att djuren lider eller att de behöver vissa saker. Det kan handla om utrymme för att röra sig, vatten att simma i osv. Man är inte överens. Det är därför som det är så viktigt att analysera detta vidare och att den forskning som pågår både i Sverige och i övriga Europa får det stöd som den förtjänar.

Vad man t.ex. har kommit fram till är att minken vistas i en stimulfattig miljö. Men det är inte liktydigt med att minkarna lider. De har tråkigt helt enkelt, och det kan man ju beklaga. Men det är en viss gradskillnad mellan att ha tråkigt och att lida. Det är ju lidandet som vi skall förändra, om vi verkligen vet och förstår att djuren lider.

Svaret på Gudrun Lindvalls fråga om jag är beredd att genomföra motsvarande regler för mink som gäller för rävar är nej. Inte just nu i alla fall, därför att vi har inte den vetenskapliga grund att stå på som vi skulle behöva. Får vi det, blir svaret ett annat. Men där är vi inte i dag.

Anf. 23 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Nu kan ju inte jag debattera med Jeppe Johnsson. Han får väl vänta till dess att jag blir minister, om jag nu skulle bli det.

Låt mig slå fast att det finns samma skäl att ändra förhållandena för mink som det fanns för rävar. Man är överens om att farmade djur är farmade men inte domesticerade. Djurskyddslagen 4 § skall inte bara tillämpas när djur lider. Den säger att djur skall ges möjlighet att utöva naturliga beteenden. Det står inte "om djuret lider" i lagen, utan det står att djuret skall ha möjlighet att tillgodose sina naturliga beteenden.

Något krav på lidande har i alla fall jag inte kunnat finna i lagstiftningen. Men det är väl möjligt att ministern gör en annan tolkning. I så fall anser jag den tolkningen ganska vid. Det skulle betyda att mycket av det som har genomförts i Sverige och som vi är stolta över hade varit onödigt, om det inte hade kunnat bevisats att det fanns ett lidande. Jag har aldrig förstått att det krävdes ett lidande för att djur skulle ha möjlighet att utöva sina naturliga beteenden. Jag tycker snarare att det är ett sätt att backa i lagstiftningen, något som jag hoppas att jordbruksministern inte avsåg.

Jag har svårt att se att det skulle finnas så stora skillnader i bedömningen när det gäller rävar och mink. Naturligtvis har ett farmat djur aldrig avlats i avsikt att domesticeras. De har funnits i hägnen bara för att man har varit intresserad av pälsen. De har avlats fram enbart för att de skulle få en bra päls och för att de gick att hålla. Men de är alltså inte domesticerade som en hund, katt, häst eller ko. I så fall skulle man kunna säga att de klarar sig alldeles utmärkt när de kommer ut. Alla naturliga beteenden som finns hos en mink som sitter i bur är identiska med de beteenden som finns hos djur i naturen. Annars skulle de inte ha klarat sig så bra ute som de har, Jeppe Johnsson. Det visar att minken icke är domesticerad.

Vi har faktiskt minkproblem i landet både för att man har varit intresserad av att få ett nytt jaktbart vilt och för att de har smitit från anläggningar. Det visar att minken är en mycket god jägare. Den klarar sig utmärkt i landet, eftersom den finner en miljö här som motsvarar den miljö där de lever vilt.

Det påstås att man offrade räven för att få minken. Pälsproducenterna tyckte att det var okej att offra rävfarmarna för att de skulle få behålla minken. Jag undrar: Är detta ett tecken på att det var så att jordbruksmi-

nistern inte var intresserad av att ta tag i minkfrågan? Tyckte hon att det var okej att de fick offra räven medan de fick ha kvar minken?

Jag har svårt att följa med i resonemanget. Rävar mår inte bra av att sitta i bur därför att de inte kan utöva sina naturliga beteenden såsom att röra sig, gräva eller ägna sig åt annan sysselsättning. Om rävens behov inte kan tillgodoses i en bur, varför kan behoven hos en mink i en bur anses tillgodosedda? Har inte minken samma typ av beteende, att röra sig, att vara aktiv och att hitta andra sysselsättningar? Den här typen av mårddjur är ofta väldigt lekfulla. De har mycket hyss för sig. Det är mycket aktiva djur, och denna aktivitet kan de naturligtvis inte få utlopp för i en bur.

Det känns också mycket beklämmande att Sverige numera har inordnat sig i ledet. Vi skall tydligen inte göra någonting här – om jag får tro jordbruksministern – förrän man har gjort samma sak i EU. Men var det inte så att Sverige skulle gå före när det gällde djurskyddet? Var det inte så att vi skulle visa vägen och vad som är möjligt i jordbrukshänseende? Skulle inte vi vara det land som visade andra länder hur man kunde göra för att tillgodose kravet på ett högt djurskydd?

Anf. 24 JEPPE JOHNSON (m):

Fru talman! Jag välkomnar jordbruksministerns och hennes företrädarens uppfattning, att det är viktigt att grunda sina antaganden och förslag på fakta och inte enbart på känsla. Jag kan förstå att man som ovan i dessa kretsar kan tycka att det är märkligt att hålla djur på det här sättet. Men vi människor skall inte sätta oss i djurens ställe. Men ibland gör man det. Själv skulle jag i så fall inte vilja vara en innekatt i en stad, som kissade i en låda. Vi måste faktiskt vara realister.

Jag är också väldigt glad över att jordbruksministern följer den forskning som utförs i Danmark. Där har man kommit längre än i Sverige och man är mer framstående.

Sedan säger Gudrun Lindvall att aveln inte har gått ut på att domesticera minkarna, därför att de klarar sig så väl ute. Det gör ju faktiskt också sommarkatter och katter som rymmer. I det fallet får kommunerna ha jägare som försöker att få tag på dem. Så inte heller det argumentet håller när det gäller mink.

En annan aspekt på minknäringen som kanske inte har med djurskyddet att göra är att det är en oerhört viktig näringsgren, inte minst i mina hembygder. Minknäringen tar hand om fisk och slakteriavfall. Den är ett mycket bra komplement till jordbruk och fiske. Minkpäl är – antingen man vill det eller ej – ett bra naturmaterial, speciellt i de länder där det är mycket kallt.

Minkfarmare är inga ovanliga människor. Det är inte några som vill djuren något ont, utan det är helt vanliga människor som ofta jobbar alla årets dagar. De är mycket måna om sina djur. Resultatet blir dåligt om de inte tar hand om djuren på bästa sätt.

Avslutningsvis vill jag ställa ett par frågor till Gudrun Lindvall – jag ställde samma frågor förra året, men fick då inget svar. Har Gudrun Lindvall själv sett simhud mellan minkens tår? Hur många gånger har Gudrun Lindvall besökt en minkfarm?

Anf. 25 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Vad är ett naturligt beteende? jag minns att när vi antog djurskyddslagen för tio elva år sedan var detta en stor fråga i jordbruksutskottet. Vi kunde inte riktigt ena oss om detta. Vad är ett naturligt beteende för en katt? Och vad är ett naturligt beteende för en räv? Är ett naturligt beteende för en räv detsamma som ett naturligt beteende för en mink? Svaret på den frågan är nej.

Räven gräver ned sin mat, det gör inte minken. Räven stressades i burarna och reproduktionen stördes. Det fanns alltså klara belägg för att rävar inte skulle hållas i den typ av burar som då fanns och som delvis fortfarande finns. Därför fattade vi ett sådant beslut när det gäller räv.

Vi har inte samma grund för ett beslut om motsvarande förbud för minkhållning i bur. Jag vill återigen säga att vi i dag inte har den kunskapen, och därför blir det inte så som Gudrun Lindvall vill ha det. Den dagen vi har den kunskapen, då är det klart att beslutet blir ett annat.

Anf. 26 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag skall alltså tolka det så, att när det kommer fram sådan dokumentation blir det en förändring. Då förutsätter jag också att man ser till att man inte måste hänvisa till andra länder, utan att man tar fram dokumentation från Sverige och att det är en fråga som kommer att prioriteras framför allt när det gäller etologer.

I dag är det svårt för etologer att få arbetsuppgifter. Veterinärer läser t.ex. ingen etologi. Därför är det fråga om vilken expertis som vi i så fall skall använda oss av. Jag anser nog att vi skall ha etologer. Det är de som har kunskap om djurs beteenden. Det är en yrkesgrupp som jag anser att vi använder oss alldeles för lite av.

Det finns en mycket intressant dokumentation som kom för några dagar sedan. En f.d. minkuppfödare har vänt sig till Nordiska samfundet mot plågsamma djurförsök för att berätta hur det egentligen var att vara minkuppfödare. Jag hoppas att jordbruksministern kan ta del av detta. Det är nämligen ingen vacker beskrivning.

Hon beskriver sig själv som en minkfarmare som gärna ville se en förändring, men hon möttes av mycket stort oförstående i den egna kretsen. Hon ville öppna minkfarmen och släppa in folk för att titta. Hon möttes av motstånd. Hon menar att detta är en näring som har stängt dörren om sig och ogärna tar emot besökare.

Hon menar också, vilket gjorde mig mycket beklämd, att tillsynen över verksamheten från djurskyddsmyndigheter var i princip obefintlig. Hon har aldrig haft ett enda besök.

Detta är en dokumentation som jag tycker att jordbruksministern skall ta del av och ta på allvar. Jordbruksministern borde eventuellt träffa denna kvinna som har tagit bladet från munnen och talat om hur det var. Hon har lagt av med minkfarmning just därför att hon inte kunde försvara det hela inför sig själv. Hon ansåg att djuren faktiskt mådde så pass dåligt att hennes känsla för djur tog över. Hon ville inte fortsätta med farmningen.

Det är mycket sällan som man får en dokumentation så direkt inifrån den här världen, där vi kan se att man inte alls är, som Jeppe Johnsson antyder, villig att öppna dörren för besök.

10 § Svar på interpellation 1998/99:58 om assyriernas situation

Anf. 27 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Margareta Viklund har frågat mig vad regeringen gör och avser att göra för att medverka till att assyriernas situation förbättras. Margareta Viklund önskar att Sverige i FN och EU skall arbeta för att det assyriska folket skall ges fullständiga medborgerliga rättigheter och rättsligt skydd i sina hemländer Turkiet, Irak, Iran, Libanon och Syrien. Margareta Viklund anser även att assyriernas flyktningstatus måste erkännas av Sverige i enlighet med internationella konventioner.

De assyriskt kristna och de syrisk-ortodoxa, som främst bor i Turkiet, Irak, Iran, Libanon och Syrien, tillhör två var för sig olika inriktningar inom de ortodoxa kyrkorna. De assyriskt kristna, eller nestorianerna, är en mindre grupp kristna som bröt sig ur den ortodoxa kyrkan och följde biskopen Nestorius på 300-talet. Dessa finns främst i Turkiet och Irak. De syrisk-ortodoxa finns främst i Syrien, men även i Turkiet.

Situationen för de assyriskt kristna och de syrisk-ortodoxa i Turkiet är otillfredsställande, inte minst på grund av att de drabbats av den konflikt som råder i de sydöstra delarna av landet. Regeringen kommer fortsatt, såväl inom EU som vid bilaterala kontakter och genom direkt stöd till organisationer som arbetar för mänskliga rättigheter, att verka för att Turkiet vidtar kraftfulla åtgärder för att förbättra minoriteternas ställning i enlighet med internationella åtaganden.

Situationen för kristna i Irak är bekymmersam. Oavsett etnisk eller religiös bakgrund förtrycker regimen de grupper som kan förväntas vara regimkritiska. I norra Irak tvingas vi konstatera att läget är labilt och att stridigheterna mellan de kurdiska fraktionerna skapar ett osäkert läge för samtliga grupper. I vårt bistånd till Irak, som under 1998 uppgick till ca 69 miljoner kronor, avsätts medel för insatser vilka främjar ökad respekt för de mänskliga rättigheterna.

Bristen på respekt för de mänskliga rättigheterna är ett problem i Iran, vilket drabbar inte minst oliktankande och religiösa minoriteter. Detta påpekas kontinuerligt i de samtal som vi på bilateral basis och inom EU för med iranska företrädare.

Assyriskt kristna och syrisk-ortodoxa beviljas i dag inte asyl generellt. Givetvis sker dock en individuell prövning enligt gällande svensk lagstiftning och internationella konventioner, där myndigheterna fattar beslut utifrån den enskilda individens bakgrund och situation. Någon ändring av gällande asylpolitik är inte aktuell i dagsläget.

Avslutningsvis vill jag betona att de assyriskt kristna och de syrisk-ortodoxa, liksom andra religiösa minoriteter, givetvis skall ha möjlighet att utöva sin religion och få kunskap om sin historia och sina traditioner i de länder där de bor. Dessa grundläggande principer slås fast i en rad internationella instrument som behandlar nationella eller etniska, religiösa och språkliga minoriteter, bl.a. FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (artikel 27). Sverige stöder samarbete och dialog mellan olika grupper, bl.a. genom biståndet och genom multilaterala insatser inom EU och FN för att främja lika möjligheter för personer som

Anf. 28 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Först ber jag att få tacka för svaret, som jag inte är helt nöjd med. Jag tycker inte att det riktigt framgår av svaret vad regeringen gör och direkt avser att göra för att medverka till att just assyriernas situation förbättras. Det är ett mycket generellt svar, som jag uppfattar det.

Jag anser att det är dags att direkt sätta strålkastarljuset på det assyriska folket och i den utrikespolitiska aktiviteten mer precist få in detta folk i det utrikespolitiska handlandet och tänkandet.

Vid sekelskiftet bodde mer än 2 miljoner assyrier i Turkiet. Särskilt i sydöstra Turkiet håller ett mycket gammalt kulturarv på att försvinna tillsammans med assyrierna. I dag bor bara några tusen assyrier kvar i sydöstra Turkiet, om det ens är så många. Ca 20 000 håller sig gömda i Istanbul, men detta antal är osäkert. Vid sekelskiftet fanns det alltså ca 2 miljoner assyrier i Turkiet, och det är fruktansvärt att så många har försvunnit.

Det assyriska folket erkänns inte som en minoritet i Turkiet och saknar därmed den etniska rättigheten att fritt utöva sin religion, sitt språk och sin kultur. Den taktik som används mot assyrierna i Turkiet används nu också i norra Irak. De turkiska attackerna in på irakisk mark för att, som man säger, få tag på PKK-gerillan har ofta gått ut över assyrierna. PKK flyr till assyriska byar där de gömmer sig. På så sätt skyddar de sina egna byar och låter assyrierna fungera som levande sköldar.

FN:s skydd av norra Irak har inte lett till fred och säkerhet för assyrierna. De är i dag kanske mer hotade till liv och lem där än tidigare. Situationen är för närvarande mycket laddad och överkänslig. Assyrierna är hotade från många håll.

Att leva i Syrien är för assyrierna ungefär som att leva på en krutdunk; man vet inte riktigt när den exploderar. Diskriminering och trakasserier förekommer. Människor sätts i fängelse utan dom eller rannsakan, anklagade för brott som de aldrig begått.

Också i Iran och i Libanon lever assyrierna under svåra förhållanden. Under den senaste tiden har det kommit rapporter om att assyrier förföljs, trakasseras och tvingas att fly för att rädda sina liv.

På olika vägar har jag blivit engagerad i assyriernas situation. Genom mitt engagemang har jag kommit i kontakt med många assyrier, syrianer, och fått många vänner bland dem. Men jag måste erkänna att jag till en början inte visste eller kunde så mycket om det assyriska folket, deras historia och situation, som ibland kanske kan verka lite förvirrande för den oinvigde.

Jag kan inte säga att jag kan så mycket i dag heller, men jag tror att jag har lärt mig att förstå deras situation. Jag är i dag ordförande i Svenska kommittén för assyrier, SKA som vi kallar den, en politiskt och religiöst obunden organisation.

Jag har i Turkiet mött assyrier som gömda flyktingar från Irak. Jag har i Turkiet mött unga assyriska pojkar som utan dom fängslats och torterats. Deras brott är att de är assyrier och kristna.

Så sent som i höstas reste jag genom f.d. assyriska byar i sydöstra Turkiet på väg mot gränsen till norra Irak, som egentligen då var mitt

*Svar på
interpellationer*

mål. I något samhälle såg jag t.o.m. gamla kyrkor som minnen från den tid då det fortfarande fanns assyrier kvar i byarna.

Fru talman! Jag återkommer.

Anf. 29 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Margareta Viklund för att hon har väckt interpellationen. Vi har flera gånger, både från socialdemokratiskt håll och från kd, väckt diskussionen om assyriernas/syrianernas situation. Det är angeläget att få ett brett politiskt stöd för dem här i Sverige. Det känns också väldigt angeläget att uppmärksamma frågan när vi nu har fått en ny utrikesminister.

Vi har ett alldeles speciellt moraliskt ansvar i Sverige gentemot assyrier/syrianer. Här lever 60 000 människor med bakgrund i första hand i Turkiet men också i Irak, Syrien, Libanon och många andra länder i Mellanöstern. Bland oss finns många ungdomar som är födda i Sverige men som ändå har sina rötter i de länder där assyrierna/syrianerna tidigare bodde. För deras skull, för de nya svenskar som växer upp här, är det självklart att vi också tar ansvar för deras arv.

Sverige har viktiga arenor att agera på. Den första är EU, där vi nu är en stark röst i utrikespolitiska frågor. Där förs det också många diskussioner med bl.a. Turkiet. Den andra är säkerhetsrådet, där inte minst frågan om situationen i Irak spelar en viktig roll.

Margareta Viklund berättade om folkrensningen i Turkiet. Det är egentligen anmärkningsvärt att det varit så tyst om att det i sydöstra Turkiet vid sekelskiftet bodde runt 2 miljoner människor. I dag finns 3 000, möjligen 10 000, assyrier/syrianer kvar. Under tiden för första världskriget mördades runt en halv miljon assyrier/syrianer.

Vi talar om många folkrensningar och folkmord, men väldigt sällan om vad som har drabbat denna grupp som nu finns så väl företrädd i Sverige. Vi uppmärksammar ofta flyktingfrågan, och det är viktigt. Men vi uppmärksammar sällan den assyriska/syrianska gruppens självklara rätt att bo kvar i sina hemländer och den utrensning och brist på mänskliga rättigheter som assyrier/syrianer har utsatts för.

Det krävs ett internationellt erkännande av assyrierna/syrianerna. Det krävs också en självklar rätt till utbildning, en självklar rätt för assyrier/syrianer att utöva sin religion och en självklar rätt till egendom. Många svenska medborgare har tillgångar i sydöstra Turkiet. Många gånger är det enkla hemman och ibland lite större gårdar. De har en självklar rätt till sin egendom. De har varit tvungna att lämna den. De har ingen rätt till sin egendom i dag. Jag tycker att det är viktigt att dra parallellen med hur världssamhället har sett på enskild egendom i samband med att Tyskland har enats på nytt.

Men det som kanske känns ännu tyngre för de assyrier/syrianer som lever här i dag är att deras kulturarv är på väg att förödas. Svenska kommittén för assyrierna träffade Lena Hjelm-Wallén i april 1998. Då tog vi upp denna fråga, och jag skulle i nästa inlägg vilja aktualisera den ytterligare med Anna Lindh.

Anf. 30 YILMAZ KERIMO (s):

Fru talman! Jag är glad att utrikesministern framhåller att minoritetsgrupperna skall ha möjlighet att utöva sin religion och få kunskap om

sina rättigheter i de länder där de bor. Jag vill dock konstatera två saker med anledning av hennes svar. Det ena är att den assyriska gruppen är *en* folkgrupp, inte två olika grupper. Även om man tillhör olika kyrkor så är det ett folk. Man kan ta svenska folket som exempel. Svenska folket kanske har olika kyrkor men det är ett folk, det svenska folket.

Det andra är att gruppen inte bara är en religiös grupp. Det är en etnisk grupp. Om man skall titta på hemländerna så har assyrier-na/syrianerna kyrkor, men de har inte en enda skola. Det är det man vill ändra på. Assyrierna är inte bara en religiös grupp även om de är kristna. De är inte bara religiösa. Det är en etnisk grupp. Det var bara det jag ville konstatera.

Anf. 31 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! För det första vill jag börja med att hålla med Margareta Viklund, Inger Lundberg och Yilmaz Kerimo om det allvarliga i situationen för de assyriskt kristna. Det här är ett mycket stort problem. Det grundläggande problemet är att de områden som det handlar om, Turkiet och framför allt norra Irak i det här fallet, inte respekterar mänskliga rättigheter. Därför tror jag att det vi främst skall göra, den allvarligaste frågan, handlar just om att hela tiden arbeta för de mänskliga rättigheterna. Bilateralt i våra kontakter med de här länderna samt genom EU och FN skall vi se till att de mänskliga rättigheterna respekteras.

Oavsett om det sedan handlar om en folkgrupp, en etnisk grupp eller en religiös minoritet, är det självklart att de mänskliga rättigheterna gäller. Man skall ha rätten att utöva sin religion. Man skall ha rätten till skola och utbildning. Man skall ha rätten att åtnjuta sin egen kultur, och man skall ha rätten att delta i alla beslut som berör en.

Nu förhåller det sig ju så att det här är frågor som den svenska regeringen ett antal gånger har tagit upp med Turkiet och med de andra berörda länderna; att de måste respektera de mänskliga rättigheterna. De assyriskt kristna är *en* grupp som allvarligt drabbas av situationen vad gäller mänskliga rättigheter i de här områdena. Vi har också andra grupper som drabbas svårt av bristen på mänskliga rättigheter.

Sverige har som sagt vid ett antal tillfällen tagit upp detta. Vi har bl.a. gjort detta väldigt tydligt med Turkiet. Turkiet har ju faktiskt genom den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna också har åtagit sig att garantera bl.a. religionsfriheten. Vi kommer naturligtvis att fortsätta att följa det här arbetet. Vi kommer gentemot de berörda länderna att fortsätta att ännu starkare stryka under vikten av att man följer de mänskliga rättigheterna.

Sedan vill jag säga något om den fråga som jag tror att det var Margareta Viklund tog upp om de syrianska klostren i sydöstra Turkiet. Ambassaden följer utvecklingen i sydöstra Turkiet, och klostrens situation där, väldigt noga. Vi utgår ifrån, och förutsätter, att de turkiska myndigheterna inte skall göra några inskränkningar när det gäller klostrens möjlighet att fortsätta att bedriva sin verksamhet i enlighet med religionsfrihetens grunder.

Anf. 32 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Egentligen tror jag inte att vi är oense på något sätt när det gäller arbetet med mänskliga rättigheter. Men vad vi, och jag, vill

Prot. 1998/99:46
28 januari

Svar på
interpellationer

göra här i dag är att fästa uppmärksamheten just på assyriernas situation. Jag vet ju inte om man, när de här förhandlingarna förs med Turkiet och andra länder, just nämner assyrierna som ett folk och som en människogrupp med rätt till folkrätt och mänskliga rättigheter som alla andra folk i området. Det är så lätt, som jag upplever det, som jag känner det och som jag har hört, att man glömmer att säga just de där orden: det assyriska folket. Det är så lätt att man glömmer. Så upplever jag det. Jag vet inte om det är så.

Jag tycker att det är väldigt bra att man nu i förhandlingarna också tar upp klostren, kyrkorna och det kulturella arv som finns i det här området där dessa människor har funnits – och det kanske finns en liten spillra fortfarande.

Det vi diskuterade, och som Inger Lundberg också nämnde här alldeles nyss, var det samtal som vi hade med den tidigare utrikesministern när vi uppvaktade henne. Hon tyckte då att våra förslag om just det kulturella arvet var väldigt bra. Vi hade också ett krav i det sammanhanget att vi önskade och ville att den assyriska frågan skulle sättas upp på FN:s dagordning. Ett sätt, trodde hon då, att få upp det assyriska folket på dagordningen, var att få Unesco att intressera sig just för det kulturella arvet i de här delarna av världen. Då skulle man indirekt kunna få upp den assyriska frågan på FN:s dagordning och sedan kanske kunna gå vidare med den.

Men, fru talman, det är bråttom. Det finns inte många människor kvar av det assyriska folket nu.

Jag hörde så sent som i går att flyktingströmmen börjar tillta, bl.a. från Syrien, just nu.

Jag var på Folk och Försvars konferens i Sälen, där även utrikesministern deltog. Utrikesministern sade då bl.a.: Folkrätten behöver stärkas, men också utvecklas.

Vidare sade hon: När det gäller inomstatliga konflikter kan det t.ex. i många fall vara svårt att avgöra vilka som är legitima parter i en konflikt eller om den utgör en konflikt i humanitärrettens mening. Att utveckla folkrätten här är känsligt och svårt, men nödvändigt.

Utrikesministerns formulering gällde kanske mest situationen i Kosovo.

Jag håller ändå med utrikesministern i detta uttalande. Men när det gäller folkrätt ingår ju också, såvitt jag kan förstå, mänskliga rättigheter. Och människor och folk måste ha rätt att existera som människor och individer, att utöva sin religion, leva och vara ett folk med rätt till existens. Den rätten måste också det assyriska folket ha.

Många gånger när man talar om det assyriska folket är det precis som att man tror att det är något slags religiös sekt eller liknande. Men så är det inte. Det assyriska folket är ett kristet folk, säger man. Men liksom många andra folk är det assyriska folkets kristna tillhörighet inte bara knuten till en kyrka eller en religiös enhet, utan det assyriska folket, liksom vi här i Sverige, tillhör många olika kyrkor och religiösa riktningar. Men dessa människor kallar sig ett kristet folk och vill bli respekterade som ett folk med rätt till folkrätt. Det assyriska folket anser sig också vara ett fredligt folk, och det vet vi. Dessa människor vill leva i fred med människorna i de länder där de bor. Det är kanske på grund av

att de inte är så krigiska som deras röster inte heller blir så tydliga och starka.

Prot. 1998/99:46
28 januari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 33 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Som Margareta Viklund sade har det assyriska folket utsatts för oerhört mycket våld men använt väldigt lite våld. Jag tror att det kan vara en av förklaringarna till att det så sällan talas om assyriers och syrianers situation. Man talar om mänskliga rättigheter i Turkiet, man talar om problemen i norra Irak, men oerhört sällan talar man explicit om assyrier och syrianer.

Jag tror så att säga allmänmoraliskt att det är viktigt att de folk som inte primärt tar till vapen men som lider väldigt mycket har samma rätt att bli uppmärksammade som de som ofta tar till vapen för att bevara sin frihet och sina rättigheter.

Det är bra att utrikesministern uppmärksammar frågan om religionsfrihet och verksamheten i kyrkor och kloster. Men jag skulle också vilja vädja till Utrikesdepartementet att man på allvar tar upp det yrkande som fanns i kommitténs skrivning, där vi hemställde om att man alldeles specifikt skulle titta på kulturarvet. Det är många gamla kloster och gamla kyrkor som riskerar att förödas under någon generation om man inte är mycket tydlig från världssamfundet och kanske också går in med särskilda pengar. Här finns bl.a. ovärderliga kulturskatter och bokskatter som det skulle vara väldigt fint om Sverige hjälpte till att bevara för det assyriska/syrianska folkets skull men också för världskulturarvets skull.

Anf. 34 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Jag tycker att det är bra att vi har haft den här debatten och att ni har tagit upp den här frågan.

Jag skulle vilja avsluta med tre punkter.

För det första känner jag mig efter den här debatten rätt övertygad om att vi är helt eniga i sak.

För det andra när det gäller frågan om det kulturella arvet – att man skall vårda det och ta upp frågan på dagordningen i FN och i Unesco – skall jag ta med mig den tillbaka till departementet och se vad som har skett sedan detta diskuterades förra gången med min företrädare. Jag tycker också att det är viktigt att man stryker under detta som ett kulturarv, precis som Inger Lundberg sade.

För det tredje skall jag i fortsättningen tänka på att det också kan vara en viktig signal för att göra frågan tydlig att just ta upp de assyriskt kristna som ett exempel i tal, artiklar, m.m. när man talar om mänskliga rättigheter.

Anf. 35 MARGARETA VIKLUND (kd):

Herr talman! Det tycker jag låter jättebra. Jag tackar utrikesministern för det.

Jag skulle vilja berätta att jag inte kom in i norra Irak när jag ämnade besöka detta område i höstas för att titta på ett par bevakningsprojekt som Svenska kommittén för assyrier bedriver där med Sidamedel.

Man måste kanske sitta ett par dagar vid gränsen till norra Irak för att riktigt förstå hur ohyggligt hotade de etniska grupperna i den delen av världen är. Jag fick i alla fall detta oerhört klart för mig. Och jag tycker

att ett sätt att hjälpa assyrierna och syrianerna på skulle vara att erkänna det assyriska folket som ett folk. Det assyriska folket är, precis som jag tidigare sade, ingen religiös sekt. Men i dag är detta folk ett minoritetsfolk, som är spritt i många olika länder men ännu inte erkänt som ett minoritetsfolk.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 1998/99:84 om mänskliga rättigheter i Iran

Anf. 36 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Lars Ohly har frågat mig vad regeringen avser göra – såväl bilateralt som inom EU, FN och andra internationella organ – för att öka trycket på Iran så att regimen upphör med brotten mot de mänskliga rättigheterna i landet.

Lars Ohly tecknar en oroande bild av brotten mot de mänskliga rättigheterna i Iran. Under hösten har vi fått en rad mycket alarmerande rapporter om förföljelser, trakasserier och mord av intellektuella och oliktankande i Iran som utgör uppenbara övergrepp mot de mänskliga rättigheterna och försök till inskränkningar i yttrandefriheten.

Jag har kraftigt protesterat mot dåden och uppmanat den iranska regeringen att skyndsamt utreda vem eller vilka som ligger bakom mordena på bl.a. Muhammad Mokhtari och Muhammad Pouyandeh. Även i EU-kretsen följer vi utvecklingen härvidlag mycket noga. EU antog den 16 december ett uttalande till stöd för den rättsliga prövning som hade inletts i Iran.

Sedan dessa uttalanden gjorts har den iranska regeringen avslöjat att den egna säkerhetstjänsten var inblandad i mordena på dissidenterna. Vi hoppas att detta är ett tecken på president Khatamis önskan att komma till rätta med de krafter inom det iranska ledarskapet som försöker hindra öppen debatt och fortsatt reformering av det iranska samhället. Sverige och EU kommer även fortsättningsvis att följa denna fråga noga.

Lars Ohly frågar vad Sverige kan göra bilateralt, inom EU och FN för att söka påverka Iran att förbättra respekten för de mänskliga rättigheterna. Självklart tar vi från svensk sida alltid upp MR-frågorna i de bilaterala samtalen vi för med iranska företrädare. Värnandet om mänskliga rättigheter och demokrati utgör en central del i vår utrikespolitik.

En av Sveriges – och EU:s – grundvalar i förhållande till Iran är att dialog är ett bättre medel än isolering när det gäller att verka för ökad respekt för de mänskliga rättigheterna och ökad demokrati. Vi vill uppmuntra de liberaliseringar inom yttrandefriheten och demokratin som skett sedan presidentskiftet i Iran. EU beslutade därför i februari förra året att på nytt inleda en politisk dialog med Iran. Denna dialog anger tydligt att ett centralt ämne för samtalen skall vara frågan om respekt för de mänskliga rättigheterna.

EU har under flera år varit initiativtagare till en resolution om MR-läget i Iran i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna. Resolutionen baseras bl.a. på information från den särskilde representanten för mänskliga rättigheter i Iran som utsetts av MR-kommissionen. I fjolårets

resolution beskrivs vissa positiva tendenser vad avser respekten för de mänskliga rättigheterna i Iran. Sådana exempel är uttalanden från regeringen om vikten att se över lagstiftning och attityder som diskriminerar kvinnor och vissa förbättringar vad avser mediefriheten. Trots dessa framsteg framhålls dock i resolutionen att de mänskliga rättigheterna fortsatt kränks i Iran. Sverige är medförslagsställare till resolutionen.

Prot. 1998/99:46
28 januari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 37 LARS OHLY (v):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret. Jag är övertygad om att vi är helt överens om vikten av att bekämpa brott mot de mänskliga rättigheterna inte bara i Iran utan även annorstädes. Det finns dock några kommentarer.

Jag är lite oroad över den bild som ges av utvecklingen i Iran sedan presidentskiftet. Vi var säkert många som mottog valet av president Khatami med viss optimism, eftersom det faktiskt var det enda sättet för många oppositionella att uttrycka en opposition mot regimen.

Samtidigt har vi under hösten, inte minst under november och december, sett att en mordvåg har brutit ut mot intellektuella och oppositionella i Iran. Därför ifrågasätter jag den skrivning i ministrarnas svar som lyder: Vi vill uppmuntra de liberaliseringar inom yttrandefriheten och demokratin som skett sedan presidentskiftet.

Jag ifrågasätter också den resolution som har lagts fram inför FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna, där man talar om att det finns vissa förbättringar när det gäller attityder som diskriminerar kvinnor och när det gäller mediefriheten.

Det är inte säkert att den riktigt stämmer överens med verkligheten i dag.

Vi vet att två advokater och en författare, nämligen Javad Emami, Parivash Emami och Fatemeh Eslami, har mördats.

Jag har en lista som två tjänstemän ur den iranska säkerhetstjänsten har överlämnat till tyska myndigheter och som finns utlagd på Internet. Den består av 190 oppositionella som regeringen säger sig vilja röja ur vägen.

Vi ser en iransk regim som inte bara begränsar sitt förtryck till det egna territoriet utan faktiskt hotar att jaga och förfölja människor som bor i övriga delar av världen. En av de 190 personerna på listan bor i Sverige.

Det är därför nödvändigt att vi ser Khatamis roll i dag som förändrad. Han legitimerar och ger ett alibi för förtryck, i stället för att inge förhoppningar och optimism.

Men det finns också möjligheter att göra något. Jag tycker t.ex. att utrikesministern tillsammans med andra aktörer på den internationella arenan skall ställa ett klart krav att den särskilda representanten för mänskliga rättigheter i Iran, Maurice Capithorne, skall ha rätt att återvända till Iran för att återigen kunna utvärdera utvecklingen när det gäller mänskliga rättigheter.

Jag tycker att de senaste brotten mot mänskliga rättigheter inte skall undersökas enbart av myndigheterna i Iran, som vi definitivt inte har anledning att lita på, utan vi skall ställa krav på en oberoende internationell kommission som utreder de brotten.

Jag tycker också att det vore rimligt att vi hjälpte till att anordna en tribunal mot brotten mot de mänskliga rättigheterna i Iran. Svensk flyktingpolitik har anledning att dra vissa konsekvenser av det starka förtrycket i Iran.

Det finns en stark enighet i Sveriges riksdag och i regeringen om vikten av att bekämpa en regim som så uppenbart bryter mot allt det som vi ser som väsentligt. För att vi skall kunna göra det krävs att regeringen inte bara talar utan också agerar. En bra förutsättning för det är den sju-partimotion som framlades i riksdagen i höstas, med undertecknare för riksdagens alla partier, som kräver att regeringen på ett mer handfast sätt agerar mot regimen i Iran.

Anf. 38 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Det är uppenbart att mänskliga rättigheter kränks i Iran och att det är en förfärlig situation. Det har jag definitivt inte ifrågasatt.

Vi kan se att det i dag finns olika krafter som strider om makten och utvecklingen i Iran. Det är viktigt att man då stöder och uppmuntrar rätt krafter. De s.k. framstegen är inte på långa vägar så långt gångna som vi skulle vilja, men när nu regimen har erkänt att det är den egna säkerhetstjänsten som har utfört mordet, när man säger att man skall se till att döma dem som har utfört mordet och när man, åtminstone i ord, uttalar sig mer positivt när det gäller mediefrihet och kvinnors situation, är det ändå saker som inte skulle ha skett under den tidigare presidenten.

Även om det långtifrån är de steg framåt och den utveckling vi skulle vilja se är det ändå den typen av krafter vi måste stödja i Iran.

Om vi skall ha en möjlighet att bekämpa situationen i Iran effektivt tror jag att det är genom t.ex. enighet i den svenska riksdagen, genom enighet i EU och genom ett massivt tryck både från Sverige och från andra länder som vi får iranierna att respektera de mänskliga rättigheterna.

Anf. 39 LARS OHLY (v):

Herr talman! Bara några korta kommentarer:

Som jag sade tidigare är jag helt övertygad om att det inte finns någon åsiktsskillnad när det gäller vikten av att bekämpa brotten mot mänskliga rättigheter i Iran. Däremot är det viktigt att vi tar vara på den kunskap som finns, inte minst bland iranier i Sverige, om hur förtrycket i dag ser ut och hur vi bäst kan bekämpa det.

Jag är lite oroad över att vi tar tecken på liberaliseringar i Iran som något givet. Det finns faktiskt en motsägelsefull situation som på många håll visar på en ökad repression och ett ökat förtryck. Det kan t.o.m. vara så att man skall ifrågasätta regimens uppgifter om att den egna säkerhetstjänsten har varit inblandad i mordet, och fråga sig om det kan vara ett sätt att sopa problemen under mattan för att förhindra en internationell opinion.

Vi bör kräva en internationellt oberoende kommission som utreder de många brotten mot mänskliga rättigheter i Iran.

Anf. 40 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Jag kan instämma med Lars Ohly. Jag tycker inte att man skall ta de positiva tecknen för givna, utan vi skall själva skaffa oss

en uppfattning om vad som faktiskt sker och se till att regimen också är medveten om att vi noga på plats följer vad som sker.

Avslutningsvis vill jag instämma i att MR-kommissarien bör tillåtas besöka Iran och där kunna fortsätta utredningarna. Det framhåller Sveriges också i MR-kommissionen. De kommer snart att träffas. Där kommer man snart att ha en chans att ha en diskussion om utvecklingen i Iran och om vad man sett under senare tid.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.56 att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Prot. 1998/99:46
28 januari

Frågestund

12 § Frågestund

Anf. 41 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Nu följer en frågestund. Följande statsråd kommer att delta: statsminister Göran Persson, jordbruksminister Margareta Winberg, utrikesminister Anna Lindh, socialminister Lars Engqvist, näringsminister Björn Rosengren och statsrådet Britta Lejon.

Statsministern kommer att besvara allmänpolitiska frågor. Frågorna till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

Jag vill erinra om att frågor och svar skall vara korta och i princip inte överstiga en minut.

Företagsklimatet i Sverige

Anf. 42 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Jag vill fråga statsministern om han är oroad över företagsflykten från Sverige. Vi har nu gång på gång sett exempel på att stora svenska företag på ett eller annat sätt flyttar utomlands. Det kan handla om att de blir uppköpta, som i dagens affär med Volvo Personvagnar, eller om att de flyttar sina huvudkontor.

Varför hör man aldrig talas om någon motsvarande, omvänd utveckling, dvs. att svenska företag köper upp utländska och flyttar deras huvudkontor till Sverige? Varför halkar Sverige ned i den internationella välståndsligan? Drar statsminister Göran Persson några slutsatser av företagsflykten från Sverige?

Anf. 43 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Först och främst handlar det ju om att se till om det företagsklimat som vi har är bra eller dåligt. Lars Leijonborg vet ju bättre än någon annan att vi har gått igenom en fruktansvärd kris och att vi nu har återställt företagsklimatet i Sverige. Industrin har växt oavbrutet i vårt land sedan 1992 med kraftiga investeringar. Vi har återtagit rollen som industrination. Företagsklimatet är bra. Aktieutvecklingen har varit minst sagt god, så de som har investerat i dessa företag i Sverige har fått bra avkastning på sina pengar.

Många svenska företag är så stora att de när det nu går en våg över världen av fusioner och samarbete inte hittar några naturliga partner i vårt land. De är så att säga ensamma kvar efter att ha fusionerat så långt som det går i vårt land.

När de söker efter en partner utomlands letar de bland dem som är större än de själva, och då blir det naturligt att som exempelvis i fallet Astra-Zeneca huvudkontoret hamnar i Storbritannien, medan däremot forskningen hamnar i Sverige.

Var försiktig, Lars Leijonborg, med att beskriva företagsklimatet som dåligt! Det var dåligt en gång i tiden, men det är numera reparerat. Låt oss analysera dagens affär med Volvo och Ford. Det kan rent av vara så att den ger en mycket bra utveckling för Volvo Personvagnar.

Anf. 44 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Statsministern redogör för verkligheten i en globaliserad ekonomi, och det är fullt naturligt att företag köper varandra. Det som är onaturligt är dock att ett land hela tiden drabbas. Jag tänker på Stora-affären, Nordbanken, som har flyttat huvudkontoret till Finland, Ericsson, Astra och nu Volvo Personvagnar.

Jag tror att många svenskar som följer den här debatten hade blivit lugnare, om statsministern hade varit något mera oroad och om statsministern inte hade använt sin korta talartid till att tala om det förflutna utan till att nämna att man gör någonting när det gäller dubbelbeskattningen, lönebildningen, arbetsrätten och kompetensutvecklingen. Kan vi inte få någon signal om vad som görs av Sveriges regering? Det är inte i första hand Volvos sak att värna svenska intressen, utan det är en uppgift för den svenska regeringen. Vad gör ni?

Anf. 45 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Låt mig först ta upp påståendet att Nordbankens huvudkontor ligger i Finland. Det är ju fel. Huvudkontoret ligger i Sverige, men domicilen ligger i Finland. Håll ordning på argumentationen!

Vad gäller dagens händelse är Volvo ett relativt litet bilföretag, som har varit utsatt för uppköpsrykten under en ganska lång tid. Än den ene, än den andre har anmält sig som friare. Det är inte bara Volvo som är föremål för detta. Det har gällt också för andra bilmärken i Europa, exempelvis BMW.

Vi lever just nu i en värld där ägandet inte längre är lika tydligt nationellt som det en gång i tiden har varit. Debatten i Sverige har hittills handlat om ifall vi är tillräckligt attraktiva för att dra till oss utländskt kapital från sådana som vill investera i vårt land.

I dag dyker det upp ett av världens största företag, som är berett att satsa åtskilliga tiotal miljarder i investeringar i svensk bilindustri. Då stiger Lars Leijonborg upp och talar om att detta är en risk för Sverige. Håll ordning på argumentationen!

Prot. 1998/99:46
28 januari

Frågestund

Anf. 46 ROLF GUNNARSSON (m):

Herr talman! Även om dagens blickar av kända skäl riktas mot Göteborg och Volvo, vill jag rikta uppmärksamheten lite norrut. Det handlar om företagandets villkor och om människors rätt till jobb. Jag vill ställa min fråga till näringsminister Björn Rosengren.

Det talas här i kammaren ofta om att hela Sverige skall leva. Jag bor själv i ett län, Dalarna, som tappar befolkning, och det gör också de flesta kommuner norr om Dalälven. Där går en tråkig gräns.

Jag vet att det pågår en regionalpolitisk utredning, och det är inte en hänvisning till den som jag vill ha. Jag vill höra om regeringen snart tänker komma med något initiativ för att få hela Sverige att leva. Det pratas och pratas, men det kommer inga konkreta åtgärder, och nästan alla kommuner norr om Dalälven blöder.

Vi kan inte vänta på Regionalpolitiska utredningen. Dess resultat kommer först om drygt ett år. Vad tänker regeringen göra?

Anf. 47 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Vad vi gör nu är att vi väldigt starkt aktiverar oss i de olika regionerna och länen inom ramen för de s.k. tillväxtavtalen. Poängen med dessa är helt enkelt att regionen själv – näringslivet, de offentliga myndigheterna, länsstyrelserna, länsarbetsnämnderna, kommunerna etc. – skall ta fram program från sina egna utgångspunkter och förutsättningar. De programmen kommer att presenteras i april, då det skall föras en diskussion mellan de olika regionerna om de tillväxtavtal som de har uppnått.

Jag vill tillägga att vi från utredningen om regionalpolitiken under resans gång kommer att ta en hel del initiativ med utgångspunkt i tillväxtavtalen.

Anf. 48 ROLF GUNNARSSON (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Det var mycket ord, och jag har hört de orden tidigare. Inte heller under den förra regeringsperioden tog man särskilt mycket av initiativ i länen. Det händer ingenting.

Det är sex dagar sedan som statsrådet i den allmänpolitiska debatten sade här i kammaren: "Det går bra för Sverige igen." Men tycker och känner de människor som bor norr om Dalälven och nu ser det här på TV att det går bra för Sverige? Om statsrådet läser snabbprotokollet från den allmänpolitiska debatten skall han se att det där gjordes många kloka inlägg, även från socialdemokrater exempelvis från Västernorrland, med konkreta förslag till åtgärder.

Det är som i den egentligen ganska fina schlagerlåten: ord, ord, ord, men det händer ingenting,

Anf. 49 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Jag hoppas att Rolf Gunnarsson ursäktar mig om jag säger att jag inte är ensam om att stapla ord på ord. Det verkar som om Rolf Gunnarsson har en större talang på det än jag.

Om jag inte missminner mig var Rolf Gunnarsson emot den kraftiga regionalisering av högskolorna som nu har skett. Rolf Gunnarsson har inte heller uttryckt i varje fall något starkare stöd för de stora satsningar som har gjorts på kommunerna.

Låt oss se på fakta. Det var den förra regeringen som drog i gång arbetet med tillväxtavtalen. Om Gunnarsson åker hem till sin region, skall han finna att det pågår en enorm aktivitet där. Låt oss alltså återkomma till denna diskussion under våren.

Den representativa demokratin i kommunerna

Anf. 50 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Britta Lejon, och det är en demokratifråga som jag har funderat över, som också var uppe i den allmänpolitiska debatten i förra veckan. Den gäller kommunerna.

I och med att den kommunala verksamheten förändrades och mer verksamhet flyttades ut för beslut i de olika nämnderna och därmed kom bort från den direkta demokratiska insynen från allmänheten, förändrade man lagstiftningen och gjorde det möjligt att öppna nämnderna så att allmänheten kunde delta. Men efter denna lagförändring hände det inte mycket i praktiken. Jag tycker att det här är ett jättebra förslag och en möjlighet som finns som man borde blåsa liv i. I stället för att plocka fram en del nya regelförändringar kan vi utnyttja dem vi har gjort.

Jag vill fråga statsrådet om hon vill medverka till att blåsa liv i den här frågan igen.

Anf. 51 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Herr talman! Jag tror att vi har en stor samsyn, Carina Hägg, när det gäller behovet av att ytterligare förstärka vår lokala representativa demokrati och dess styrka i kommunerna. Jag är inte alls främmande för att bygga vidare på och utveckla de arenor som finns för möten, dialog och diskussion mellan våra kommuninvånare och de förtroendevalda i kommunerna, tvärtom. Det är precis det arbete som jag nu har inlett när jag har bett tjänstemännen i Regeringskansliet att se över på vilka sätt vi kan hitta åtgärder för att stärka den representativa demokratin i våra kommuner. Jag är öppen både för nya åtgärder och för att förbättra och fördjupa de gamla arenorna och de gamla initiativ som redan har tagits tidigare.

Jag ber att få återkomma med mera precisa förslag så småningom.

Anf. 52 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Jag känner mig väldigt nöjd och glad över att statsrådet på detta sätt vill hjälpa till att öppna våra nämnder ute i kommunerna. I dag är det ju tvärtom så att de få som gjorde så funderar på att stänga nämnderna igen nu. Ofta fastnar den här viktiga demokrati- och insynsfrågan ute i kommunerna i frågor om man har rätt antal stolar eller inte i kommunens ägo. Jag menar: Hänger det på stolarna så bör vi väl kunna hjälpas åt att kanske låna ut några stolar till de kommuner som inte kan lösa den här frågan på något annat sätt.

Jag är väldigt glad över statsrådets svar. Tack!

Frågestund

Anf. 53 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Jag har en fråga till näringsminister Rosengren.

I dag kan vi läsa i medierna att Ford köper Volvo. Det kanske är en affär som har sina möjligheter, men den har också sina risker.

Men jag vill ställa en annan fråga till näringsministern: Vem säljer Volvo?

Såvitt jag förstår är det löntagarnas pensionspengar i olika fonder; det är en del aktiefonder, svenska hushålls aktiefonder och en del försäkringsbolag. Men särskilt viktiga är fjärde AP-fonden, arbetsmarknadsförsäkringarna och TCO:s pensionspengar i SPP. Det handlar alltså om löntagarnas pensionspengar till stor del. Dessa styrelser representerar ju löntagarnas pensionsintressen. Vore det då inte välbetänkt om näringsministern bjöd in till samtal med ledningen för de här fonderna och diskuterade hur man bäst tar till vara löntagarnas och de blivande pensionärernas intresse i den här affären? Vore inte det välbetänkt för löntagarnas och för Sveriges skull att ha sådana samtal?

Anf. 54 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Själva affären kommer att ske via det s.k. Volvo Group. Man kommer att erbjuda till försäljning Volvo Personbilar. Jag tror att det är så att 40 % av detta i dag ägs av amerikanska institutioner och liknande. När det gäller de olika andra institutioner och fonder som är delägare måste det självklart vara deras sak att göra denna bedömning. Men självklart för jag en dialog med fackföreningsrörelsen och andra intressenter i denna fråga.

Anf. 55 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Såvitt jag förstår har väl fjärde AP-fonden ungefär 8,6 % av röststyrkan i aktiebolaget Volvo, moderbolaget. Det är väldigt viktigt. SPP har väl ungefär 5 % och arbetsmarknadsförsäkringarna 5 %. Detta är ju löntagarnas pengar. Det är då väldigt viktigt att en löntagarregering, som vi nu har, för en aktiv diskussion med löntagarnas företrädare och har officiella samtal så att vi får en öppen debatt om vad som är bäst för landet i den här affären.

För att vara mer precis: Var det ett ja på min fråga? Kommer regeringen att hålla sådana samtal och överläggningar med representanter för de här institutionsstyrelserna som ytterst representerar löntagarnas och de blivande pensionärernas intressen? Det är ju välbetänkt att ge ett ja på den frågan.

Anf. 56 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Vi för löpande diskussioner med deras huvudorganisationer som nämndes här. Jag har fört det i dag, jag har fört det tidigare och jag kommer att fortlöpande föra det.

Anf. 57 KENNETH LANTZ (kd):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till vår utrikesminister angående Kosovo.

Internationella fredsfrämjande operationer skall bygga på ett FN- eller OSSE-mandat. I vissa fall är ett sådant mandat inte möjligt på grund av blockering från t.ex. ett av de permanenta medlemsländerna i säkerhetsrådet.

Utrikesministern har själv angett att militära operationer kan ske även utan beslut i FN:s säkerhetsråd i extrema nödlägen. Anser utrikesministern att läget i Kosovo kan betecknas som ett extremt nödläge mot bakgrund av det stora antalet flyktingar och de dödsfall som har ägt rum? Med andra ord: Skulle utrikesministern vara beredd att stödja en militär intervention i Kosovo, även utan FN-mandat?

Frågestund

Anf. 58 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Jag hade möjligheten att diskutera Kosovofrågan med alla mina kolleger i EU i måndags. Vi var då väldigt eniga om att ett militärt ingripande i Kosovo *kan* bli nödvändigt, men att det då också förutsätter ett mandat från FN:s säkerhetsråd. Det *kan* vara nödvändigt, och man skall därför ha kvar den möjligheten. Men det viktigaste i dag är att se till att man löser den akuta situationen och att man kan lösa den akuta situation vi har just nu, när Milošević inte respekterar de internationella åtaganden som har gjorts.

Men man måste också försöka finna en långsiktig politisk lösning. Enligt de rapporter jag har fått är det nu i princip en överenskommelse mellan alla EU-länder, Ryssland och USA. Alla står bakom en sådan linje. Man kommer att diskutera under de närmaste dagarna hur det skall utformas, hur man skall tvinga parterna till förhandlingsbordet och hur man skall se till att man får ett resultat och en långsiktig lösning på Kosovofrågan.

Därför är det inte aktuellt, och jag tror inte att det vore en bra lösning, att i dag gå in med militära åtgärder i Kosovo. Går man in med militära åtgärder skall man veta vad man vill uppnå med dem. Det vet man inte i dag, och det är därför man först måste sätta sig och faktiskt diskutera den politiska lösningen och få parterna att respektera en förhandling och en politisk lösning.

Anf. 59 KENNETH LANTZ (kd):

Herr talman! Jag vill komplettera frågan. Det är rätt och riktigt att vi måste ha press på Milošević, men motivet för detta skulle ju kunna vara att det blir en upprorsvåg också framöver på andra håll i världen om det är så att man upplever att det blir en osäkerhet.

Skulle utrikesministern kunna säga angående nationsgränserna på Balkan, och även i andra delar av världen, att de skall upprätthållas till varje pris? Eller skall man kunna frånga de här reglerna och ge en friare möjlighet till FN?

Anf. 60 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Först vill jag beröra varför det är viktigt att FN:s säkerhetsråd faktiskt fattar ett beslut i ett sådant här fall och att man inte öppnar för militära åtgärder utom FN:s säkerhetsråds beslut. Skälet till det är att om man går till militärt angrepp utan att ha det förankrat i FN:s säkerhetsråd, finns risken att man efteråt får en stor internationell oenighet. Därmed har man mindre press på Milošević och mindre möjligheter att faktiskt åstadkomma en lösning.

När det sedan gäller gränserna i Balkan är vi alltså beredda att ge Kosovo ett långtgående självstyre. Jag tycker att det är viktigt att Kosovoalbanierna själva är med och diskuterar detta. Därför skall jag inte gå händelserna i förväg genom att komma med några lösningar här, men vi är beredda att ge dem ett långtgående självstyre. Däremot tror jag inte att man skall bryta ut t.ex. Kosovo och göra ett självständigt land eller en självständig stat av Kosovo. Det skulle få väldigt allvarliga konsekvenser i resten av regionen, där flera delregioner skulle vilja bryta sig ut och bli självständiga länder. En sådan lösning skulle kunna skapa ännu fler konflikter och ännu mer våld än det vi redan har sett.

Våldet mot kvinnor

Anf. 61 SOFIA JONSSON (c):

Herr talman! Under hösten kunde vi i medierna se debatten om kvinnovåldet. Den gällde det ökade antalet anmälningar om kvinnomisshandel och våldtäkter. I debatten deltog i stort sett alla partier i riksdagen. Många av oss ledamöter deltog i debatten. Speciellt statsrådet Margareta Winberg deltog både ensam och tillsammans med andra kvinnliga statsråd i debatten.

Men det vi har sett efteråt från jämställdhetsministerns sida är inte mycket. I debattartiklar och i uttalanden från Winberg har det framkommit att kraftiga åtgärder skall vidtas. Men tiden går. Antalet anmälningar om misshandel och våldtäkter ökar konstant. Vad tänker Margareta Winberg göra åt det?

Anf. 62 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Det är bra att frågan kommer upp. Det är en oerhört viktig fråga.

Under den förra mandatperioden var Ulrica Messing ansvarig i frågan. Då lades en s.k. kvinnofridsproposition fram till riksdagen. Den antogs med stor majoritet. Det var en av många olika skäl unik proposition. Dels skärptes lagstiftningen, dels kriminaliserades köp av sexuella tjänster. Sverige är det första landet i världen som har gjort detta. Vi är därmed föregångare även på det här området inom jämställdhetsarbetet.

Under hösten diskuterades gruppvåldtäkter och annat våld mot kvinnor. Det gjordes mot bakgrund av några speciella händelser – särskilt i Södertälje. Jag lovade då att en analys av läget skulle göras för att se om det fanns behov av en nationell kampanj. Detta analysarbete pågår nu. Vi kommer om ca 14 dagar att ha en stor hearing för att få ett bra underlag för ett fortsatt arbete.

Anf. 63 SOFIA JONSSON (c):

Herr talman! Det är jättebra att det finns upplysningskampanjer och diskussioner. Men under tiden fortsätter antalet anmälningar att öka. Kvinnojourerna runt om i landet är nedringda. De har inte resurser till att fortsätta ett bra arbete. Många kvinnor får stå i kö för att få ett trygghetslarm, som när de väl får det knappast fungerar. Det kan bli två års väntan för att få komma till rättegång i en sådan fråga.

Centerpartiet och centerkvinnorna har arbetat mycket hårt under flera år med dessa frågor för att komma till rätta med situationen. Vi har lagt fram flera konkreta förslag och väckt motioner. De har bl.a. gällt stödpersoner till kvinnor som har råkat ut för våldtäkter eller övergrepp. För att förebygga överträdande av besöksförbud vill vi införa elektronisk fotboja för männen. Vi vill att sexualkunskapen kommer tillbaka och utökas i undervisningen.

Inget av detta och inte mycket annat har vi sett från socialdemokraternas sida. Vad kommer att hända, Margareta Winberg?

Anf. 64 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag tror inte att debatten tjänar på denna typ av skräckskildringar av hur det är. Riktigt så eländigt är det faktiskt inte.

Vi ligger i Sverige i fronten av jämställdhetsarbetet. Sverige har blivit utsett av FN:s organ UNDP till nummer ett, dvs. vi är bäst i världen på jämställdhet. Men vi är inte färdiga. Självklart finns det ytterligare saker att göra.

Kvinnofridspropositionen lade en bra grund. Men vi skall gå vidare. Det pågår ett arbete på Utbildningsdepartementet angående sex- och samlevnadsundervisning i grundskolan. Det kommer också att redovisas vid denna hearing om 14 dagar. Skolministern har talat om en värdegrund i skolan. Den kommer att lanseras under våren.

Efter denna genomgång av departementen och myndigheterna har det visat sig att det pågår ett fantastiskt omfattande arbete för att komma till rätta med situationen. Det kommer vi att synliggöra. Jag har inte känt till och, mot bakgrund av vad Sofia Jonsson har sagt, inte heller Sofia Jonsson har känt till detta stora arbete.

Sverige

Anf. 65 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till näringsministern.

Det har under morgonen förekommit uppgifter om att man vill dela ut ett antal diplomatpass med en form av ambassadörsstämpel till några direktörer inom näringslivet om de pratar väl om Sverige. Vad innebär det att tala väl om Sverige? Är det liktydigt med att berömma näringsklimatet i Sverige såsom socialdemokratin ser det? Är det någon allmän utdelning av diplomatpassen för dem som har rätt åsikter?

Anf. 66 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Det är mycket som står i tidningarna. Det är mycket som sprids – gott och ont. Många frågor har varit uppe till diskussion med näringslivet. Frågan om diplomatpass är en icke-fråga.

Den diskussion som har förts och som är av starkt intresse, gäller att vi skall försöka åstadkomma *bench-marking*. Vi skall försöka redovisa vad som är bra i Sverige och vad som är dåligt i förhållande till vår omvärld. När vi har fått den bilden skall vi försöka beskriva, göra ändringar, strukturera om, men också berätta hur bra det här landet är. Den uppfattningen delar många i näringslivet. Det är den lilla, men ändå riktiga, ambition vi har haft.

Anf. 67 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Innebär detta att näringsministern vill dementera uppgifterna om diplomatpass och att utse informella ambassadörer?

När det gäller näringsklimatet, är det den synen socialdemokratin företräder som är syftet med hela den operationen?

Anf. 68 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Den diskussion som har förts om diplomatpass och ambassadörer är en mer symbolisk fråga.

Vi försöker, tillsammans med näringslivet och facket, att ge en rättvis bild av Sverige, inte en bild som företräds av ett speciellt parti. Därmed tror jag att vi kommer att få stor framgång i världen.

Socialtjänsten

Anf. 69 THOMAS JULIN (mp):

Herr talman! Jag har en fråga till socialministern.

I en debattartikel för några dagar sedan gjorde Socialstyrelsens generaldirektör en jämförelse mellan den starka ställning som patienten har inom hälso- och sjukvården och den svaga ställning som den som behöver hjälp och stöd från socialtjänsten har. Hon pekade också på att vården för de svagaste inom socialtjänsten inte är säker. Det är bra att chefen för Socialstyrelsen tog upp denna fråga.

Planerar socialministern och regeringen något för att förbättra situationen, dvs. att öka människors möjligheter att vara delaktiga i beslut som berör dem?

Anf. 70 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Jag delar Thomas Julins uppfattning om värdet av artikeln. Det var bra att Kerstin Wigzell skrev den. Hon påpekade framför allt att den lagstiftning som finns angående socialtjänsten, dvs. socialtjänstlagen, är till sin konstruktion sådan att det är möjligt för kommunerna att mera aktivt arbeta för de människor som behöver socialtjänst.

Kerstin Wigzell pläderar egentligen inte för en förändrad lagstiftning. Hon pläderar för den hållning som vi har glömt under de senaste 5–10 åren. Socialtjänstlagen utgick från den enskilda människan och hans rätt till ett gott liv.

Under debatten de senaste 5–10 åren har koncentrationen legat på hälso- och sjukvårdslagen och patienternas ställning. Vi bör – jag delar hennes uppfattning – diskutera hur vi ser till att den enskilda människan får större möjligheter och inflytande över socialtjänstens insatser. Det är möjligt att det går att komplettera socialtjänstlagen med ytterligare regel-

verk för att stärka den enskilda individens ställning. Men det viktigaste är att få en debatt i kommunerna om vilket ansvar socialtjänstlagen ger kommunerna.

Prot. 1998/99:46
28 januari

Frågestund

Anf. 71 THOMAS JULIN (mp):

Herr talman! Tack för svaret. På vissa områden kan det finnas anledning att stärka lagstiftningen. Det gäller speciellt de utredningar som görs inom socialtjänsten. Även där har Socialstyrelsen tidigare pekat på att det har funnits stora brister.

De utredningar som man gör inom socialtjänsten är, som jag ser det, lika viktiga som de utredningar man gör när det gäller brottmål inom polisen osv. Därför borde den lagstiftning som reglerar det vara lika stark.

Anf. 72 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Det pågår en diskussion om framtidens socialtjänst. Vi väntar på att Socialtjänstutredningen skall bli färdig med sitt arbete under våren. Den kommer att ge oss ett bra underlag för att se på vilket sätt vi ytterligare behöver förbättra socialtjänsten.

Men den viktigaste poängen är ju att socialtjänstlagen redan är ett starkt instrument för den enskildes trygghet och rättigheter. I den kommunalpolitiska debatten, likaväl som i den allmänpolitiska debatten här i riksdagen, uppmärksammar vi alltför sällan att socialtjänstlagens utgångspunkt är att stå på den enskilda individens sida. Han eller hon skall inte betraktas som en sorts klient utan som en medborgare som kräver sina rättigheter. Det tycker jag var den viktigaste poängen i Kerstin Wiggells artikel.

Småföretagande

Anf. 73 KARIN PILSÄTER (fp):

Herr talman! Under 1998 fick vi ungefär 57 000 nya jobb. Vi har väl inte kommit så hemskt mycket över den nivå som vi låg på sommaren 1995. Tyvärr är det också så att ökningen nästan helt och hållet faller på männen. Samtidigt visar den senaste AKU-undersökningen att ungefär 1 000 färre personer försörjer sig som företagare.

Nu pratar vi mycket om de största företagen, men vi vet att det finns höga trösklar att ta sig över för de riktigt små företagen när de skall ta steget att växa och bli lite större. Samtidigt tror vi också att det finns stora möjligheter för det framtida företagandet inom tjänstesektorn. Jag undrar om näringsministern, vid sidan av alla diskussioner om de största företagen och alla andra arbetsgrupper som sitter och arbetar, kan redovisa några planer för hur man skall riva dessa trösklar för att de små företagen, särskilt inom tjänstesektorn, skall kunna växa, expandera och anställa folk. Och det gäller särskilt inom de sektorer där det finns mest kvinnor.

Anf. 74 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Jag vill bara poängtera att enligt SCB fick vi 95 000 nya jobb under förra året. Ungefär 70 000 av dessa jobb hamnade i den pri-

vata sektorn. En stor del av dem hamnade inom den privata tjänstesektorn.

Jag delar uppfattningen att det är i småföretagen som vi kommer att finna den ökande sysselsättningen. Vi har vidtagit vissa åtgärder där. Vi har framlagt en hel del förslag när det gäller avreglering etc. Men vi kommer att återkomma kraftfullt inom det området.

Anf. 75 KARIN PILSÄTER (fp):

Herr talman! Jag skulle gärna vilja att näringsministern kunde ge detta lite mer konkretion. Jag skulle också vilja höra lite mer om inriktningen, och detta är inte polemiskt menat. Jag tycker att det är ett stort problem att den sektor som vi tror skall vara den riktigt stora i framtiden, ändå inte förmår generera fler jobb därför att allmänna bedömningar säger att det finns för många olika typer av institutionella hinder, särskilt inom de sektorer där traditionellt väldigt många kvinnor är verksamma.

Jag efterlyser att näringsministern kommer med lite mer konkretion och lite mer om inriktningen för hur fler kvinnor skall kunna få jobb inom det privata näringslivet.

Anf. 76 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Som jag sade, kommer vi att återkomma om detta. Nu går vi igenom Småföretagsdelegationens förslag. Vi har redan lagt förslag om 30 olika punkter. Vi kommer att ta upp de andra också. Vi kommer också med en hel del förslag inom skattepolitiken etc. Men jag vill återkomma om detta.

Havsbaserad vindkraft

Anf. 77 PER LAGER (mp):

Herr talman! Jag har också en fråga till näringsminister Björn Rosengren. Detta blir nästan lite tjatigt. Den här frågan handlar om havsbaserad vindkraft.

Vindkompaniet på Gotland har planerat att bygga sju stora havsbaserade vindkraftverk i Kalmarsund. Vattendomstolen och alla remissinstanser utom Kammarkollegiet har tillstyrkt det här projektet. Kammarkollegiet, som särskilt har att tillvarata statens intressen, medger i sin överklagan av domslutet att projektet har många fördelar ur miljösynpunkt och egentligen bara en nackdel, nämligen att anläggningen är för småskalig och därmed inte samhällsekonomiskt motiverad enligt vattenlagens 3 kap. 4 §.

Kammarkollegiets överklagande till miljödomstolen innebär sannolikt minst ett års fördröjning av detta och alla andra liknande stora och viktiga projekt i energiomställningen.

Min fråga till statsrådet är: Tänker statsrådet nu ta initiativ till en ändring av lagstiftningen så att den havsbaserade vindkraften, den mest effektiva, får samma bedömningsgrunder vad gäller den samhällsekonomiska nyttan som den landbaserade vindkraften?

Anf. 78 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Jag måste erkänna att jag enbart har följt den här frågan i medierna. Jag skall noggrant sätta mig in i den. Jag skall också be att få återkomma i frågan. Jag kan inte här och nu svara på detta. Jag har, om jag får uttrycka det så, en positiv syn på vindkraften.

Prot. 1998/99:46

28 januari

Frågestund

Anf. 79 PER LAGER (mp):

Herr talman! Det finns ett krux här. Det handlar nämligen om en försening av de här projekten på minst ett år. De är oerhört viktiga i energiomställningen, om vi nu skall, och det skall vi, satsa på de förnybara och miljövänliga energikällorna.

Därför är det så viktigt att regeringen visar att intentionerna måste slå igenom i lagstiftningen. Det får inte vara så att det finns snubbeltrådar av det här slaget som försenar projekt i ett helt år, och kanske mer.

Anf. 80 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Det är viktigt att vi alla, och då inte minst regeringen, lägger ned stor kraft när det gäller förnybar energi inom alla områden, och även när det gäller vindkraften.

Vård på lika villkor

Anf. 81 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Min fråga riktar sig till socialministern. Vi har ju en hälso- och sjukvårdslag som ger alla rätt till vård på lika villkor. Detta skulle vi kunna vara väldigt stolta över om det fanns verklighet bakom orden.

I tisdags morse kunde vi höra ett program på radion där barnlösa par redovisade kostnaderna för den hjälp de ville ha av hälso- och sjukvården. Kostnaden för provrörsbefruktning varierade från normal sjukvårdsavgift till 50 000 kr. Hur ser socialministern och regeringen på den orättvisan? Jag anser att man inte lever upp till lagens intentioner.

Anf. 82 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Jag har faktiskt ingen information om detta radioprogram eller det material som radioprogrammet grundar sig på. Jag ber att få återkomma. Jag rekommenderar Barbro Westerholm att ställa en interpellation. Jag har ingen kunskap om detta.

Anf. 83 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Då vill jag fylla på med att säga att detta inte är det enda område där orättvisor råder. Jag ställer gärna upp på en interpellationsdebatt om det i ett vidare perspektiv. Man skall inte, som det lades fram här, behöva skriva sig hos moster eller någon annan släkting i ett annat landsting för att få en berättigad hjälp av hälso- och sjukvården till en rimlig kostnad.

Anf. 84 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Barbro Westerholm och jag har sannolikt precis samma grundinställning i frågan. De uppgifter som Barbro Westerholm kommer

med verkar alldeles orimliga. Jag vill bara påpeka att jag inte har någon kunskap om detta inslag i radion. Jag skulle gärna se att vi tillsammans fördjupar oss i frågeställningen genom en interpellation.

Tillväxtsamtal

Anf. 85 MIKAEL OSCARSSON (kd):

Herr talman! Björn Rosengren har inbjudit till tillväxtsamtal med representanter från storföretag och fack. Varför inbjuds inte representanter från vare sig småföretagarna eller jordbruket till skatteöverläggningarna?

Bilindustrin, elektronikindustrin och läkemedelsindustrin har tillsammans 250 000 anställda. Jordbruket och livsmedelsindustrin sysselsätter 270 000. Statsminister Göran Persson har förut sagt att lantbruket är en framtidsnäring. Borde då inte dessa få vara med i samtalen?

Anf. 86 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Anledningen till att vi nu för en diskussion med, som det sägs, storföretagens företrädare och de fackliga organisationerna har att göra med den diskussion som har uppkommit med anledning av huvudkontoren. Det har att göra med den globalisering vi upplever och den internationalisering dessa företag lever i. Det skall ses isolerat till detta.

Men självfallet har vi ingående kontakter och diskussioner med företagen, med småföretagarna, med jordbruken. Det har vi dagligen och stundligen i olika grupper.

Anf. 87 MIKAEL OSCARSSON (kd):

Herr talman! Det här är en väldigt stor näring. I min hemkommun, Uppsala, sysselsätts 11 % i jordbruks- och livsmedelsindustrin.

Lantbruket behöver få tillbaka framtidstron. En vändning skulle vara att få bli av med skatteryggsäcken. Då tänker jag framför allt på den speciella särskatten på el, eldningsolja och diesel.

Vi behöver få en vändning när det gäller jordbruket. Jag tror att det skulle vara en vändning om man fick representanter till förhandlingarna. Det vore en vändning om man kunde visa på att om det skall kunna bli en framtidsnäring måste man få den hjälp och det stöd man behöver för att få ett fungerande lantbruk.

Anf. 88 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! De här frågorna har Centern tagit upp i de skattesamtal som förs. Jag förutsätter att alla frågor av den här typen som gäller skattepolitiken tas upp av de inbjudna partierna i de diskussionerna.

Sedan vill jag säga att jag delar uppfattningen att jordbruket, livsmedelssektorn och, som vi sade tidigare, småföretagarna har en oerhört stor betydelse för vår tillväxt. De är viktiga, minst lika viktiga som storföretagen. Men vi har begränsat frågan till storföretagen den här gången.

Anf. 89 SVEN BERGSTRÖM (c):

Herr talman! Jag är ledsen, men min fråga berör också företagsklimatet här i landet, som har stått i centrum för debatten en tid.

Den här veckan har ju också regeringen, som Björn Rosengren har erinrat om, tillsatt en arbetsgrupp för att presentera förslag för att stärka tillväxt och företagsklimat.

Dock håller jag med Mikael Oscarsson om att man förefaller ensidigt inriktad på de stora företagen. De mindre företagen ger ju också mycket viktiga bidrag till ekonomi och sysselsättning. Men regeringen verkar inte riktigt ta deras bekymmer på samma allvar.

En viktig sektor inom småföretagsamhet är, precis som Oscarsson också underströk, just jordbruket. Här hotar inte bara utflaggning och utflyttning som inom andra områden, utan här hotar nedläggning i stor skala på grund av dålig lönsamhet.

Det innebär, utöver utarmad landsbygd, också att konsumenterna efterhand inte kan välja svenska livsmedel av hög kvalitet.

När stora manifestationer för jordbruket hölls runt den gångna helgen skickade jordbruksministern, Margareta Winberg, en hälsning till dem som manifesterade och demonstrerade, där hon underströk:

”Hela Sverige skall leva. Det ekologiskt hållbara samhället och aktiva konsumenter gör lantbruket till en framtidsnäring. Jordbruket skall ges villkor som är likvärdiga med andra näringars. Dessa ord förpliktigar.”

Då undrar jag bara: När kommer regeringens förslag?

Anf. 90 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag kan instämma till fullo i det som just lästes upp. Jag har själv formulerat det. Det är ett citat från regeringsförklaringen. Citatet skrev jag i denna hälsning till ett möte som jag själv tyvärr inte kunde närvara på, men som jag fick tillfälle att hälsa till. Jag utvecklade där regeringsförklaringens tankar.

Det är precis som Sven Bergström säger, att hela Sverige skall leva. Och för att hela Sverige skall kunna leva måste vi ägna jordbruket en särskild omsorg.

Om Sven Bergström läser vidare står det så här: I det kortsiktiga perspektivet handlar det om skattesystemet, och i det långsiktiga perspektivet handlar det om den förändring av hela den europeiska jordbrukspolitiken som vi nu diskuterar i Bryssel, och som jag är rätt så orolig för.

Om vi inte kan kombinera den avreglering som Sverige i och för sig driver – en avreglering av det mycket centraliserade och hårt reglerade systemet – med en kraftfull satsning på regionalpolitik och miljöpolitik skulle det vara en dödsstöt för vissa delar av vårt land.

De här två delarna, som jag tog upp i min hälsning, vill jag gärna här också understryka. De är oerhört viktiga. Som vi hörde Björn Rosengren säga alldeles nyss: Det ena – skattesystemet – har Centerpartiet aktualiserat. Det tycker jag är mycket bra.

Anf. 91 SVEN BERGSTRÖM (c):

Herr talman! Centerpartiet värnar om landsbygden och vill att hela Sverige skall leva. Det är känt.

Det som är intressant är att regeringen talar väl, och har talat väl, i regleringsförklaring och annat. På 60-talet var det en uttalad socialdemokratisk åsikt att jordbruket i stort sett skulle utraderas – på Holmqvists tid. Nu talar man väl. Men handling väntar vi på.

Det är det jag undrar över. Det är ett akut blödningstillstånd i denna näring. Vi vet att man har en ryggsäck på 1 ½ miljard extra som man bär på, jämfört med konkurrentländerna i Europa. Det borde vara en första och enkel åtgärd att lyfta av detta, så att man får likvärdiga villkor.

Jag vill ändå ha ett besked av Margareta Winberg, eller om möjligen statsministern kan hjälpa till. Kommer detta nu i vårpropositionen, eller kommer man att dra ytterligare på det? I så fall är jag mycket orolig för näringens framtid.

Anf. 92 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Några invändningar måste jag göra.

1 ½ miljard, som nämndes, är det inte någon enkel åtgärd att ta bort. 1 ½ miljard är väldigt mycket pengar. Skall man göra någonting måste det finansieras. Nu pågår samtalen, och det får ta sin tid. Det är den ena invändningen jag vill göra.

Den andra invändningen gäller att vi socialdemokrater på 60-talet uttalade att jordbruket skulle raderas ut. Det är inte sant.

Vad som skedde då var att vi fick en industrialisering i vissa delar av Sverige som innebar en koncentration av jobb och därmed också av människor. Mot det ställde det socialdemokratiska partiet då, 1968, en regionalpolitik för att motverka den koncentration som vi såg komma. Det var inte alls så att det var något uttalat mål att radera ut jordbruket, lika lite som vi har det målet nu.

Det är därför jag säger att det är så viktigt att vi i arbetet med den europeiska jordbrukspolitiken också kombinerar den avreglering och reformering av jordbruket vi nu är i färd med att försöka åstadkomma med en kraftfull regionalpolitisk satsning, så att hela Sverige kan leva.

Diskrimineringslagstiftningar

Anf. 93 HANS ANDERSSON (v):

Herr talman! Jag har en fråga till statsministern.

Riksdagen behandlar nu diskrimineringslagstiftningar. Det är tre propositioner. Det är mycket glädjande att de kommer. Det är en väsentlig skärpning vad gäller etnisk diskrimineringslagstiftning, och det är två nya förslag om funktionshinder och sexuell läggning.

Jag har två frågor med anledning av detta. Den ena frågan är vilka skäl regeringen hade för att inte pröva en samlad lagstiftning.

Den andra är: Vad är det som gör att man ändrar diskrimineringsombudsmannens ställning? Det var en lagreglering i 1994 års lag. Nu kommer det bara att bli en förordning.

Med tanke på Parisprinciperna om självständighet hos ombudsmän som hanterar mänskliga rättigheter tänkte jag fråga om det är någon särskild synpunkt. Jag tycker att det är av oerhört stor demokratisk vikt att man har en så självständig och stark ställning som möjligt.

Här är en skillnad i lagstiftningen som egentligen inte är motiverad och jag tror heller inte alldeles klok. Men som sagt, den är under behand-

ling. Och så länge något inte är klart kan det ändras, om inte annat av riksdagen.

Prot. 1998/99:46
28 januari

Anf. 94 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det är naturligtvis en lämplig fråga att ställa till fackministern.

Det övervägande som skedde i regeringen var av det slaget att vi ser den här lagstiftningen som oerhört central. Vi skärper ju också lagstiftningen. Det är olika typer av diskriminering, och vi vill naturligtvis se erfarenheterna av den ordning vi nu har valt innan vi tar ytterligare ett steg och lägger ihop det på det sätt som Hans Andersson antyder.

Jag utesluter inte en sådan ordning längre fram. Men låt oss först vinna de erfarenheter som den nya lagstiftningen ger innan vi kliver vidare till nästa steg. Jag tror att det är en rimlig ordning och jag tror vi gör saken störst tjänst på så sätt. Det är i huvudsak det som har legat bakom regeringens övervägande.

Anf. 95 HANS ANDERSSON (v):

Herr talman! Jag kan förstå den synpunkten. Det har vi också sagt i motionen. Det kan vara en omständlig fråga att lägga ihop det på ett bra sätt, så där kan man måhända avvakta.

Den andra frågan gällde ombudsmannens ställning som tidigare var lagreglerad. Nu kommer ombudsmannen att lyda under en förordning och får därmed en osjälvständigare ställning i förhållande till regeringen. Vad är motivet till detta?

Jag tror att det finns internationella konventioner som talar om den oerhörda vikten av att i sådana här frågor ha självständiga institutioner. Det lämpliga vore en sådan under riksdagen.

Anf. 96 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det sista tror jag inte alls vore lämpligt, dvs. att det skulle läggas under riksdagen. Det är uppenbarligen inte heller regeringens uppfattning, med tanke på den ordning som är föreslagen.

Skulle det visa sig att en förordningsreglering inte ger självständighet, att det är det kritiska i sammanhanget, tänker vi självklart se till att vi genomför förändringar som klarar självständigheten.

Ingenting annat än självständighet, oväld, opartiskhet skall utstrålas från dessa ämbeten. Det är självklart. Vi tror att denna ordning tillgodoser det. Har vi fel där ändrar vi oss. Det är ingen prestige i det. Detta är i huvudsak en praktisk åtgärd.

Frågestund

Frågestund

Anf. 97 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Jag har en fråga till utrikesministern med anledning av hur reglerna för bl.a. familjeförmåner är utformade för svenska tjänstemän inom EU.

Det är uppenbart att de regler som finns för Brysselanställda med familj inte omfattar dem som lever i ett svenskt partnerskapsförhållande. Bl.a. framkom vid ett nyhetsinslag i dag att en svensk anställd i Bryssel nekas de förmåner som kommit honom till del om han hade varit gift på traditionellt sätt.

Avser utrikesministern att gentemot EU driva kravet att svenskar som har ingått svenskt partnerskap enligt svensk lag vid anställning skall jämföras med övriga gifta svenskar?

Anf. 98 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Principfrågan är helt klar. I det här fallet skall man jämföras med övriga traditionellt gifta personer. Jag får ta upp frågan även med mina kolleger för att se på vilket sätt vi lämpligt kan få en förändring i detta fall.

Anf. 99 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Jag tackar för ett positivt svar. Det är viktigt att Sverige visar att vi tar vår egen lagstiftning på allvar. Jag ser fram emot att utrikesministern driver den frågan.

Ericsson

Anf. 100 ROSSANA VALERIA (v):

Herr talman! Jag vill rikta min fråga till näringsminister Björn Rosengren. Mer än 3 000 anställda skall bort från Ericsson i Sverige. Frukostansvärt men nödvändigt, säger Ericssons vd Sven-Christer Nilsson. Nilsson bryr sig inte om hur människorna mår utan är enbart ute efter att få aktiemarknadens förtroende.

Vi i Vänsterpartiet vägrar att acceptera att vinstintressena går före alla människors rätt till arbete. Vi vägrar att passivt stå och titta på medan klassklyftorna och orättvisorna växer.

Min fråga är därför: Anser regeringen att en nationell ekonomisk politik som möjliggör Ericssons agerande är till gagn för arbetarna? Om inte: Vad tänker regeringen göra för att förhindra dessa, inte längre alltför ovanliga, ageranden? Vilka krav på ansvar kommer att ställas till Ericsson?

Anf. 101 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! När man talar om 2 000–3 000 anställda och de varsel som nu har lagts handlar det om en period på två till tre år. Det som nu är aktuellt är 600 i Norrköping, 250 i Kista och 100 i Skellefteå.

Ericsson har ungefär 110 000 anställda. Under de senaste åren har man ökat antalet anställda med ungefär 30 000. Jag tycker att Ericsson har varit ett bra företag som har utvecklats väl och betytt väldigt mycket

för Sverige. Men jag delar uppfattningen att Ericsson har hanterat denna fråga utomordentligt olyckligt för de anställda och för Norrköping.

Vi kommer nu att föra en diskussion med Ericsson, och jag för en diskussion med kommunen. Björn Ericsson, som är landshövding, kommer att få i uppdrag att just hantera den här frågan. Jag delar uppfattningen att ett företag som Ericsson icke får bete sig på det sätt man har gjort här. Men samtidigt kommer Ericsson med all sannolikhet att anställa ett tusental personer under den period som vi talar om.

Anf. 102 ROSSANA VALERIA (v):

Herr talman! I internationell jämförelse har Sverige en alltför liberal lagstiftning när det gäller detta. Det är mycket billigare att lägga ned en fabrik i Sverige än i något annat EU-land, undantaget de nordiska länderna.

Dessa länder har en lagstiftning som gör att ägarna får betala stora skadestånd om fabriken flyttar. Dessutom kan de fackliga organisationerna förhandla fram skadestånd till arbetstagarna.

När t.ex. Atlas Copco lade ned sin fabrik i Tyskland fick man betala 440 000 kr per anställd. Det skulle i det aktuella fallet innebära omkring en och en halv miljard för Ericsson.

I dessa EU-anpassningsdagar, näringsministern, vore det inte rimligt att också Sverige införde en liknande lagstiftning?

Anf. 103 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Vi för som jag tidigare sade en ingående diskussion med företaget, med kommunen och med de regionala myndigheterna för att kunna hantera denna fråga.

Jag vet inte, sett till näringsklimatet, om det är det rätta att välja den här typen av lagstiftning. Men jag har lyssnat på det som sades, jag har tagit till mig detta och skall självklart se om det är någonting för Sverige.

Jag vill ändå säga följande. Hittills när det gäller den här typen av nedskärningar har vi hanterat det ganska väl. Den här gången tycker jag att det är rimligt att ställa frågan om det nu kanske har gått för långt. Man har hanterat denna fråga lite för våldsamt, om jag skall använda det uttrycket.

Adoptionskostnadsbidrag

Anf. 104 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag har en fråga till socialminister Lars Engqvist.

I ett brev jag nyligen fick ställdes frågan om det är meningen att adoption åter skall bli en klassfråga. Brevskrivaren och många fler reagerar på att genomsnittskostnaden för en adoption ökar, vilket däremot inte adoptionskostnadsbidraget gjort.

Två av de stora adoptionsländerna 1997 var Colombia och Indien med enligt uppgift en kostnad på 111 000 kr respektive 70 000–84 000 kr per barn. Med ett adoptionskostnadsbidrag på 24 000 kr blir den genomsnittliga nettokostnaden onekligen hög.

Troligen är även de ökande kostnaderna en förklaring till att antalet adoptioner halverats under en tjuoårsperiod. Jag skulle vilja fråga soci-

Frågestund

alministern: Förbereder regeringen någon höjning av adoptionskostnadsbidraget?

Anf. 105 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Nej, det finns ingen beredning i Regeringskansliet som förbereder en höjning av ersättningen. Däremot förväntar jag mig att vi kommer att få ett material från Socialstyrelsen på området som kan peka på vad det är som sker.

Jag har fått ungefär samma oroliga frågor. I den mån vi misstänker att stödet faktiskt innebär att adoption blir en klassfråga, som Kenneth Johansson säger, är vi naturligtvis beredda att överväga åtgärder.

Anf. 106 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret. Jag tycker att de reaktioner som har kommit är välmotiverade och förståeliga. Det finns självfallet all anledning att undvika situationen att adoption blir en klassfråga.

Det faktum att antalet adoptioner minskar bör leda till eftertanke. Rimligen bör bidraget täcka åtminstone halva genomsnittskostnaden, vilket talar för ungefär en fördubbling av nuvarande bidrag.

Jag ser fram emot att regeringen ser på detta och förhoppningsvis återkommer med förslag.

Anf. 107 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Därmed är frågestunden avslutad. Jag tackar företrädarna för regeringen för att de har velat komma hit och svara på kammarledamöternas frågor.

*Svar på
interpellationer*

13 § Svar på interpellation 1998/99:33 om lokalisering av EU-organ till Sverige

Anf. 108 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Carina Hägg har frågat statsrådet Schori om han avser verka för att få ett EU-organ på biståndsområdet lokaliserat till Sverige. Då frågan om lokalisering av EU-organ till Sverige ingår i mina arbetsområden svarar jag på interpellationen.

Inledningsvis kan konstateras att regeringen fäster stor vikt vid frågan om lokalisering av EU-organ till Sverige. Det är rimligt att Sverige kommer i fråga när beslut skall fattas om att inrätta ett nytt EU-organ. Endast Sverige och Finland står i dag utan ett sådant. En förutsättning för att lyckas är emellertid att det inom EU råder bred enighet rörande behovet av att införa myndigheten i fråga. Dessutom är oftast flera medlemsstater intresserade av att erbjuda säte för ett organ när EU fattar beslut om ett inrättande. Det uppstår därför nästan alltid en konkurrenssituation som gör att ett land inte kan räkna med att en viss myndighet skall tillfalla just det landet.

Frågan om lokalisering av EU-organ till Sverige befinner sig under beredning i Regeringskansliet. Olika förslag till EU-organ har diskuterats för att fastställa om det finns sakligt behov av att införa en ny myndighet

på ett visst område. Vidare övervägs vilken myndighetstyp som är av störst intresse för Sverige samt vilka effekter en lokalisering till Sverige av olika slag av myndigheter skulle få. Ett långsiktigt synsätt bör styra det svenska agerandet.

Regeringen följer i dag diskussionen, som för närvarande pågår inom EU, om hur den framtida organisationen av kommissionen skall se ut på biståndsområdet. Om den diskussionen leder fram till att en ny biståndsmyndighet är den bästa lösningen, kommer regeringen att pröva frågan om lokalisering till Sverige.

Anf. 109 CARINA HÄGG (s):

Herr talman och utrikesminister Anna Lindh! Det här är en fråga som vi har levt med ganska länge. Det har funnits frågetecken när det gäller ett EU-organs lokalisering till Sverige och om det, om det blir ett biståndsorgan, finns möjlighet att det blir lokaliserat till Jönköpings län. Därför känns det skönt att den här frågan nu kom upp till diskussion. Då kanske några av de frågetecken som vi har levt med så länge kan rätas ut. Förhoppningsvis kan jag få ta med mig ett positivt svar hem till Jönköpings län.

Dessa biståndsfrågor inom EU är för närvarande uppdelade i ett antal generaldirektorat. Detta anses sedan länge som otympligt, varför EU-kommissionen hösten 1996 kom med några olika förslag på omorganisation. Bland förslagen fanns ett om att indela ansvaret för biståndsfrågorna enligt svensk modell, dvs. med ett samlat Sida, där de tidigare fristående biståndsorganisationerna – BITS, Swedecorp, SAREC, Sida och Sandö U-centrum – ingår. Under dessa diskussioner fanns även planer på att utlokalisera EU:s biståndsfrågor till något annat land. Och det var i samband med detta som frågan väcktes om att Sverige skulle kunna vara ett utmärkt land för den här etableringen.

Det är angeläget att lyfta fram just Jönköpings län. Där har man sedan en lång tid en tradition när det gäller detta. Det finns en stor förståelse för och ett stort engagemang i biståndsfrågorna. Inte minst mot bakgrund av den kristna missionärstraditionen har man en mycket stor förståelse för de här frågorna. Lokala politiker i olika kommuner, framför allt i Jönköpings kommun, har skrivit ett brev om detta till statsminister Göran Persson. Han tackade naturligtvis för ansökan om att lokalisera en eventuell biståndsadministration inom EU till Jönköping. Statsministern tog del av skrivelsen, och därefter överlämnade han den till Utrikesdepartementets bistånds- och migrationskansli för vidare hantering. Det var lite grann därför som jag i min interpellation vände mig till Pierre Schori, men jag är naturligtvis precis lika tacksam över att utrikesminister Anna Lindh tar till sig frågan och är intresserad av den.

Jag skulle vilja veta en del kring den interna prioriteringen. Har man från Utrikesdepartementets och från bistånds- och migrationskansliets sida prioriterat den här frågan i de interna regeringsöverläggningarna? Jag vet att det finns andra departement som ser andra frågor som mer naturliga att arbeta för. Men jag tycker att detta är en svensk fråga som skulle kunna ligga väl i linje med våra övriga profiler på det här området. Vi är väldigt duktiga på biståndsområdet. Inte minst mot bakgrund av de stora problem som finns på biståndssidan nere i EU skulle vi kunna bidra

Prot. 1998/99:46
28 januari

*Svar på
interpellationer*

till att skapa en positiv grund för det fortsatta biståndsarbetet. Jag vill alltså gärna veta mer om den interna prioriteringen.

Anf. 110 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Först och främst kan jag säga att vi är överens om att det är viktigt att vi kan få ett EU-organ till Sverige. Men om vi skall få ett EU-organ till Sverige är det nog också viktigt att vi inte nu binder oss för exakt vilket EU-organ det skall vara.

Flera nya institut och organ diskuteras. Man har diskuterat att eventuellt inrätta någon ny form av biståndsmyndighet. Vi har också haft diskussioner om någon form av nytt hälsoinstitut i EU. En eventuell teleregleringsmyndighet eller ett teleregleringsinstitut har diskuterats. Detta är bara några av alla de diskussioner som har förts i EU om nya organ, nya institut.

Så småningom ser vi vilka förslag som finns i EU och som vi kan ta fasta på när det gäller vilket eller vilka organ vi skall försöka få till Sverige. Då måste vi naturligtvis också titta på hur väl det sammanfaller med svenska intressen. Vilken erfarenhet och kunskap har vi i Sverige på det här området? Hur kan det här få en positiv effekt också när det gäller svensk förvaltning, sysselsättning, spin-off-effekter och liknande? Därför har vi i den svenska regeringen inte tagit ställning än till vilket eller vilka organ som vi vill fortsätta att föra en diskussion om när det gäller att få dem lokaliserade till Sverige.

Frågan om en speciell biståndsmyndighet är en intressant diskussion. Men det är inte klart än. Det finns inget färdigt förslag om det skall bli en speciell biståndsmyndighet eller inte. Det finns fördelar med att ha en självständig biståndsmyndighet i EU. Det finns också en del nackdelar med att göra om det till *en* biståndsmyndighet.

Det här är en diskussion som pågår. Det finns ännu inget färdigt förslag. Vi får se vad som kommer fram när det gäller förslag från EU. Utifrån det får vi också göra prioriteringar för Sverige. Vilket organ vill vi ha hit? Vilka organ skall vi kämpa för att få hit? Sedan skall vi se till att det får bästa möjliga effekter i Sverige.

Anf. 111 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Jag förstod av utrikesministerns redogörelse att den interna prioriteringen inom regeringen inte är färdig än. Däremot skulle jag vilja ha ett förtydligande när det gäller om man från Utrikesdepartementets sida trycker hårt på att man om möjligt skall få hit ett biståndsorgan. Är det en angelägen sak för Utrikesdepartementet?

Det är ju också viktigt att få reda på hur man prioriterar detta från departementets sida. Jag har i tidigare kontakter med departementet inte riktigt kunnat få den här frågan klarlagd. Det är därför jag väljer att ta upp den här.

Jag vill understryka att jag naturligtvis allra främst prioriterar att biståndsverksamheten i EU skall vara så bra som möjligt. Det är överordnat. Detta skall ju ske utifrån tron att det här skulle kunna vara ett första steg mot att bygga upp den här verksamheten på ett bättre sätt. Sedan är frågan om det i detta sammanhang har blivit till en för- eller nackdel för den här frågans utveckling att det här har kommit i dagen och att vi vet

mycket mer om de stora problem och bekymmer som finns på biståndsområdet.

Det kan ju vara en svårighet att en tänkt omorganisation försenas, men det kan också vara en fördel att man kan välja att starta upp på ett nytt geografiskt ställe och då i ett land där man har en lång erfarenhet av biståndsverksamhet. Vi har goda referenser på det här området. Det skulle kunna tala till vår fördel.

Jönköping är en residensstad och ett administrativt centrum i Jönköpings län. Där finns statliga myndigheter som har väl utarbetade internationella kontaktnät. Man är samlokaliserad i centrala förvaltningsområden där man har bedrivit omfattande administrativt och ekonomiskt samarbete. Förutom länsstyrelsen finns Jordbruksverket, Skogsvårdsstyrelsen och Domstolsverket. I kommunen finns sedan århundraden flera domstolar och rättsvårdande myndigheter förutom Domstolsverket: tingsrätt, Göta hovrätt, länsrätt och kammarrätt. Kommunen är etablerad som ett rättscentrum. Det finns stor juridisk kompetens i Jönköpings län. Och många av de gamla kristna traditionerna ligger, som sagt, till grund för det stora biståndsintresse som finns såväl inom kyrkan och frikyrkan som i det övriga civila samhället i Jönköpings län.

Jag skulle vilja veta mer om hur utrikesminister Anna Lindh ser på Jönköpings län som tänkt etableringsort och hur man prioriterar den här frågan inom hennes departement.

Anf. 112 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Jag tycker att detta är en väldigt viktig och intressant debatt. Det är dock möjligen lite tidigt att nu ta ställning till de konkreta förslagen, främst därför att det ännu inte är klart i EU vilka nya organ och myndigheter som faktiskt kommer att bildas. Innan det är klart och innan det finns tydliga förslag tycker jag inte att vi från regeringens sida skall ta ställning till vad vi eventuellt prioriterar. Då kan det nämligen hända att vi prioriterar något som EU sedan faktiskt beslutar sig för att inte inrätta.

När det sedan gäller vår syn på biståndsmyndigheten kan jag säga att det finns både för- och nackdelar med en självständig biståndsmyndighet. Fördelarna kan vara att man får ökad flexibilitet och ökad effektivitet när det t.ex. gäller personalförsörjning. Nackdelen är att vi försvårar en helhetssyn när det gäller EU:s bistånd. Våra försök att ha en gemensam syn på handel, bistånd och utrikespolitik skulle försvåras om EU bildar en särskild biståndsmyndighet som är helt självständig, och då kan man få olika EU-organ som agerar på olika sätt.

Därför har vi från svensk sida ännu inte tagit någon bestämd ställning till hur vi ser på en självständig biståndsmyndighet. Vi vill först se om EU-kommissionen förmår hitta ett förslag som är bra men som inte medför de risker och nackdelar som vi också kan se.

Jag föreslår att vi återkommer till den här diskussionen när det finns lite mer tydliga förslag från EU:s sida att ta ställning till.

Anf. 113 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Utrikesminister Anna Lindh! Som jag inledde mitt anförande med att förklara är detta en fråga som vi har levat med väldigt länge. Den har kanske mest funnits under ytan, men den har också flammats upp

Prot. 1998/99:46
28 januari

Svar på
interpellationer

ibland i den offentliga debatten. Frågan är alltså inte ny för oss som har levt med den, men det kan ändå vara så att man inte har flyttat fram positionerna så mycket att utrikesministern här kan ge något tydligt och klart svar.

Nu har vi i alla fall fått klarlagt för oss hur situationen är i dagsläget, och jag hoppas och tror att utrikesministern har fått understrykt hur viktig vi från länets sida anser denna fråga vara. Naturligtvis är vårt övergripande mål att vi skall få så bra biståndsverksamhet från EU-perspektivet som möjligt. Det är vad vi först och främst måste ha för ögonen. Därefter kan vi se på hur vi skall kunna ordna det här från svenskt perspektiv och från länsperspektiv.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 1998/99:43 om kommunal näringsverksamhet

Anf. 114 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Stefan Hagfeldt har frågat näringsminister Björn Rosengren vilka åtgärder han avser vidta för att förhindra att främst små företag i framtiden slås ut av skattesubventionerad kommunal näringsverksamhet. Arbetet i regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Jag svarade i november 1998 på en nästan identisk interpellation av Stefan Hagfeldts partikamrat Ola Karlsson. Jag framförde då att jag ser de små och medelstora företagen som betydelsefulla för att stärka och utveckla näringslivets konkurrensförmåga och för att skapa nya jobb. Småföretagens villkor och tillväxtförutsättningar är därför en mycket viktig del i arbetet med att nå regeringens sysselsättningsmål och att skapa förutsättningar för tillväxt.

När det gäller förhållandet mellan småföretag och den offentliga sektorn framhöll jag som en självklar utgångspunkt att varken kommunal eller annan offentlig näringsverksamhet får slå ut jobb eller hindra tillväxtförutsättningarna i privata företag. Jag framhöll i den efterföljande debatten att det är viktigt att den offentliga sektorn – där inte minst kommunerna har viktiga uppgifter för att stimulera det lokala näringslivet – inte sänder ut dubbla budskap i dessa frågor.

Det framförs ofta att all offentlig näringsverksamhet bör avvecklas. Jag tror emellertid inte att det är möjligt att åstadkomma en sådan boskillnad. Om offentlig och privat verksamhet möts på marknaden är det emellertid mycket angeläget att villkoren är så konkurrensneutrala som möjligt.

Jag erinrade vidare i den tidigare interpellationsdebatten om att regeringen inrättat ett råd för konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor där företrädare för näringslivet, kommuner och landsting ingår. Rådets uppgift är att behandla enskilda klagomål om konkurrens-snedvridningar och att försöka nå en samsyn om de långsiktiga spelreglerna. Jag uppgav också att jag kommer att följa upp rådets arbete och att jag kommer att ta upp en diskussion med kommuner och landsting om utformningen av en långsiktig konkurrensstrategi.

Som ett första steg i arbetet för att främja småföretagandet presenterade regeringen i december 1998 ett program för att förenkla och förbättra villkoren främst för små företag. Där ingår bl.a. frågor om regel-förenkling, förenkling av företagens uppgiftslämnande till myndigheter, bättre service och information från myndigheter, kortare handläggnings-tider, användning av ny teknik och unga företagares entreprenörskap. En viktig punkt bland de åtgärder som presenterades är också frågan om klarare spelregler mellan kommuner, landsting och småföretag.

Jag har därför nyligen uppdragit åt Rådet för konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor att samlat redovisa erfarenheterna av det första verksamhetsåret och vilka resultat som har uppnåtts. Med utgångspunkt från den redovisningen kommer regeringen att pröva om det behövs en skärpning av gällande regler. Denna redovisning skall lämnas till regeringen senast den 31 mars 1999. Jag har också bjudit in kommun- och landstingsförbunden till överläggningar under februari månad om utformningen av en långsiktig konkurrensstrategi.

Det är min förhoppning att de åtgärder som nu vidtas skall kunna leda till snabba resultat som innebär att den här typen av konkurrensproblem helt utmönstras.

Anf. 115 STEFAN HAGFELDT (m):

Herr talman! Inledningsvis vill jag tacka statsrådet för svaret. Jag tycker att innehållet var ömsom vin, ömsom vatten.

Det är riktigt att en liknande interpellation ställdes av Ola Karlsson i oktober månad. Under de månader som gått sedan dess har det dock kommit fram nya fakta som visar att kommunal näringsverksamhet har betydligt större omfattning än vad som tidigare varit känt.

Bl.a. har Företagarnas riksorganisation synat den kommunala näringsverksamheten i 14 kommuner. Avsikten har varit att undersöka om kommunerna driver näringsverksamhet som står i konflikt med kommunallagen. Granskningen har gått till väga så att man har gått igenom fakturor. Slutsatsen blev att det i 13 av de 14 kommunerna bedrevs olaglig näringsverksamhet, i flera fall rätt omfattande.

I min interpellation har jag tagit upp två kommuner från mitt hemlän Östergötland, nämligen Linköping och Finspång. Om jag nu håller mig till Linköping visar redovisningen att det där bedrevs extern näringsverksamhet för många miljoner på olika områden. Bara det kommunala bolaget Konsult & Service hade 657 externa fakturor år 1997 till ett belopp av 2,7 miljoner kronor. Linköping Kost & Restaurang hade cateringverksamhet till externa kunder för nästan 4 miljoner kronor. Under samlingsnamnet Omsorg i Linköpings kommun har det kommit in 2,8 miljoner kronor från externa kunder. Verksamheten består också där av catering men även av transporter, snickeriprodukter, legoarbeten, städtjänster, försäljning m.m. Gator och Grönt i Linköping AB vägrade att släppa ut fakturorna, men bolagschefen konstaterade att ungefär 15 % av bolagets omsättning härrörde från extern verksamhet. Det skulle i så fall innebära externfakturor på ungefär 26 miljoner kronor.

Detta är skrämmande siffror!

Herr talman! Min erfarenhet är att det bara finns förlorare när kommuner bedriver extern näringsverksamhet. Framför allt slås ofta mindre företag ut av den kommunala näringsverksamheten eftersom de inte kan

konkurrera på lika villkor. Lika illa är dock att eftersom kommunerna i större eller mindre omfattning subventionerar denna näringsverksamhet tas dessa pengar från andra angelägna verksamheter. Om kommunen inte subventionerade denna näringsverksamhet skulle i stället dessa resurser kunna användas till kärnverksamheterna skola, vård och omsorg.

Statsrådet kan inte vara omedveten om att det pågår en relativt omfattande kommunal näringsverksamhet ute i landet. Intressant att notera är att småföretagarna själva påpekar att för det lokala företagsklimatet är den näst viktigaste frågan att det inte bedrivs någon konkurrerande kommunal näringsverksamhet.

Herr talman! Jag måste tyvärr konstatera att statsrådet i sitt interpellationssvar har mycket lite av konkreta åtgärder att komma med. Jag efterlyser därför på nytt vilka konkreta åtgärder som statsrådet avser att vidta för att förhindra att företag i framtiden slås ut av skattesubventionerad kommunal verksamhet.

Anf. 116 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Stefan Hagfeldt sade att mitt interpellationssvar var ömsom vin, ömsom vatten. Min erfarenhet av en riktigt god middag är att det krävs både vin och vatten. Det tar jag som ett beröm.

Jag tycker att Stefan Hagfeldt lite slår in öppna dörrar i den här frågeställningen. Jag är verkligen inte omedveten om detta problem. Det tycker jag att både det förra interpellationssvaret och detta visar. Jag tycker att det är viktigt att kommun och landsting inte slår ut små företag, utan tvärtom i sitt arbete uppmuntrar och hjälper de små företagen.

För att säkerställa att så skall ske har jag redan tagit två initiativ som vi kommer att få fram redan under februari och mars. Det ena är en ordentlig rapport från Rådet för konkurrens på lika villkor för att se om detta är rätt form för att övervaka den här verksamheten eller om det behöver förändras. Det andra är överläggningar med Kommun- och Landstingsförbunden om just dessa frågor. I längden måste vi också hitta en samlad strategi, eftersom jag är helt överens med interpellanten om att de små företagens villkor förutsätter att kommun och landsting inte konkurrerar ut dem på en marknad som skall vara till för de små privata företagen.

Anf. 117 STEFAN HAGFELDT (m):

Herr talman! Det är naturligtvis bra att regeringen inrättat ett råd för konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor, där företrädare för näringsliv, kommun och landsting ingår. Men jag undrar ändå om det kan utträta så väldigt mycket. Sådan här näringsverksamhet är faktiskt inte något nytt i kommunerna. Det har förekommit i decennier. Det förekommer tyvärr varje år och enligt DN, som kommenterar rapporten från företagarna, ökar verksamheten i stället för att minska.

Jag har själv rätt bra inblick i detta, för jag har varit heltidspolitiker i Norrköpings kommun i 22 år. Jag har varit aktiv i Svenska kommunförbundet i över 20 år och är fortfarande ordförande i en av beredningarna. Jag har alltså på nära håll följt den här verksamheten, och det är tydligen oerhört svårt att få kommunerna att låta bli att utföra sådan här verksamhet. Man skyller ofta på att man har ledig kapacitet osv. Men man tänker inte på följderna.

När jag var kommunstyrelsens ordförande i Norrköping 1991 konkurrensatte vi nästan all verksamhet. Det innebar också att vi fick en bättre ekonomi i kommunen. Vi fick bl.a. ned en miljardskuld till 300 miljoner. Vi kunde på så sätt, genom att en hel del verksamhet kunde bedrivas till mindre kostnad men ändå med hög kvalitet, bibehålla en relativt bra skola, vård och omsorg.

Sedan blev det maktskifte 1994. Socialdemokraterna kom tillbaka. Då avbröt man konkurrensutsättningen. T.o.m. upphandling som var på gång avbröts, och de olika nämnderna fick inte gå på lägsta anbud. Det som inträffade berodde väl inte enbart på detta, men en sak som naturligtvis spelar roll är att Norrköpings kommun på nytt fick jättelika underskott. Enbart 1995 och 1996 fick man över 300 miljoner i underskott varje år. Och för ett år sedan tvingades man på nytt att konkurrensätta verksamhet.

Det blev stora rubriker i Norrköpings Tidningar och Folkbladet när bl.a. den södra kommundelsnämnden upphandlade skötseln av en del fritidsområden, parker och planer. Där hade det kommunala bolaget, som jag skrev om i min interpellation, Norrköping Miljö och Energi AB, skött verksamheten i monopolställning. De har sagt att de bara har tagit ut självkostnadspris. Nu gick man ut på entreprenad. Vad inträffade? Jo, det kommunala bolaget, Norrköping Miljö och Energi, halverade plötsligt sitt tidigare anbud. Men det räckte inte. NCC fick uppdraget för en femtedel av vad det kostade året innan.

Jag tar bara upp det här exemplet för att peka på att det alltså fortfarande i stora som små kommuner förekommer att man inte konkurrensätter verksamhet. Det är naturligtvis lagligt, men är det inte bättre att låta någon annan utföra sådan här verksamhet och i stället använda resurserna till kärnverksamheterna, vård, omsorg och skola?

Anf. 118 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Jag vill återigen betona att jag tycker den här frågeställningen är viktig. Regeringen kommer att följa den mycket noga. Vi har skyndat på inrapporteringen från Rådet för konkurrens just för att se om man behöver förtydliga eller förändra i regelverken. Men det är också viktigt att det går att få fram en samlad strategisk syn i kommunerna och landstingen på detta. Och det tror jag att jag och interpellanten är överens om. Rådet har inte tillkommit mot branschorganisationernas vilja, utan man ville också se om man kunde nå framgång genom att på det här sättet pröva enskilda klagomål för att få fram en annan strategi.

Jag vill också betona att det inte är fullt så enkelt som Stefan Hagfeldt gör det till att dra rågången mellan offentlig och privat verksamhet. Jag har fått förfrågningar, en bokhandlare var t.ex. upprörd över att det fanns ett bibliotek i kommunen som lånade ut böcker. Det tyckte han var illojal konkurrens mot hans handel. Det är väldigt viktigt att vi klart och tydligt visar vad som avses med att minska möjligheterna till konkurrens och vad som handlar om helt rimlig kommunal eller landstingskommunal verksamhet.

Jag är övertygad om att vi återkommer till den här frågeställningen längre fram i vår, när vi har rapporten från rådet.

Anf. 119 STEFAN HAGFELDT (m):

Herr talman! Jag vill bara helt kort säga att jag hoppas att vi kan återkomma i de här frågorna.

Jag kan hålla med om att det inte är lätt att hålla rågången mellan vad som följer kommunallagen och vad som inte gör det. Men jag tycker att det egentligen är lätt för dem som är förtroendevalda. Finns det någon anledning att kommuner skall syssla med att underhålla lekparker och parker? I varje fall inte i monopolställning. Varför inte, där det finns bra konkurrens, låta andra göra det de är bra på, ofta till en lägre kostnad och med lika hög kvalitet?

Oavsett om det är laglig eller olaglig verksamhet är det viktigt att kommunerna ägnar sig åt det de skall göra, vilket jag tycker är kärnverksamheterna.

Jag hörde statsrådet på Radioekot för en vecka sedan. Då fick jag höra att det nu är dags för regeringen att gå från ord till handling. Jag vill skicka med statsrådet att jag hoppas att statsrådet nu inte bara följer den här verksamheten utan också vidtar åtgärder. Jag tror tyvärr att det i mars kommer fram att det inte skett så mycket i det här rådet.

Jag hoppas att jag har fel. Tack!

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på interpellation 1998/99:45 om IUC:s fortsatta utvecklingsmöjligheter

Anf. 120 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Maria Larsson har frågat om regeringen har för avsikt att stödja den pågående försöksverksamheten vid industriella utvecklingscentrum, s.k. IUC, i oförändrad omfattning också under 1999, vidare ifall regeringen har för avsikt att förlänga det ekonomiska stödet till de IUC som inte uppnår egenförsörjningsmålet efter de tre uppbyggnadsåren samt, slutligen, ifall regeringen har för avsikt att låta IUC-konceptet utvecklas under kommande år och låta sprida detta såväl geografiskt som branschmässigt. Jag vill besvara frågorna enligt följande:

Försöksverksamheten vid IUC är ett led i regeringens strävan att på ett effektivare sätt knyta samman central näringspolitik med lokalt förankrad småföretagsutveckling. Syftet är att skapa sådana nya förutsättningar och samarbetsformer som underlättar för småföretagen att på eget ansvar och med egen beslutskraft tillgodogöra sig centrala stödinsatser. IUC är tänkt att fungera som en obyråkratisk länk mellan staten och de enskilda småföretagen.

Den pågående försöksverksamheten vid IUC sträcker över hela treårsperioden 1997–1999. Det innebär att försöksverksamheten kommer att fortsätta i oförändrad omfattning under 1999.

Vid starttillfället ingick följande orter i försöksverksamheten: Malmö, Olofström, Gnosjö, Mariestad, Finspång, Arvika, Borlänge, Sandviken och Skellefteå. Fr.o.m. 1998 utökades den med ytterligare två orter: Kalmar och Karlskoga. Inom ramen för den pågående försöksverksamheten har det alltså redan skett en viss geografisk utökning av verksamheten.

Härutöver har NUTEK under 1997 och 1998 beviljat planeringsbidrag till ytterligare orter som önskat undersöka förutsättningarna att starta liknande IUC som de i försöksverksamheten. NUTEK har dessutom lämnat planeringsbidrag för att i samarbete med bl.a. Skogs- och Träffacken undersöka förutsättningarna att applicera IUC-konceptet just på träsektorn.

NUTEK har under senhösten 1998 påbörjat en omfattande utvärdering av försöksverksamheten. Utvärderingen har nyligen inlämnats till regeringen och är för närvarande föremål för analys.

Efter den här analysen kommer regeringen i vårpropositionen att närmare redovisa regeringens syn på en eventuell fortsättning av IUC:s verksamhet efter försöksperiodens slut, alltså fr.o.m. år 2000.

Anf. 121 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Jag vill tacka Mona Sahlin för svaret. Det är positivt att medlen kvarstår under 1999. Men vad framtiden har i sitt sköte står skrivet i stjärnorna.

I den proposition som lades fram 1995/96 står det:

”Det krävs särskilda åtgärder för att främja tillväxten inom de små och medelstora företagen. Erfarenheterna har visat att dessa företags betalningsförmåga i allmänhet är alltför begränsad för utvecklingsinsatser av aktuellt slag.” IUC fick i uppgift att utveckla produkter, teknik och kompetens.

Det finns ett par forskare i Sverige som heter Christian Berggren och Göran Brulin. De pekar i dag på bristen på regionalt förankrade företagsnät. De menar att företag har allt att vinna på att lära sig att odla tillit och samarbete, på att odla projekt i samverkan mellan företag.

Försöksverksamhet på det här området som genomförts av vissa IUC har visat att ett sådant samspel faktiskt kan etableras, även om mekanismerna inte är entydiga för hur det här fungerar. Dessutom kan det vara lite svårt att urskilja dem. Men kanske är det så att i sinom tid kan den här genuina Gnosjöandan bli identifierbar och möjlig att generalisera och därmed också möjlig att förflytta till andra regioner.

IUC i Gnosjö är det som jag bäst känner, och jag ser att även där svarar verksamheten mot ett väldigt stort behov hos näringslivet. Där om vittnar det lokala ägandet där 72 företag, lokalt förankrade, har gått in som aktieägare. Man kan säga att Gnosjöandan i dag hämtar näring ur IUC.

Under de två år som man hittills varit i gång har man medverkat till att 94 nya stadigvarande jobb etablerats inom länet. Man har medverkat till att starta två helt nya företag. Man har dotterbolagsbildningar på gång, ett polymercentrum och ett skärteknikcentrum. Också andra spännande projekt är på gång där man i ett underleverantörsperspektiv lär sig att jaga i flock när det gäller nya marknader.

En alldeles färsk utvärdering har gjorts på uppdrag av NUTEK, men av fristående utvärderingsinstitut. Det är den utvärdering som statsrådet hänvisar till och som hon säger just nu är föremål för en analys på departementet. Jag har läst utvärderingen och har hunnit analysera den. Den kom den 12 januari. Jag menar att slutsatsen är ganska entydig: att IUC är på rätt väg, att man har skapat en kompetens och ett arbetssätt som borgar för att det finns goda förutsättningar att bli betydelsefulla aktörer

inom det näringspolitiska området. Det regionala näringslivet indikerar tydligt detta i de enkäter som har besvarats – man har ett stort förtroende för de industriella utvecklingscentrumen, dock med något undantag.

I min interpellation efterlyser jag en långsiktighet i tänkandet. Jag vet att förslaget när IUC-tankens första gången planterades egentligen var att det skulle vara en satsning med statligt stöd på tio år. Sedan minskade tiden till sex år men det bidde tre år. IUC har under den här tiden fått 180 miljoner kronor att fördela över tre år och på nio IUC, som sedan blivit elva.

De IUC som har skött sig kommer förmodligen att vara självbärande inom några få år då de produkter som man varit med om att utveckla finns ute på marknaden och genererar tillbaka pengar i form av *royalties*. Men tre år är en mycket kort tid för att skapa lönsamhet. Tiden för statliga pengar till produktutveckling menar jag borde förlängas med ytterligare tre år.

Är statsrådet beredd att medverka till en fortsättning och en utvidgning? Statsrådet hänvisar till kommande analyser. Men jag vet att statsrådet också har haft tillgång till rätt mycket information, både muntlig och skriftlig, så någon form av ställningstagande måste ha gjorts. Jag inser att det är många som skall tycka och tänka kring det här. Men vad är statsrådets uppfattning rent generellt? Utgör IUC en tillväxtfaktor i svenskt näringsliv? Är statsrådet positiv till IUC som företeelse?

Anf. 122 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Maria Larsson säger beträffande framtiden för IUC att det är något som står skrivet i stjärnorna; det vet jag inte precis. Däremot skall det förhoppningsvis stå skrivet i vårpropositionen.

Utvärderingen kom, som Maria Larsson sade, in den 12 januari. Jag tar nog analysen på lite större allvar än att jag bara några få dagar senare är beredd att komma med det mycket viktiga beskedet om hur vi ser på IUC. Det här skall nämligen också sättas in i ett större sammanhang, för här har man prövat många olika sätt att knyta samman de centrala stödsatserna med den lokala näringsverksamheten. Vårt departement har flera gånger aviserat att vi gärna vill se en översyn av alla de här olika stödformerna, just för att underlätta för tillväxten i de små företagen. Dessutom gäller det tillgängligheten och informationen i fråga om det som näringspolitiken i stort har.

Jag vill därför endast hänvisa till det svar som jag har gett. Just därför att jag tar frågan på stort allvar tänker jag inte hasta ur mig ett besked nu, utan det skall komma i lugn och ordning och förhoppningsvis på ett bra sätt i vårpropositionen.

Anf. 123 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Jag tackar för löftet om att detta inte blir bortglömt i vårpropositionen. Jag ser fram emot den och längtar verkligen efter den.

Nu är det ju så att många nya orter står i kö för att få tillstånd IUC. Det gäller då östra Värmland, Borås, området Katrineholm–Vingåker–Flen, Mönsterås, Skultuna, Mälardalen och Varberg. Förstudier har också gjorts t.ex. i fyra Norrbottenskommuner, i Skövde, i Järfälla, i Örnsköldsvik och på Gotland. Raden av orter är lång. Detta är positivt och det visar på ett intresse och på en tilltro till det här sättet att arbeta.

Men framför allt visar det på ett behov av hjälp med produkt- och kompetensutveckling hos de små företagen.

För dem som varit med under den här treårsperioden återstår dock ännu en tid innan de kan bli självförsörjande. Därför menar jag att tre år är en orimligt kort tid. Inkubationstiden för många projekt är ju betydligt längre än så. Jag tror att det är väsentligt för deras framtida utvecklingspotential och också för deras överlevnad att de kan få ytterligare några år med statligt stöd som insats i produktutvecklingen.

Jag hyser farhågor för att det med nya pengar i vårpropositionen kan bli som det blev när ytterligare två IUC kom till. De skulle inlemmas i samma antal pengar så att säga. Det blev inget tillskott av pengar, utan det blev fler som skulle dela på pengarna.

Dessutom kan jag känna en ängslan för att de nya pengarna kanske bara kommer de nya satsningarna till del – de nya IUC som står på tur och som man vill skall komma till stånd och skall få börja med sin verksamhet – medan de som varit etablerade ett tag blir utan pengar. Det vore väldigt intressant om Mona Sahlin kunde ange en inriktning för hur det är tänkt i det avseendet.

Man kan tycka att de 180 miljoner kronorna är ganska små smulor fördelade över tre år och på elva IUC. Men jag tycker att de här siffrorna kan jämföras med vad som aviserats att NUTEK skulle få i form av 100 miljoner kronor om året i tio år. Det är särskilda teknikmäklare som skulle länka ihop nya tekniktjänster med företag. Det låter gott och vällovligt, men det är att bygga en ny organisation. NUTEK:s 100-miljonerssatsning per år skulle göra större nytta om pengarna sattes in i redan befintliga nätverksstrukturer som finns på en del orter i form av IUC. Min förhoppning är att man knyter ihop NUTEK:s och IUC:s ambitioner och tillför medel som sätts in i redan befintliga nätverksstrukturer. Därmed sparar man arbete, och en ny organisation kan etablera sig med den tid som det tar.

Är statsrådet överens med mig om att tre år är en för kort tid för att få en verksamhet som kan stå på egna ben också när det gäller IUC? Är mina farhågor beträffande finansieringen, att det enbart är nya projekt som kan komma till stånd, rättmätiga? Finns det något berättigande för mig att ha sådana farhågor?

Anf. 124 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Med risk för att låta tjugig varken kan eller vill jag svara på de frågorna eftersom, som jag har sagt, vi bereder frågan. Det kommer besked i vårpropositionen. Vi får återkomma till diskussionen därefter.

Anf. 125 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Det är svårt att få några besked från Näringsdepartementet. Man skjuter gärna förslag och beslut framför sig.

Jag tycker att det är positivt att det finns så många idéer i vårt land. Vi har en stor kreativitet att tillvarata. Tyvärr blir få utvecklade i brist på kapital och tid. En ny produkt kan betyda en räddning för ett mindre företag och dessutom en stärkt konkurrenskraft. Här har IUC en roll att fylla som handledare men också initialt som finansär.

Jag tycker att det är lite beklagligt att vi i dag på en direkt fråga inte kan få några som helst besked med anvisningar för de IUC som är i gång

och som i dag lever i ett vakuum. Hur ser våra förutsättningar ut efter årsskiftet? I april kommer man kanske att veta något mer. Men i dag måste man lägga sin framtidsstrategi förbi nästa årsskifte. Jag tycker att det är ett anständighetskrav att man kan få besked i god tid.

Det man tror på måste få tid. Visserligen kan man framstå som handlingskraftig om man igångsätter en mängd nya projekt, något som verkar ha varit en strategi för regeringen under hela föregående mandatperioden. Men en projektpolitik skapar sällan bestående resultat eller förnybara strukturer. Långsiktighet och uthållighet borde i stället vara kännetecken för en regeringspolitik som vill tillväxt.

Jag hoppas att få se frukten av vår debatt i vårpropositionen. Jag får väl nöja mig med det i dag. Tack!

Anf. 126 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Får jag peka lite syrligt på att just därför att det är så viktigt att ge långsiktiga besked har regeringen haft den här rapporten i 16 dagar. Jag vet inte om Maria Larsson tycker att det vore ansvarsfullt att redan i dag komma med ett omdöme som är så viktigt för alla dessa företag, som hon själv nu har sagt i åtskilliga inlägg. Det är just av omsorg om det långsiktiga som det här skall hanteras lite mera ansvarsfullt.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på interpellation 1998/99:53 om småföretag inom den hemnära tjänstesektorn

Anf. 127 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Marietta de Pourbaix-Lundin har frågat mig om jag avser att inom en snar framtid lägga fram förslag som kan underlätta för människor att starta egna småföretag inom den hemnära tjänstesektorn och om jag avser att vidta åtgärder för att fler människor skall kunna uppleva det hedersamt och av samhället accepterat att vilja starta företag och arbeta inom den hemnära tjänstesektorn.

Låt mig börja med att säga att regeringen i slutet av 1998 presenterade ett program med konkreta åtgärder för att underlätta och förenkla för småföretagen. Programmet skall ses som ett första steg mot förstärkta insatser för regelförenkling och för att stimulera människor till att starta och driva företag och framför allt våga växa som företagare.

Programmet omfattade åtgärder för att bl.a. förbättra förutsättningar för effektivare konsekvensanalyser av reglers effekter för små företag hos myndigheter, i utredningsväsendet och inom Regeringskansliet, förenkla företagens uppgiftslämnande till myndigheter, bättre service och information från myndigheter, kortare handläggningstider och klarare spelregler mellan kommuner, landsting och småföretag.

Den utbredda svartproduktionen av tjänster som riktas till hushållen skapar osund konkurrens och hindrar företag från att etablera sig och bedriva vit verksamhet inom denna sektor. Löntagare tvingas eller lockas också till svartarbete utan tillgång till det sociala skyddsnät och andra förmåner som en vit anställning innebär.

En av orsakerna till den utbredda svarta produktionen inom den hushållsnära tjänstesektorn är att arbete som utförs i hemmet inte kan beskattas, medan arbete i näringsliv och offentlig sektor beskattas.

Detta skapar drivkrafter för att utföra produktion och tjänster i hemmet, även i de fall företag är betydligt effektivare. Konsumenterna köper färre tjänster än vad som är samhällsekonomiskt optimalt, och det uppstår ett stort utrymme för en svart sektor. Den typen av tjänster som riktar sig till hushåll kan ofta också utföras av hushållet självt. Av denna anledning blir möjligheterna för privata aktörer att konkurrera om tjänsterna än mindre.

Det är angeläget att höja statusen hos låglöneyrken och då även inom den hushållsnära tjänstesektorn. Debatten kring dessa frågor har en tendens att fastna i gamla värderingar och gamla föreställningar om ett piggsamhälle långt tillbaka i historien. Det är dags att lyfta debatten och diskutera vilka ändringar som är lämpliga för att höja statusen på arbete med tjänster riktade till hushållen och för att stimulera till ökat företagande och ökad sysselsättning inom denna sektor.

Vad gäller de frågor som rör skattelagstiftningen kommer flera frågor, som har anknytning till de problem som tas upp i interpellationen, att behandlas i de pågående skattesamtalen mellan partierna.

Anf. 128 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Jag får tacka för svaret. Det positiva i svaret är att statsrådet har identifierat problemen. Dem hade jag i och för sig redan beskrivit i min interpellation. Det jag saknar är konkreta förslag, och jag får fortfarande inget grepp om var regeringen egentligen står i frågan om hushållsnära tjänster.

Det har gått två månader sedan jag lade fram interpellationen. Det har gått ganska lång tid, och under tiden har propositionslistan kommit som visar vad regeringen skall lägga fram för förslag till riksdagen. Jag läste med iver i den. Tyvärr hittar jag inte mycket. Det var nästan som jag skulle ta till det knep man hade när man var barn, att det var skrivet med osynligt bläck, att det skulle ändå finnas någonting som handlade om tillväxten, småföretagen och de hushållsnära tjänsterna. Men det fanns alltså ingenting.

Jag skrev interpellationen av flera skäl, och de skälen kvarstår. Arbetslösheten är fortfarande hög. Det är problem med att det är väldigt mycket svartjobb, med alla de problem som det innebär för dem som utför jobben och som vi är medvetna om båda två. Man ställs t.ex. helt utanför trygghetssystemet. Jag tycker att man måste göra någonting åt småföretagens villkor. Också försöker jag få ett grepp om vilken syn regeringen har i denna fråga. Inget av det får jag.

Som jag sade har Mona Sahlin mycket riktigt pekat på problemen men inte dragit några slutsatser. Det första svar jag får är att regeringen precis före jul lagt fram ett program med ett antal punkter för småföretagarna. Men vad har blivit av det? Det hjälper inte att man lägger fram ett program, det måste komma något konkret till oss i riksdagen så att vi kan fatta beslut om det. Det tangerar tanken: Bara jag tar upp detta.

Sedan pekar statsrådet på att det blir en osund konkurrens inom denna sektor eftersom det finns så mycket svartjobb. Vad skall man dra för slutsats av det? Det dras ingen slutsats. Jag kan dra slutsatsen, och det har

en del utredningar också gjort, att det naturligtvis beror på att skatten är så hög. Det är därför det är så mycket svartjobb. Jag vill ta bara ett exempel. När statsministerkandidaten Jan Nygren ville ha en hushållerska behövde han 39 000 kr extra för att betala ut en lön efter skatt på 7 000 kr till sin hushållerska. 39 000 kr ger 7 000 kr för den som utför jobbet. Det säger en del om vilka problem vi har i Sverige.

Det har gjorts en hel del undersökningar om varför folk jobbar svart. Det finns ett skäl som dominerar över alla andra skäl och det är skatten. 76 % av de tillfrågade anger att det är skatten som är problemet.

Visst kan man utföra jobbet själv. Men folk efterfrågar dessa tjänster. De vill få dem utförda proffsigt. EU-projektet Humlan visar att det finns en efterfrågan, bara priset är rätt. Det var barnfamiljer och äldre som efterfrågade sådana tjänster.

Jag har fortfarande en fråga som jag inte får svar på i interpellations-svaret. Vad är regeringens syn när det gäller hushållsnära tjänster?

Politik är inte bara att vilja. Jag förstår att Mona Sahlin vill väldigt mycket. Det finns många positiva uttalanden och också många negativa uttalanden, inte från statsrådet utan från andra statsråd. Därför är det så svårt att få något grepp om vad regeringen egentligen vill göra. Statsrådet kan ju ändå göra något. Jag kan bara lägga fram förslag. Vad vill och vad kan regeringen göra? Vad kommer regeringen att göra och när tänker man i så fall göra det?

Anf. 129 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Jag vill börja med ett påpekande. Marietta de Pourbaix-Lundin säger att det inte finns något i propositionslistan som handlar om tillväxt. Jag vill betona att det finns något som heter vårbudgeten. Jag lovar att det där kommer att handla om tillväxt, inte bara i ord utan också i handling.

Sedan säger interpellanten att det program som vi lade fram i december, som gick ut på att bocka av det som Småföretagsdelegationen föreslog, inte var konkret bara därför att det inte hade kommit till riksdagen. Jag vill understryka att det finns många förslag om förenklingar för småföretagen som går att genomföra direkt av ett departement eller en departementschef och i konkreta uppdrag till myndigheter. Det var ett sådant program som lades fram i december, och det kommer mera på detta område i vårbudgeten. Det är ett, om inte ett evigt så i alla fall ett långsiktigt, projekt att förändra attityder till småföretagande hos myndigheter, i Regeringskansliet och i samhället i stort. Jag lägger mycket stor vikt vid det arbetet.

När det gäller de hushållsnära tjänsterna har jag försökt att väcka en debatt om själva innebörden av tjänstesektorn. Jag är övertygad om att det inte bara – även om vi skall återkomma till det – är en frågeställning som berör skatteförändringar eller regelförändringar. Det är också en attitydfråga. Jag har på ett aktivt sätt velat medverka till att bryta den snedföreställning och nedvärdering som finns av dessa tjänster, och det är inte oviktigt. Om skatten vore det enda problemet skulle den enda lösningen i så fall vara att fastställa skatten till noll, eftersom den svarta sektorn alltid kommer att vara billigare än den vita.

Det gäller att skaffa sig en helhetssyn på hur de hushållsnära tjänsterna kan ingå i strategin för att få tjänstesektorn att växa. Som interpellan-

ten säkert vet är ju tjänstesektorn den sektor som växer snabbast redan i dag, men det handlar om en annan typ av tjänster än dem som vi nu diskuterar.

Jag gör alltså mitt för att försöka att få detta att bli en viktig del i strategin.

Prot. 1998/99:46
28 januari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 130 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Det var bra att frågan om attityderna kom upp. I svaret står det att det är dags att lyfta debatten. Då kan jag bara konstatera att det behövs någon form av intern självkritik inom socialdemokraterna. Vi andra – moderater, folkpartister och kristdemokrater – har för länge sedan lyft debatten. Jag vet aldrig att vi över huvud taget har fört debatten på den låga nivån och talat om pigor, det har vi aldrig gjort. Vi har lagt fram konkreta förslag som alltid har blivit avslagna.

Vi får beskedet att vi skall vänta och vänta, och nu skall det komma förslag i vårpropositionen. Vi har väntat på ganska många vårpropositioner och tilläggsbudgetar för att få förslag om tillväxt, men nu kommer de. Okej, jag tror på det. Det kommer förslag i vårpropositionen, helt klart. Och då skall dessa förslag lösa alltihop. Jag måste säga att jag är lite ironisk. Jag tror inte riktigt att det är så enkelt. Vad är det som tar emot inom regeringen för att göra något åt denna sektor?

Det finns svartjobb inom många sektorer och inte bara inom den sektor som jag talar om. Riksrevisionsverket har gjort en undersökning om svartjobb, och där säger man att det är just inom de hushållsnära tjänsterna som svartjobben är helt dominerande. Det framgår också av denna undersökning att det beror på skatten. Då kan man inte blunda för detta.

Det antyds också i svaret att det pågår diskussioner om detta med skatterna i skattesamtalen. Ja, det gör det. Vi tar upp den frågan. Men vad tycker socialdemokraterna? Om man skall föra diskussion och förhandla i skattesamtal måste man ju veta vad man själv vill. Vi har alla svårt att få något grepp om vad socialdemokraterna vill. Vad tycker socialdemokraterna i den här frågan?

I dagens DN kan man läsa att finansministern är väldigt kallsinnig till att göra någonting åt de hushållsnära tjänsterna. Det är alltså många dubbla budskap.

Jag betvivlar inte Mona Sahlins vilja att göra något. Hon har gjort många positiva uttalanden som skulle kunna vara mina egna om hur viktigt det är att göra något för denna sektor. Men det handlar inte bara om vilja. Man måste också kunna göra något.

Mona Sahlin kan göra någonting. Det gäller nu bara att övertyga de andra inom regeringen. Inom denna sektor finns det möjlighet för väldigt många som är arbetslösa, och vi har fortfarande stor arbetslöshet inom tjänstesektorn även om det är många som har börjat att jobba där.

Det finns t.ex. många ungdomar och många som kommer från andra länder. Detta är ett bra sätt att få in en fot på arbetsmarknaden. EU-projektet i Kungälv visar också att det var väldigt många av dem som var arbetslösa som var beredda att jobba i denna sektor. Och då behövs det en attitydförändring.

Men kom inte och säg att det är vi som har försökt att hålla nere debatten. Vi har hela tiden försökt att lyfta den. Det är ingen skillnad om man städar mitt rum här i riksdagen eller om man skulle städa hemma

hos mig eller hos Mona Sahlin. Det är inte heller någon skillnad om man krattar löv utanför Rosenbad eller i min trädgård. Det är ju lika mycket värt. Men detta arbete har blivit nedvärderat i debatten, men inte av oss utan mest av Mona Sahlins egna partikamrater.

Det är bra att debatten nu lyfts. Men svaret på min fråga var att det skulle komma förslag i vårpropositionen. Vad är det som kommer i vårpropositionen? Kommer det någonting som gör det lättare att köpa dessa tjänster och utföra dem vitt, för det är ju det som det handlar om.

Anf. 131 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Det är intressant när Marietta de Pourbaix-Lundin säger att de borgerliga partierna i årtal har haft denna uppfattning, varit överens om den och drivit den. Men jag såg inte ett enda förslag till riksdagen under de tre år som ni hade majoritet, som handlade om att man skulle underlätta för de hushållsnära tjänsterna. Det är lätt att prata om hushållsnära tjänster, men hur definierar man dem? Vilken metod vill man använda om man skall stimulera dem?

Det finns och har funnits väldigt många förslag, också bland de borgerliga partierna. Skall man subventionera skattesidan för de individer som nyttjar tjänsten? Skall man stimulera de företag som jobbar inom denna bransch? Och hur gör man avgränsningen?

I vårpropositionen kommer det att presenteras en tillväxtpolitik. Sedan diskuterar vi vilket utrymme det finns för skatteförändringar. Vilka förändringar är viktigast för tillväxten? Och hur prioriterar vi bland dem? Det är riktigt att den här frågan dyker upp från många av de borgerliga partierna vid skattesamtalen. Men ni tar ju upp precis allting, men det finns inte alltid en tanke om att det skall finansieras, att det skall ha en fördelningsprofil och att man måste prioritera. Detta måste emellertid regeringen ta hänsyn till, och det kommer vi också att göra.

I vilken mån vårpropositionen kommer att innehålla förslag om detta vet jag inte. Skattesamtalen håller på mycket längre än till våren. Men det är viktigt att det görs en prioritering som handlar om vad som nu är väsentligast för att få i gång tillväxten och för att i socialdemokratisk anda ansvarsfullt använda eventuellt utrymme för de skattesänkningar som kan finansieras och som är väsentligast för tillväxten.

Men jag vill återigen betona att när det gäller analysen av hur väsentlig denna sektor är och hur nedvärderade dessa yrken ofta är i debatten håller jag med Marietta de Pourbaix-Lundin.

Anf. 132 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Vi moderater, Folkpartiet och kd har tillsammans lagt fram ett konkret förslag. Vi är beredda att diskutera. Vi säger inte att det behöver bli så som vi har föreslagit, men vi har ändå satt ned foten någonstans. Det är det som jag upplever att regeringen inte har gjort, inte samfällt i alla fall. Några ministrar säger något och en annan minister säger något helt annat. Det är därför vi aldrig får något grepp på detta. Det måste vara svårt att diskutera och förhandla med någon annan om man inte själv vet vad man tycker, men det är ert problem.

När det gäller om det finns ekonomiskt utrymme för detta, kan man fråga: Vad är alternativet? Många är ju arbetslösa, och det är inte heller gratis. Det kostar också pengar.

De förslag som vi har lagt fram är finansierade, och de har med arbetsmarknadspolitiska åtgärder att göra. Man får ta pengarna därifrån inledningsvis, för vi tror ändå att det kommer att löna sig i det långa loppet. Vi har finansierat vårt förslag och har inte byggt upp några luftslott över huvud taget.

Jag har fått ett besked, att det kommer något om tillväxt i vårpropositionen. När det gäller de hushållsnära tjänsterna kommer det inte någonting ännu, vilket jag tycker är beklagligt. Detta skulle ju vara en del i tillväxten och i att faktiskt få ned arbetslösheten. En del av den attitydförändring som vi båda är överens om behövs skulle vara att visa att detta är okej, att det är jättebra att jobba med dessa uppgifter. Det skulle kunna underlätta även på en del andra områden om vi fick till denna attitydförändring.

Man kan fråga varför vi har ROT-avdragen. Varför har vi haft dem? Som kvinna kan jag tycka att det är fruktansvärt orättvist, för det handlar nästan bara om de typiskt manliga jobben. Det som jag utför, att putsa fönster, behöver man inte göra någonting åt. Men för att sätta in fönster finns det ett ROT-avdrag.

Jag måste avsluta med att säga att jag tycker att det är lite som att klippa grisen; det är mycket skrik och lite ull från regeringens sida.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på interpellation 1998/99:81 om familjepolitiken

Anf. 133 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Camilla Dahlin-Andersson har frågat socialminister Lars Engqvist om han har för avsikt att utreda hennes idé om ett s.k. familjekonto för att ge föräldrar ökade möjligheter att vara tillsammans med sina barn när barnen är lite äldre. Arbetet inom regeringen är fördelat så att det är jag som skall svara på interpellationen.

Målet med familjepolitiken är att barnens behov och rättigheter skall ställas i främsta rummet. Familjepolitiken har inriktats på att stödja barnfamiljerna ekonomiskt, främst via ett barnbidrag lika för alla, men även genom bostadsbidrag till barnfamiljer med låga inkomster och stor försörjningsbörda. Föräldraförsäkringen ger föräldrar en verklig möjlighet att kombinera förvärvsarbete med föräldraskap. Familjepolitiken skall också underlätta för föräldrar att välja den omsorg för barnen och den arbetsfördelning som passar dem och barnen bäst.

Den svenska föräldraförsäkringen är unik i världen. Den sätter barnet i centrum och har genom sin flexibilitet givit familjer med mycket olika villkor möjligheter till tid med barnen efter vars och ens behov. Föräldrapenningen kan användas till dess att barnet fyller åtta år eller avslutar sitt första skolar. Föräldraförsäkringen ger föräldrar en verklighet möjlighet att kombinera föräldraskap med arbete utanför hemmet. Föräldraförsäkringen utgår från att båda föräldrarna tar ansvar för barnen och präglas i stor utsträckning av regeringens jämställdhetsperspektiv. Vi har dessutom den 1 januari 1998 höjt ersättningsnivån i föräldraförsäkringen till 80 %, vilket ökar den ekonomiska tryggheten.

Om varje familj får möjlighet att ordna omsorgsfrågan på det sätt den själv önskar skapas större trygghet för barn och föräldrar. Det innebär att det måste finnas barnomsorg utanför hemmet för dem som vill ha det. Detta är viktigt både för barnen och för föräldrarna. Kommunerna är skyldiga att tillhandahålla barnomsorg för barn i åldrarna ett till tolv år om det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete, studier eller barnets eget behov.

En solidariskt finansierad välfärd förutsätter ett gemensamt ansvar. I Sverige har vi valt att utforma familjepolitiken som ett gemensamt ansvar avsett att utjämna ekonomiska skillnader mellan familjer med och utan barn, samt över livscykeln. Ett familjekonto/barnkonto ökar inte barnfamiljernas flexibilitet och valfrihet. Ett barnkonto är inte något reellt alternativ för familjer med låga inkomster och små marginaler. Få barnfamiljer kan göra så stora avsättningar som skulle krävas för att täcka inkomstbortfall. Det system som Camilla Dahlin-Andersson förordar skulle gynna de familjer som har mycket goda inkomster. Om de ekonomiska förutsättningarna fanns vore det ett bättre alternativ att bygga ut föräldrapenningen än att införa ett individuellt barnkonto. Det skulle dessutom komma betydligt fler till del.

Nästan alla småbarnsmammor har ett arbete utanför hemmet. Andelen med heltidsarbete har ökat under 90-talet. Både män och kvinnor kan numera kombinera förvärvsarbete med föräldraskap. Redan i dag finns det möjlighet att deltidsarbeta till dess att barnet fyller åtta år. Dessutom tillkommer möjligheten att nyttja föräldrapenning på kvarts, halv eller hel ersättningsnivå, vilket gör det möjligt för föräldrar att få ekonomisk kompensation vid deltidsarbete.

Den viktigaste förutsättningen för en god välfärd är statsfinanser i balans, och vi är där nu. Regeringens arbete för att sanera statens finanser har varit framgångsrikt. En stabil grund har lagts för en ekonomisk tillväxt under de närmaste åren. Möjligheten att nå målet att främja en god uppväxt för barn och ungdomar har därmed avsevärt förbättrats. Nivåerna för barnbidraget och föräldraförsäkringen har redan kunnat höjas, och vi planerar att ytterligare höja barnbidraget under mandatperioden.

Av störst betydelse är att så många som möjligt har ett arbete. Detta ger i sin tur utrymme för ökade insatser inom framför allt skolan, vården och omsorgen, dvs. områden som i hög grad berör barn, ungdomar och deras familjer. Familjepolitiken inriktas på att skapa jämlika uppväxtvillkor för barn och att stödja föräldrarnas möjligheter att kombinera föräldraskap med förvärvsarbete eller studier.

Då Camilla Dahlin-Andersson, som framställt interpellationen, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav andre vice talmannen att Kerstin Heinemann fick delta i överläggningen i stället för interpellanten.

Anf. 134 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Camilla Dahlin-Andersson finns tyvärr inte längre kvar i riksdagen. Därför är det jag som tar emot svaret på hennes interpellation. Jag vill på hennes vägnar tacka för svaret.

Statsrådets svar är i mycket en beskrivning av det stöd som ges till barnfamiljer här i Sverige. Vi är i stort sett överens om att detta stöd är

viktigt och att det skall se ut ungefär som det gör. Vi tycker också att det är viktigt att föräldrar skall ha möjligheter att ordna omsorgen på det sätt som de själva har valt och att det skall finnas en barnomsorg utanför hemmet för dem som vill ha det.

Problemet som tas upp i interpellationen är att föräldrar till lite äldre barn kan behöva mer tid för dem. Det ligger ibland en hel del i uttrycket: Små barn, små problem – stora barn, stora problem.

Många ungdomar upplever i dag att de är lite vilsna. De kan vara i behov av väldigt mycket vuxenstöd, inte minst från föräldrarna. De ekonomiska möjligheterna att ta ledigt från arbetet eller att minska arbetstiden är för många mycket små efter det att barnen har blivit åtta år eller avslutat sitt första år i skolan.

Detta förslag är *en* väg att gå. Jag tycker att det är viktigt att detta problem tas upp och att vi börjar diskutera hur vi eventuellt kan hjälpa föräldrarna att ta ansvaret som tonårsförälder. Man skall kunna vara hemma under en kortare tid för att ge det stöd som de äldre barnen kan behöva.

Samhällets insatser har begränsats när det gäller det vuxenstöd som ungdomarna kan få genom skolan, skolhälsovården och kommunernas fritidsverksamhet. Det händer tyvärr alltför ofta att barn som känner sig vilsna råkar in i gäng som inte är så speciellt bra. Det handlar kanske ofta om att söka sig till lite äldre kompisar när man saknar vuxenkontakt. Det är därför som det går på det här viset.

Därför tycker jag att det är viktigt att vi diskuterar lite olika idéer och förslag för att se om vi skulle kunna skapa möjlighet även för tonårsföräldrar att under en begränsad tid ta det extra föräldraansvar som kan behövas i vissa situationer, när det kanske strular och barnen behöver lite extra stöd.

Anf. 135 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Jag skulle egentligen bara vilja fråga om Kerstin Heinemann och Folkpartiet står bakom förslaget om barnkonto. Jag har nämligen aldrig stött på det tidigare. Jag undrar också om Kerstin Heinemann och Folkpartiet anser att ett sådant förslag skulle ge dessa ökade möjligheter för tonårsföräldrar.

Anf. 136 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Vi i Folkpartiet har inte tagit upp den här frågan i någon programpunkt. Det här är en idé från interpellanten, som bekymrar och intresserar sig för dessa frågor. Jag tycker att det är något som man i alla fall bör kunna diskutera.

Jag är också medveten om att det inte är så alldeles lätt för alla småbarnsföräldrar att avsätta stora summor pengar. Men låt oss kanske betrakta den här interpellationen som en tanke vi bör ta till oss och fundera över. Hur kan vi hjälpa föräldrarna att ge sina tonåringar extra stöd? Om man nu inte gör exakt så här kanske vi kan hitta en annan väg.

Anf. 137 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Då tolkar jag Kerstin Heinemanns svar som att det här är ett förslag som har kommit från interpellanten och inte från Folkpartiet och att Folkpartiet alltså inte står bakom den här utformningen.

Men jag vill ändå också lägga fram en synpunkt på den problematik som Kerstin Heinemann har tagit upp, nämligen detta att ge också tonårsföräldrar ökade möjligheter att vara goda föräldrar och detta med vilket stöd vi från samhällets sida kan ge. Där kommer vi nu att fortsätta att bereda förslaget från Föräldrastödsutredningen. Vi kommer så småningom att förelägga riksdagen detta förslag.

Anf. 138 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Som jag sade tidigare har vi inte detta i något program. Det är mycket möjligt att vi fortsätter att diskutera idén som har kommit från interpellanten. Jag tycker också att det är bra om vi kan fortsätta att diskutera det här och om det kan komma förslag. Jag tror faktiskt, och där delar jag helt interpellantens uppfattning som jag förstår att det ligger en djup känsla bakom, att man bör kunna ge föräldrarna denna möjlighet att ta ett föräldraansvar som ibland kan vara lite utöver det vanliga i besvärliga situationer. Vi får väl vänta och se vad som eventuellt kommer längre fram.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på interpellation 1998/99:101 om vårdköerna och sjukförsäkringspengarna

Anf. 139 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Bo Könberg har frågat socialministern dels om han står fast vid sina uttalanden om FINSAM, dels om det fortfarande är socialministerns och regeringens uppfattning att FINSAM inte skall utvidgas till att omfatta hela landet trots de belagda goda ekonomiska och mänskliga effekter som FINSAM-försöken innebar. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Jag vill inledningsvis påminna Bo Könberg om att han tidigare debatterat samma fråga med mig den 2 juni 1997 och den 25 september samma år med den tidigare socialministern Margot Wallström.

Som Bo Könberg känner till lade regeringen i sin proposition 1996/97:63 *Samverkan, socialförsäkringens ersättningsnivåer, administration m.m.* till riksdagen fram förslag om utformning av ett system med friare mål- och resultatstyrd användning av medel avsedda för olika samverkansformer och rehabilitering i syfte att uppnå samverkansvinster. I beredningen av regeringsförslaget ingick även den utvärdering som Bo Könberg hänvisar till, dvs. den gemensamma slutrapporten om lokal finansiell samordning mellan socialförsäkring och hälso- och sjukvård som lämnades av Riksförsäkringsverket och Socialstyrelsen.

Med regeringens förslag skapas möjligheter till samverkan för samtliga aktörer som behöver samverka. Regeringens förslag inskränker sig således inte enbart till att samverkan skall kunna ske mellan försäkringskassan och landstinget. Regeringens förslag, vilket också riksdagen ställde sig bakom, har inneburit att bl.a. gemensamma verksamhets- och handlingsplaner har upprättats på central myndighets- och regionnivå liksom att program för gemensam utbildning kan utformas. Gemensam

utbildning underlättar gemensam utveckling. Målet för de samverkande myndigheterna kan vara att inom en överblickbar framtid uppnå resultat i form av t.ex. kortare sjukskrivningstider.

Av propositionen framgick vidare att en friare mål- och resultatstyrd användning av medel avsedda för olika samverkansformer utvecklas i syfte att uppnå samverkansvinster. De olika samverkansformerna ges en gemensam ram för åtgärder och insatser och de ekonomiska besluten fattas av respektive myndighet eller förvaltning.

Efter att riksdagen beslutat om den ovan nämnda propositionen har försäkringskassorna tillförts särskilda medel bl.a. i syfte att förbättra samverkansformerna. Ändringarna gäller fr.o.m. den 1 januari 1998. Den friare mål- och resultatstyrda användningen av medel avsedda för olika samverkansformer skall gemensamt utvärderas av Riksförsäkringsverket, Socialstyrelsen och Arbetsmarknadsstyrelsen.

Vad gäller FINSAM-försöken är det inte självklart, som Bo Könberg hävdar, att denna försöksverksamhet går att generalisera över hela landet. Om man läser rapporten noga visar det sig att det finns en hel rad omständigheter som talar för att sådana generaliseringar inte är möjliga. Vidare framgår att metoden för att bestämma det ekonomiska resultatet av försöket inte skulle kunna användas i en situation där lagstiftningen omfattar hela landet.

Även det faktum att FINSAM bedrivits som en försöksverksamhet har enligt rapporten haft betydelse för såväl sättet på vilket den genomfördes som dess effekter.

Regeringen anser att de nya formerna för samverkan skall vara en del av ordinarie verksamhet. Genom att involvera personal på olika nivåer inom respektive myndighet eller organisation ges goda möjligheter att göra rehabiliteringen av människor effektiv genom den breddning av kompetens och resurser som samverkan ger.

Regeringens förslag gick således betydligt längre än vad som skulle varit fallet om vi i stället endast hade förslagit att FINSAM-modellen skulle ha införts i hela landet.

Regeringen är alltså av uppfattningen att förslagen i propositionen 1996/97:63 är bättre ägnade att åstadkomma de effekter på vårdköer etc. som både Bo Könberg och jag är angelägna om att få till stånd.

Anf. 140 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Den fråga vi nu diskuterar hade jag egentligen ställt till socialministern i hans egenskap av sjukvårdsminister. Detta gjorde jag av två skäl. Det ena var att han vid ett besök i Västra Götalandsregionen hade uttalat sig om FINSAM på ett som jag uppfattade det negativt sätt. Därför tyckte jag att det var lämpligt att få en diskussion med honom om detta.

Men det fanns också ett skäl till. I diskussionen om huruvida vi skall genomföra regeländringar som gör det möjligt att använda pengar från sjukförsäkringen i sjukvården är förstås fru statsrådet givare och sjukvårdsministern mottagare. Det vore intressant att någon gång från regeringens sida få höra den tänkta mottagaren tala om varför man inte vill ta emot pengar på det vis som vi föreslår i stället för att höra förklaringar från den som inte vill skicka i väg pengarna.

Prot. 1998/99:46
28 januari

*Svar på
interpellationer*

Annars har jag förstås inget emot att debattera frågan med statsrådet Klingvall en gång till. Och jag tackar för påminnelsen om att vi har diskuterat den förut. Det var ingen nyhet för mig. Det beror ju på att vi tänker fortsätta att tjata om den här frågan antingen tills vi har fått goda argument mot vår ståndpunkt, vilket inte har skett hittills, eller tills vi har fått igenom det här.

Vad gällde möjligheterna att använda en del medel från sjukförsäkringen i sjukvården, det som kom att kallas Dagmarpengarna, krävdes det tyvärr fem års tjt från liberalt håll i den här kammaren mot socialdemokratiska socialministrar. Min förhoppning är förstås, med tanke på de sjuka, att det skall gå snabbare den här gången.

Bakgrunden till den här diskussionen är ju de stora problemen inom vården. Det är de långa sjukvårdsköerna, människor som väntar på operationer, människor som väntar på rehabilitering, hjälp med psykiatri eller vad det kan vara.

I det senaste numret av Landstingsvärlden är rubriken nu efter ett valrörelsen: Väntetiderna ökar igen. Man konstaterar från det socialdemokratiskt styrda Landstingsförbundet att köerna har ökat från våren 1998 till hösten 1998. En ledande tjänsteman på förbundet säger att de vill ha tillbaka samma tillgänglighet som 1994, det sista år då vi hade borgerlig regering. Då skulle det kosta fem miljarder kronor. Det är säkert inslag av förhandlingsbud i detta från Landstingsförbundets sida, men det är intressant att konstatera att man är så tydlig om att situationen nu är avsevärt sämre för de sjuka än den var 1994.

Vi förde då fram idén om att man skulle kunna använda sjukförsäkringspengar, och det gjordes försök med detta. Dessa försök utvärderades, och de gav ett gott resultat. Många har kritiserat att man inte får fortsätta. I svaret förespråkar, kanske inte oväntat, statsrådet den s.k. FRISAM-modellen. Jag har några frågor omkring detta.

Först gäller det att ni har sagt att ni vill vänta med att ta ställning till utvärderingen, jag tror t.o.m. att det s.k. SOCSAM skulle utvärderas, till år 2000. Gäller fortfarande detta eller är det skjutet framåt i tiden ytterligare? Det är den första frågan.

Den andra gäller påståendet att det skulle vara svårt att utvärdera om man genomförde det i hela landet. Så sägs det i interpellationssvaret. Det är förstås sant i den meningen att man då inte har några jämförelsekommuner eller jämförelselän kvar inom landet. Men om man genomför det över hela landet så gör man det därför att man tror att det är bra för hela landet. Eller avses någonting annat med den något kryptiska formuleringen i svaret?

Den tredje och sista är att svaret avslutas med att statsrådet förklarar att regeringen för sin del är av den uppfattningen att det s.k. FRISAM är bättre ägnat att åstadkomma minskningar av vårdköerna. Med tanke på att de ju bara har ökat under den tid då FRISAM har funnits undrar jag vilken erfarenhet som ligger bakom det påståendet.

Anf. 141 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Bo Könberg och jag har debatterat den här frågan ett antal gånger. Det som jag undrar väldigt mycket över, Bo Könberg, är: Vad är det för fel som vi hittills har gjort när vi har utökat försöksverksamheten till att omfatta inte bara försäkringskassan och hälso- och sjukvården

utan också länsarbetsnämnderna och socialtjänsten i kommunerna, som nu faktiskt på väldigt många håll i landet har gått in i en mycket fin samverkansprocess? Vad är det för fel på den? Om vi tittar på Socialstyrelsens rapport kan vi konstatera att väldigt mycket av det som vi ville åstadkomma med denna utökade samverkan pågår just nu över hela landet. Vi kan se att man framför allt samverkar på handläggarnivån. Vi kan också se i Socialstyrelsens rapport att man också samverkar med inriktning på just de människor som har riskerat och riskerar att hamna i gråzonen mellan de fyra myndigheterna. Det är grupper som främst har olika former av sammansatta problem.

En annan sak som framkommer i denna rapport och som jag också tycker är viktig att lägga till är att det i detta sammanhang finns ett stort tryck underifrån att försöka hitta goda individuella lösningar för den enskilda personen men också naturligtvis att bättre utnyttja våra gemensamma resurser.

Jag måste därför ställa en fråga till Bo Könberg: Vad är det för fel på att vi har påbörjat en mycket bredare samverkan och utifrån lokala behov? Detta handlar inte om att trycka på en modell över hela landet utan om att ta till vara människors kreativitet och människors förmåga att se möjligheter och inte hinder för att göra det bättre för de medmänniskor som behöver samhällets stöd och hjälp. Min utgångspunkt i denna diskussion är att få klart för mig vad Folkpartiet tycker att det är för fel på detta.

Om vi går tillbaka och tittar på sjukvårdsköerna, som är ett mycket allvarligt problem och som regeringen inte har någon annan avsikt än att arbeta mycket seriöst för att minska, är det ju inte samma personer som vi talar om. De som står i sjukvårdsköerna är ofta de som är äldre som får vänta på sin höftoperation eller sin starroperation, det är inte sådana som skulle vara hjälpta av att sjukförsäkringen skulle träda in. Och det är i fråga om detta som min nästa fundering kommer in. Vad menar egentligen Folkpartiet? Skall vi inte ha en hälso- och sjukvård som ser till behov och inte till möjligheterna att finansiera människors operation med den sjukpenning som man har i sjukförsäkringen?

Anf. 142 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Det var, höll jag på att säga, som vanligt avsevärt fler frågor än svar i diskussionen med statsrådet Klingvall om hur vi skall ha det med relationen mellan sjukförsäkringen och sjukvården. Jag skall då skilja mig från statsrådet även på den punkten och försöka svara på frågorna först och sedan återkomma till de frågor som jag har ställt.

Vad är det för fel med att inte FINSAM-försöken fick fortsätta och bli rikstäckande och att man i stället, enligt statsrådet, har infört en bättre modell där man har utökat möjligheterna?

Svaret från vår sida är mycket enkelt. Det är inget fel att involvera fler i samverkan. Felet är att befogenheterna är så mycket mindre för de inblandade i FRISAM-försöken än vad de var i FINSAM-försöken. Och jag trodde att alla som har deltagit i denna debatt var överens om att det var på det viset. Men om det inte är på det viset är det utomordentligt viktigt att landets socialförsäkringsminister antingen nu här i kammaren eller på annat sätt bibringas den kunskapen, dvs. att det är skillnad i befogenhetsfördelningen i de socialdemokratiska s.k. FRISAM-försöken

och i det som ingick i FINSAM. Och jag tror att jag mycket lätt kan få stöd på den punkten exempelvis om statsrådet talar med de verk som gjorde utvärderingen och som rimligen är de främsta experterna i landet på detta, nämligen Socialstyrelsen och Riksförsäkringsverket.

Jag har också flera gånger påmint om att av de fem län där det fanns kommuner som fick ägna sig åt FINSAM-försöken valde alla fem att protestera mot Maj-Inger Klingvalls förslag till riksdagen våren 1997. I ett pressmeddelande den 21 maj det året sade man att regeringens förslag är ofullständigt osv. och kräver att få fortsätta med FINSAM-reglerna, men det får man inte.

Alla de som har den praktiska erfarenheten av detta – landstingsdirektörer i fyra fem socialdemokratiskt styrda landsting – har gjort bedömningen att det var synd, tråkigt och eländigt att de inte fick fortsätta.

Den andra fråga som jag fick av statsrådet löd sammanfattningsvis: Innebär det här inte att det bara är de som har sjukpenning som kan få operation? Den frågan har vi diskuterat många gånger, och det verkar inte som om statsrådet är beredd att ta till sig svaret. Det är nämligen FINSAM-reglerna som skulle gälla, och de innebar inte att enstaka personer kunde köpa sig placeringar i sjukvårdsköer, utan det var samma medicinska kriterier som skulle användas av samma medicinmän och medicinkvinnor. Men man kunde samverka genom att se efter vilka saker som man borde undanröja om det fanns långa köer till en viss typ av operationer etc.

Sedan förklarade statsrådet för mig att det framför allt är äldre människor som står i sjukvårdsköer. Ja, så är det. Inte oväntat så visste jag det. Det är framför allt äldre människor som står i sjukvårdsköer. Men det är också en hel del andra människor.

För att lyfta fram detta skrev jag t.o.m. in i interpellationen ett exempel där en försäkringskassedirektör i landet hade tittat på vad som hade hänt när ett landsting, i detta fall Värmland, på grund av pengabrist sommaren 1997 hade bestämt sig för att stänga centraloperation för icke-akuta operationer under en tid. Sedan räknade han ut vad det skulle kosta försäkringskassan för de konkreta personer som det var fråga om, och sedan skrev han en debattartikel om detta i tidningen Socialförsäkring sommaren 1997.

Om denna tidning inte finns på departementet är jag beredd att överlämna en kopia till statsrådet innan vi skiljs åt i dag.

De två frågorna har jag nu svarat på. De tre frågor som jag ställde har jag inte fått något svar på. Den första frågan gällde att man vill vänta på en utvärdering av SOCSAM. Innebär det att man numera måste vänta till 2002 i stället för 2000? Den andra frågan gällde en analys av vad som sades i svaret om utvärderingen. Och den tredje frågan gällde vilken erfarenhetsbakgrund som ligger bakom den sista meningen i interpellationssvaret.

Anf. 143 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Jag har lyssnat på Bo Könberg, och jag har fortfarande väldigt svårt att förstå vad det skulle betyda för sjukvårdsköerna och för socialförsäkringen att genomföra FINSAM-modellen över hela landet och hur detta praktiskt skall gå till.

Jag har inte förstått om Bo Könberg skall skicka med varje försäkringstagare en check – såvitt jag förstår säger han nu att det inte är tänkt riktigt så – eller är det tänkt att de lokala sjukhusen skall få en rejäl summa från sjukförsäkringen för att beta av vårdköerna?

Jag har också sett i interpellationen att Bo Könberg exemplifierar med det nya landstinget Västra Götaland som uppenbarligen helt enkelt har lagt in som en intäkt i sin budget för 1999 och 2000 något slags anslag från sjukförsäkringen på 200 miljoner kronor under det första året och 400 miljoner kronor under det andra året. Då undrar jag om det är ett rimligt och riktigt sätt att handskas på det sättet med vår sjukförsäkring.

Det är i detta sammanhang som jag aldrig riktigt har förstått Folkpartiets syn på detta att man skall kunna ha någon sorts fri rätt till sjukförsäkringspengarna till sjukvården, eftersom vi vid tidigare diskussioner med Folkpartiet om sjukförsäkringen ändå har varit väldigt överens om att detta är en försäkring som faktiskt skall ge människor möjligheter att få sjukpenning när de är sjuka, och det är detta som människor och arbetsgivare också har betalat in avgifter till. Och jag tror att alla medborgare som i dag betalar in landstingsskatt för att de skall få sin sjukvård tillgodosedd verkligen måste undra om de dessutom av det som betalas in till deras sjukförsäkring skall använda det till sjukvård. Detta, Bo Könberg, är saker som jag tycker skulle vara oerhört intressant att få utreda.

Vi har inte ändrat någon tidsplan för utvärderingen. Vi vill alltså ha SOCSAM-försöken färdiga och lägga samman den utvärderingen med den tidigare gjorda utvärderingen av FINSAM.

När det gäller FINSAM-försökens utvärdering är det svårt att generalisera resultaten i ett nationellt perspektiv. Det tror jag att Bo Könberg intellektuellt förstår. Det är fem försök, varav fyra gick bra. Det femte gick inte lika bra.

Poängen var att man skulle kunna använda medlen till medicinska åtgärder. Om det är något den här utvärderingen visar så är det att medlen har använts förhållandevis lite till individuella medicinska åtgärder. De har framför allt använts som ett s.k. smörjmedel för att få i gång samverkan.

Det är utifrån den erfarenheten som vi, när vi lade fram propositionen och gjorde det möjligt också för socialtjänsten och arbetsmarknadsmyndigheten att delta, har satsat på den här påsen till försäkringskassan att ha just som smörjmedel för att dra i gång processen med samverkan.

Anf. 144 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Tanken med försöksverksamhet är ju rimligen att man prövar en sak; kanske inte i ett helt land eller ett helt län, men man prövar den på några ställen. Man hoppas att få erfarenhet av om det var en bra eller en dålig idé. Om den är dålig konstaterar man det. Man har fått betala sina lärpengar för att lära sig något nytt. Allt kan inte lyckas här i livet. Om den är framgångsrik använder man sig naturligtvis av den.

De län som var inblandade vände sig till riksdagen efter det att propositionen från statsrådet kommit.

Man gav ut ett pressmeddelande som lyder: FINSAM gav 154 miljoner i besparing. Staten missar möjligheter att förbättra rehabiliteringen och samtidigt minska de offentliga utgifterna. En del av underrubrikerna är av typen: FINSAM måste leva vidare. Regeringens förslag är ofull-

ständigt. I texten står det sådana saker som att: Vi måste tyvärr konstatera att regeringens proposition inte tar till vara de resultat och erfarenheter som FINSAM visar.

Det slutar med en förhoppning, i maj 1997: Vi hoppas att den fortsatta riksdagsbehandlingen skall ge bättre förutsättningar än vad som föreslås i propositionen.

Tyvärr gjorde den inte det. Tyvärr hade regeringen majoritet i riksdagen. Den ledde inte bara till att försöken inte spreds över landet – reglerna tilläts överallt – utan också att de stoppades på nyårsaftonen 1997 på de fem ställen där man var mycket nöjd med dem.

Det gällde inte bara landstingsdirektörerna i huvudsakligen, eller kanske enbart, socialdemokratiskt styrda landsting. En partivän till statsrådet, nämligen den dåvarande och nuvarande SSU-ordföranden, skrev på hösten samma år en artikel där det på slutet bl.a. står: Sverige behöver fler FINSAM. Detta var ett halvår efter det att statsrådet avskaffat det hela.

Svaret jag fick på frågorna var tydligen att man inte hade förlängt detta. Jag hoppas att det stämmer. Det är illa nog att vänta flera år efter en god utvärdering våren 1997, och att man bara behöver vänta till våren 2001. Men jag är allvarligt oroad för att man behöver vänta ändå längre.

Anf. 145 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Jag har inte fått någon riktig reda i vad Bo Könberg har tänkt göra, och jag har inte fått någon riktig reda i Folkpartiets syn på sjukförsäkringen som en försäkring.

Jag kan redovisa vad jag själv kommit fram till är skillnaden i vår syn på vad vi vill uppnå med denna samverkan.

Jag kan konstatera att det som har varit viktigt i regeringens arbete med frågan och som är viktigt i den proposition som vi har lagt fram är framför allt att komma åt de problem som människor hamnar i när man behöver gå runt bland våra myndigheter, dvs. människor som hamnar i gråzonen. Våra erfarenheter av hur verksamheten ser ut ute i landet är att det faktiskt är just kring de människor som har de bekymren som man samverkar.

Den andra slutsatsen när det gäller våra skilda uppfattningar är att regeringens syn på frågan om samverkan handlar om att låta de lokala förhållandena styra och se till den kreativitet och de möjligheter som finns ute i landet samt att ha en stor frihet när det gäller hur man utformar denna samverkan. Bo Könberg och Folkpartiet ser däremot uppenbarligen en saliggörande modell, nämligen FINSAM. Det är dessutom en ganska byråkratisk modell för hur man skall jobba tillsammans, med den försökslag som har styrt FINSAM-verksamheten.

Det vi nu gör tills försöksverksamheten när det gäller SOCSAM är slut är att pröva en tredje part så att även socialtjänsten får jobba efter den här försökslagstiftningen. Dessutom har vi alla FRISAM-försöken för att komma så långt det går med detta nya arbetssätt där samverkan är den förenande punkten.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 146 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Gunilla Tjernberg har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att ge funktionshindrade barn rätt till det stöd som är nödvändigt för att de utifrån sina förutsättningar och behov skall kunna utvecklas på lika villkor som andra barn. I interpellationen har jag även fått frågan om vilka åtgärder jag planerar med anledning av en rapport från utredningen om bemötande av personer med funktionshinder.

Det är viktigt att familjer med barn som har funktionshinder verkligen får det stöd de behöver. En av stödformerna är personlig assistans som är av avgörande betydelse för många familjer med svårt funktionshindrade barn. Jag beklagar om det uppstått en oro kring barns rätt att få personlig assistans i samband med att de senaste allmänna råden utfärdats av Riksförsäkringsverket.

Precis som Gunilla Tjernberg påpekar är det för tidigt att säga vilken effekt råden kommer att få i praktiken. Skulle det visa sig att barns möjligheter att erhålla personlig assistans försämrats avser regeringen att återkomma i frågan.

Den andra frågan i interpellationen gäller vilka åtgärder jag planerat utifrån resultatet av rapporten *Arbetsförhållanden och attityder – professionellas möten med personer med funktionshinder*. Rapporten har tagits fram av utredningen om bemötande av personer med funktionshinder.

Gunilla Tjernberg tar upp den del i rapporten som handlar om personalens bild av funktionshindrade personers situation och förhållande till myndigheter.

Enligt rapporten kan svaren på frågorna inge oro; en slutsats som också Gunilla Tjernberg drar. I rapporten ställs frågan om svaren tyder på negativa attityder från vissa anställdas sida gentemot personer med funktionshinder, eller om det kan ligga andra orsaker bakom svaren.

Att så många av försäkringskassornas anställda svarat att samhällets resurser är tillräckliga på det här området kan naturligtvis tolkas på olika sätt.

Jag instämmer i Gunilla Tjernbergs påpekande att det är viktigt hur lagar och regler är utformade och att de politiska ställningstaganden som ligger till grund för dessa redovisas. Detta har stor betydelse för personalens attityder i mötet med personer med funktionshinder.

Den rapport som berörs i interpellationen är en av flera rapporter från utredningen om bemötande av personer med funktionshinder. I vår kommer utredningen att presentera sitt betänkande med analys och förslag till åtgärder. Jag vill inte föregripa utredningens förslag och efterföljande beredning.

Avslutningsvis vill jag påminna om de uttalanden inom handikappområdet som finns i regeringsförklaringen och som också visar regeringens strategi för området:

Människor med funktionshinder skall ha goda möjligheter till delaktighet. Lagstiftningen skall skärpas för att förhindra diskriminering av funktionshindrade på arbetsmarknaden och i resten av samhället. Tillgängligheten till offentliga lokaler och kollektivtrafik skall förbättras. Avgifterna och reglerna inom äldre- och handikappomsorgen skall ses

Svar på
interpellationer

över och socialtjänstlagen förändras för att garantera att alla har pengar till personliga behov.

Anf. 147 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka socialministern för svaret på min interpellation om personlig assistans till barn.

Livet för en familj med ett funktionshindrat barn handlar ju ofta om en kamp för att klara vardagen. Många gånger handlar det om att, vid sidan av ett förvärvsarbete, klara de insatser som barnets handikapp kräver.

Barnet kan behöva hjälp med att klä på sig, hjälp med att gå på toaletten, hjälp med att äta. Barnet kan behöva daglig fysisk träning och extra hjälp med läsläsning på grund av att barnet ofta behöver mer tid för inläarning eftersom handikappet kan göra det svårt att hinna med skolarbetet.

Till arbetet att försöka få det dagliga livet att flyta kommer ett tidskrävande och mödosamt arbete med att skriftligen – många gånger behövs det – och muntligen kräva att kommun och försäkringskassa uppfyller sina lagstadgade åtaganden gentemot barnet.

Många föräldrar vittnar om att det först är genom anhörigföreningar som de fått korrekt information om vilket stöd deras barn är berättigade till. Därefter kan ett antal expertutlåtanden krävas för att fastställa vilka hjälpmedel och hur omfattande stöd som familjen och barnet behöver.

Familjen skall också i minsta detalj beskriva hur barnets behov ser ut, hur barnet reagerar i olika situationer, något som är både tidskrävande och många gånger smärtsamt.

Fru talman! Till detta kommer att det råder oklarheter om vilken instans som ansvarar för vad och som gör att föräldrar tvingas att bolla mellan olika handläggare och därmed tvingas lägga fram sin sak gång på gång.

Bengt Lindqvists utredning hade haft kontakt med ett hundratal människor med funktionshinder. De har berättat om hur svårt det är för dem att få den hjälp de behöver från samhället. Utredningen har fått brev och telefonsamtal och dessutom gjort en rad intervjuer, och dessa ger en tydlig bild av att människor känner att de inte blir tagna på allvar. Jag läser innantill: De känner sig dåligt bemötta, överkörda och ifrågasatta.

Utredningen har kommit fram till att de för att inte falla mellan stolarna måste driva sina egna ärenden och även överklaga alltför beslut, därför att myndigheterna först säger nej. De flesta tycker också att det har blivit svårare att få hjälp.

Fru talman! Vad gäller Bemötandeutredningen menar jag att det är oroväckande att vi möjligen är på väg in i ett samhälle där bemötande av och attityder till funktionshindrade har förändrats i negativ riktning. De långa handläggningstiderna och de problem som Bemötandeutredningen lyfter fram visar att det på vissa håll krävs en grundlig attitydförändring gentemot funktionshindrade.

Socialministern säger sig vara ovillig att föregripa utredningens betänkande med analys och förslag till åtgärder, och jag kan acceptera det. Det är bra om den nu får göra sitt arbete och sedan får lägga fram sitt resultat. Jag vill ändå i den här interpellationsdebatten lyfta fram angelägenheten av att denna fråga inte skall hamna i långbänk. Den är alltför

oroväckande, och utvecklingen har inte gynnat de berörda familjerna och barnen. Denna fråga bör få högsta prioritet vad gäller tid och förslag till åtgärder med en tydlig strategi.

Jag skall återkomma när det gäller de åtgärder som socialministern ämnar vidta vad gäller att det ser ut som om barn med funktionshinder i dag har allt svårare att få den hjälp och det stöd som de har rätt till och behöver.

Anf. 148 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Låt mig kommentera något av det som Gunilla Tjernberg nu tagit upp. Jag tror att vi delar uppfattningen att alla människor skall enkelt, utan onödig byråkrati och med ett bemötande som bygger på respekt, få del av sina rättigheter. När det gäller viss del av stödet, exempelvis assistansersättning, förutsätter stödet en samhällelig prövning. Det innebär att mot varandra står i praktiken rätten till stöd och skyldigheten för myndighet att pröva relevansen i en ansökan.

Jag tror att detta är ett mer filosofiskt problem. Det måste alltid finnas en sorts prövning, och varje prövning kan av den människa som begär att få ut sin rätt upplevas som kränkande.

Men det viktiga är ju att de politiskt ansvariga instanserna, för vår del riksdag, regering och de statliga myndigheterna och för kommunernas och landstingens del de kommunala förvaltningarna, arbetar metodiskt för att förkorta behandlingstider och för att människor som begär att få sin rätt eller vill ha sin rätt prövad bemöts med respekt.

Hela det här problemkomplexet tas upp i Bengt Lindqvists utredning. Den första rapport som har lämnats innehåller en svidande kritik av hur människor bemöts. Vi vet om att Bengt Lindqvists utredning kommer att lämna en slutrapport med ett antal förslag till åtgärder. Jag ser fram emot att få ta emot denna rapport och att, som Gunilla Tjernberg påpekar, skyndsamt se till att vi kan föra förslagen till riksdagen.

Anf. 149 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! Det gläder mig att socialministern nu tydligt visar och säger att det här är någonting som skall prioriteras och att det är ett arbete som skyndsamt skall komma i gång när förslagen kommer.

Den f.d. socialministern Margot Wallström skrev den 28 september 1998 i ett svar till en kristdemokrat på en fråga som gällde samma område att hon ansåg det viktigt att barn med omfattande funktionshinder får sina behov av personlig assistans tillgodosedda och att hon avsåg att noga följa utvecklingen i detta avseende och, om det visade sig behövas, återkomma i frågan.

Det har nu gått fyra månader sedan det svaret kom från en socialminister, och vi har sedan dess fått en hel del alarmerande signaler om utvecklingen. Detta borde leda till att regeringen mera tydligt måste tala om vad man avser att vidta för åtgärder. Jag tror att det är väldigt viktigt att regeringen visar handling i en så här viktig fråga, som rör många barn och familjer. Socialministern och jag är ju överens om att det är viktigt att de här barnen och familjerna får den hjälp och det stöd som de behöver.

Inte med ett ord nämner socialministern den rapport som Handikappombudsmannen nyligen lagt fram. Den lämnades till medierna efter jul.

Prot. 1998/99:46
28 januari

*Svar på
interpellationer*

Den rapporten borde ligga till grund för att regeringen mera offensivt än vad svaret på min interpellation andas skulle se över vilka åtgärder som måste vidtas. Rapporten visar på oacceptabelt långa handläggningstider för beslut om vårdbidrag och assistansersättning till familjer med funktionshindrade barn. Låt mig ge ett exempel från mitt hemlän Västerbotten. Den som överklagar ett beslut till länsrätten kan tvingas vänta hela 36 månader på det definitiva beslutet.

Sådana handläggningstider innebär att familjer som redan tidigare lever under hård press tvingas fortsätta att leva i ovisshet, många gånger i årtal. De genomsnittliga handläggningstiderna i landet är även de oacceptabelt långa: enligt Handikappombudsmannen 16 månader för vårdbidragsärenden och 17 månader för ärenden som gäller assistansersättningen. Låt oss inte tvista om månader, men vi kan konstatera att det är långa handläggningstider. Detta får konsekvenser för de enskilda familjerna. Stöd och hjälp som familjen troligtvis många gånger har rätt till får man inte vid just den tidpunkt när barnet och familjen behöver det.

Jag tycker att det här är alarmerande, och jag menar att regeringen inte kan vältra över detta på de enskilda, utan regeringen och socialministern har ett ansvar för att gå igenom vad detta beror på och hur det ser ut ute i landet.

Riksdagens revisorer har uppmärksammat att det är stora regionala skillnader i försäkringskassornas handläggningstider av olika typer av ärenden. Det här borde, fru talman, enligt min mening föranleda en djupare kartläggning av orsakerna till den regionala obalansen. Här skulle man kanske också behöva titta på länsrättens tillämpning av prioriteringsprinciperna.

Jag återkommer.

Anf. 150 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Gunilla Tjernberg pekar på Handikappombudsmannens rapport, och det är på ett sätt bra att hon gör det, eftersom hon därmed också pekar på hur svårt det är att föra debatten med bred kunskap.

Jag vill minnas att Handikappombudsmannens rapport handlade om 277 fall av överklaganden. Det var fråga om ärenden som gått till rättslig prövning. Samtliga dessa fall var mycket komplicerade och hade därför tagit lång tid att bereda på försäkringskassorna. Det är sannolikt också förklaringen till att de tog extremt lång tid i rätten.

Jag kommenterade redan då Handikappombudsmannens rapport genom att säga att det är oacceptabla handläggningstider i rätten, och just de fallen hade tagit mycket lång tid också i första prövningen. Men det säger ingenting om de genomsnittliga handläggningstiderna. De är dessbättre tre fyra månader. Det tar alltså inte alls 17, 24 eller 36 månader att få besked – i genomsnitt.

Vi har gjort en undersökning tillsammans med Socialstyrelsen om hur handläggningstiderna är. Man kan konstatera att de överlag är ganska goda, dvs. man får besked inom rimlig tid. Det allvarliga är de fall som är komplicerade och då man tvingas gå till rätten för att få dem prövade. Då tar det alldeles för lång tid, och där måste vi diskutera vilka åtgärder vi kan vidta.

Men det är som sagt var ett exempel på att man inte bara får gå på larmrapporterna utan skapa en bred kunskap och se över hur det fungerar

i sin helhet. Det är ju därför vi har tillsatt utredningen, som nu leds av Bengt Lindqvist. Jag tror att det är klokt att avvakta hans förslag till åtgärder innan vi fattar beslut i riksdagen, just för att se till att man väger samman olika faktorer med varandra och skapar sig en korrekt bild av hur läget ser ut. Dessbättre är Handikappombudsmannens rapport bara en larmrapport om en del av de problem vi har. För resten, när det gäller handläggningstider, är läget faktiskt ganska gott.

Prot. 1998/99:46
28 januari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 151 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! Jag är överens med socialministern om att vi skall lägga samman olika rapporter och utifrån det gå vidare i arbetet för att förbättra för barn med funktionshinder och deras familjer. Det är självklart så. Det betyder att vi också skall ta till oss och analysera de olika rapporter som kommer. Det är klart att när Handikappombudsmannen kommer med en rapport är det också någonting som skall ligga med i analysen.

Sedan vet vi att det finns svåra gränsdragningar ute i kommunerna mellan vilka familjer som kommunen respektive försäkringskassan har ett ansvar för, och därom finns det en viss tvist mellan de här två myndigheterna vid olika frågor. Jag har själv mött ett antal av de familjer som har hamnat så att säga mellan dessa stolar. Den här frågan är det alltså oerhört viktigt att vi kommer till rätta med just för att kunna stödja och hjälpa barn med funktionshinder och deras familjer.

Slutligen vill jag göra en kommentar om det uttalande som finns inom handikappområdet i regeringsförklaringen, fru talman. Det är lovligt att visa på en ambition som jag självfallet ställer mig bakom. Vad jag vill uppmärksamma är att ord måste följas av handling. Ett exempel kan vara att Kommun Aktuell och De handikappades riksförbund har gjort en undersökning som visar att 55 % av skolorna i undersökningen användes som vallokaler. Detta har vi kunnat ta del av i en ny tidning här. Men många rörelsehindrade kunde inte komma in i vallokalen på grund av funktionshinder. Detta är en demokratifråga.

Det finns mycket att göra på det här området som vi måste ta till oss. Man skall i sammanhanget också ta allvarligt på de rapporter som kommer och verkligen visa att man vill komma till rätta med det här samt visa det i konkreta åtgärder. Mycket av det tycker jag att jag inte fick i interpellationssvaret, socialministern, men vi får återkomma till den här diskussionen, hoppas jag.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på interpellation 1998/99:71 om märkning av tobaksprodukter

Anf. 152 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Inge Carlsson har frågat mig vilka initiativ regeringen tänker ta gentemot EU, i samband med att nya direktiv om märkning av tobaksprodukter skall läggas fram av EU-kommissionen i början av nästa år, i syfte att den felaktiga varningstexten "orsakar cancer" på svenskt snus skall kunna tas bort.

I EG-direktivet av den 13 november 1989 föreskrivs en anpassning av medlemsstaternas lagar och andra författningar beträffande märkning av tobaksvaror (89/662/EG, ändrat den 15 maj 1992 92/41/EEG). Enligt direktivet skall det på alla rökfria tobaksvaror finnas en särskild varningstext: "orsakar cancer". Direktivet bygger på undersökningar genomförda av ett välrenommerat institut som har studerat bl.a. amerikanskt och indiskt snus. Snus är förbjudet inom EU, men Sverige har ett undantag i det s.k. anslutningsfördraget. EU-direktivet antogs 1989, dvs. innan Sverige blev medlem. Socialstyrelsen har följaktligen i sina föreskrifter (SOSFS 1994:9, Varningstexter och innehållsdeklaration på tobaksvaror samt begränsning av tjärhalten i cigaretter) föreskrivit att konsumentförpackningar med snus, portions- och tuggtobak skall förutom en allmän varning ha varningstexten "orsakar cancer" i enlighet med vad som föreskrivs i direktivet.

Flera mindre svenska undersökningar har genomförts på svenskt snus där man inte har kunnat påvisa något signifikant samband mellan snus och cancer. Studierna har dock inte kunnat utesluta ett sådant samband. Socialstyrelsen har bedömt att hälsoriskerna med snus med stor sannolikhet är mindre än de risker som är förenade med rökning. Mot bakgrund av det nikotinberoende som snusning innebär och de misstankar som trots allt finns om risker för cancer, hjärt- och kärlsjukdom och andra negativa hälsoeffekter är det uppenbart att ingen tobaksanvändning alls är att föredra framför snusning. Många rökare upplever att snusning kan vara ett alternativ till cigaretter när de försöker sluta röka. Detta bör dock vägas mot att snusning med åtföljande nikotinberoende kan vara en väg till tobaksrökning. Det är väsentligt att konstatera att det ännu finns många skäl till försiktighet i inställningen till snusning. Snus innehåller cancerframkallande ämnen.

EU-kommissionen har prioriterat tobak som folkhälsofråga. Vid hälsoministerrådet den 12 november 1998 informerades medlemsstaterna om att kommissionen avser att revidera och uppdatera direktivet om varningstexter och innehållsdeklarationer. Kommissionär Flynn nämnde bl.a. frågan om varningstexternas innehåll samt frågan om sänkning av tjär- och nikotinhalter. Jag kan nämna att företrädare för Sverige till kommissionen framfört att svensk forskning inte kan belägga påståendet att svenskt snus orsakar cancer. I det sammanhanget har det uttryckts önskemål om att formuleringen av varningstexterna för snus ses över i samband med omarbetningen av varningstexterna.

Varningstexten för snus har alltså mot denna bakgrund olyckligtvis formulerats på ett sätt som svenska studier gjorda på svenskt snus inte kan belägga. Det är enligt min uppfattning angeläget att det nya direktivet får en utformning som inte strider mot otvetydiga och oberoende forskningsresultat. Om det behövs bör Sverige i EU verka för att direktivet ändras och får en utformning som stämmer överens med forskningsrönen.

Anf. 153 INGE CARLSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka socialminister Lars Engqvist för ett uttömmande svar. Jag noterar också med tillfredsställelse att socialministern och jag är överens i sakfrågan, dvs. att varningstexten på svenskt snus, "orsakar cancer", är felaktig och bör tas bort.

Jag vill kommentera några saker i socialministerns svar. Lars Engqvist säger att flera mindre svenska undersökningar har genomförts på svenskt snus, och att man inte har kunnat påvisa något signifikant samband mellan snus och cancer. Varför säger han signifikant, om med det menas statistiskt säkerställt? Poängen med undersökningen, som jag ser det, är att det inte kan påvisas något samband över huvud taget. Snus ger inte en ökad cancerrisk alls, enligt undersökningarna.

Sedan kallar socialministern undersökningarna för ”mindre”. Det tror jag att de som har gjort undersökningarna inte skulle hålla med om. Den ena har som bas 2,6 miljoner människor i Stockholmsregionen och Södra sjukvårdsdistriktet under tre år. I dessa regioner hittade man 605 cancerfall. Efter ett bortfall på ungefär 10 % av olika anledningar undersöktes 545 fall. Någon ökad cancerrisk kunde inte konstateras, vilket man däremot kunde göra bland rökare och alkoholkonsumenter. Den andra stora undersökningen hade som bas befolkningen i de fyra nordliga länen under tio år. Där hittades och undersöktes 410 fall av muncancer. Ingen förhöjd risk för muncancer kunde konstateras bland snusare jämfört med risken hos icke-snusare. Däremot kunde man konstatera också i den här undersökningen en förhöjd risk för muncancer bland rökare, och i synnerhet bland alkoholkonsumenter.

Det är nog en felaktig etikett att kalla dessa undersökningar för mindre undersökningar. I själva verket är de de mest omfattande undersökningar om sambandet mellan snus och muncancer som över huvud taget har gjorts.

Socialministern gör sedan några uttalanden av mer tobakspolitisk karaktär, som inte har direkt med sakfrågan om varningstext att göra. Jag kan hålla med om att ingen tobaksanvändning alls vore det bästa. Det är ingen hälsoprodukt. Men nu använder många människor tobak. Då kan vi vara överens om att snus är bättre än rökning. Att socialministern då framhåller i svaret att snus innehåller cancerframkallande ämnen är en nedvärdering av snuset. Det är mycket som tyvärr innehåller cancerframkallande ämnen, t.o.m. vissa livsmedel. Frågan är om vi får i oss dessa ämnen i sådan mängd att de är hälsofarliga.

De stora svenska undersökningarna har visat att snuset inte ger cancer. Det har t.o.m. gjorts djurförsök där man med hjälp av snus och snusextrakt har försökt att provocera fram tumörer – men det har inte gått. Vi kan vara överens om att snus inte ger cancer. Därför måste den felaktiga varningstexten tas bort.

Jag vill återkomma till själva sakfrågan i min interpellation. Vilka initiativ tänker regeringen ta gentemot EU i syfte att den felaktiga varningstexten ”orsakar cancer” på svenskt snus skall tas bort? Socialministern säger i sitt svar att Sverige har uppmärksammat kommissionen på de svenska undersökningarna. Det är bra. Socialministern säger också att det är angeläget att det nya direktivet utformas så att det inte strider mot otvetydiga och oberoende forskningsresultat. Socialministern säger sedan att om det behövs får Sverige agera. Han menar att om direktivet strider mot forskningsresultaten bör Sverige agera. Det låter lite passivt i mina öron. Det kan leda till risken att det läggs fram ett förslag som det sedan blir svårt att ändra på.

Kan socialministern lova att Sveriges regering kommer att agera på ett kraftfullt sätt under förberedelsearbetet med det nya direktivet, så att

riskén minimeras för att ett förslag som innehåller varningstexten ”orsakar cancer” läggs fram?

Anf. 154 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Först några allmänna synpunkter på frågeställningen.

Det är viktigt att de varningstexter som finns på tobaksvaror är korrekta, inte minst därför att vi sätter en statlig myndighets namn intill texten. Det står ”orsakar cancer” med information från Socialstyrelsen.

När vi använder Socialstyrelsens namn, skall vi vara medvetna om att uppgiften skall vara korrekt och inte kunna ifrågasättas vetenskapligt. Detta är problemet med den text som finns på svenskt snus i dag.

Med detta konstaterande får vi inte dra slutsatsen att snus skulle vara ofarligt, att det inte innehåller cancerframkallande ämnen – det gör det ju – och att det inte skulle finnas något samband mellan snus och tobaksrökning.

Jag är själv användare av snus – faktiskt som ett försök att komma ifrån tobaksrökning. Jag är ett exempel på att snus faktiskt kan fungera om man vill sluta röka. För mig har det uppenbart inneburit ett hälso-mässigt framsteg. Men jag möter också unga människor som börjar med snus och som därmed riskerar att gå över till tobaksrökning.

Jag vill inte förenkla problemställningen. Jag önskar mig inte beslut om åtgärder som kan tolkas som att vi anser att snus skulle vara ofarligt. Däremot är vi överens om att den text som i dag finns på snusförpackningen inte är korrekt.

Regeringen kommer att vidta åtgärder. Det har redan tagits kontakter i förberedelsearbetet när det gäller att anta nya direktiv. Vi kommer att följa arbetet. Det har hittills skett på tjänstemannanivå. När det är dags att diskutera detta på ministernivå kommer vi att ta initiativ till att ändra texten – om det förslag som då kommer fram inte skulle ligga i linje med det vi önskar oss.

Anf. 155 INGE CARLSSON (s):

Fru talman! Socialministern och jag är ganska överens. All märkning, både på livsmedel och tobak, måste från konsumentens synvinkel vara riktig. Där är vi inte överens.

Har socialministern någon information om när detta kan åtgärdas?

Anf. 156 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! De informationer jag har pekar på att ett förslag som skulle kunna tillgodose våra synpunkter är på väg. Jag har inte fått något säkert besked om att förslaget ligger i vår riktning. Men det finns tillräckligt mycket positiva signaler att en ändring är på väg där man tar hänsyn till våra invändningar. Det skulle innebära att det blir en text som kan accepteras ur vetenskaplig synvinkel.

Avsikten är att de nya direktiven skall beslutas inom det närmaste halvåret.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 157 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Marianne Andersson har frågat om jag är beredd att ta initiativ till att skapa resurser för forskning om elöverkänslighet ur ett tvärvetenskapligt perspektiv, att reglerna för bostadsanpassningsbidrag ses över i syfte att underlätta för elöverkänsliga att få stöd, att elöverkänsliga personer skall mötas med större respekt i vården samt att projekt som Elrum i Skellefteå skall kunna få statligt stöd för sin verksamhet.

Det är ett stort problem att många människor i dag upplever att de får symtom på grund av elektriska och magnetiska fält. Symtomen orsakar dessa människor stort lidande och är ofta orsak till nedsatt arbetsförmåga. Hur många människor som har dessa problem är dock oklart liksom hur orsakssambanden ser ut. Det allra viktigaste är därför, enligt min mening, att de personer som upplever dessa symtom tas på största allvar och att de drabbade får den vård och det stöd som de behöver.

Trots den tämligen omfattande forskning som skett kring eventuella hälsoeffekter av elektriska och magnetiska fält har enighet inte kunnat uppnås om tolkningen av resultaten. Ytterligare forskning om elöverkänslighet och hälsoeffekterna av exponering för elektriska och magnetiska fält är, enligt min mening, angelägen. Sådan forskning pågår för närvarande, och en ny avstämning bör kunna ske inom något år.

Regeringen har därför gett Rådet för arbetslivsforskning i uppdrag att senast år 2000 redovisa en utvärdering på området. En första delrapport överlämnades förra året till regeringen. Under våren 2000 planerar rådet att anordna en konsensuskonferens, vars syfte bl.a. är att belysa skilda grupperns åsikter och slutsatser avseende orsakerna till elöverkänslighet samt att diskutera eventuella hälsoeffekter av mobiltelefoni. Det arbete som Rådet för arbetslivsforskning utför sker dessutom i nära anslutning till arbete som pågår inom WHO och andra internationella organ. Ett eventuellt initiativ till ytterligare forskning bör, enligt min mening, inte tas förrän Rådet för arbetslivsforskning redovisat sitt uppdrag.

Socialstyrelsen färdigställde förra året allmänna råd (SOSFS 1998:3) om bemötande av patienter som relaterar sina symtom till bl.a. elektriska och magnetiska fält. I dem framhålls bl.a. vikten av att de drabbade får en allsidig medicinsk utredning och att läkaren kan lyssna på och respektera patientens egen uppfattning om vad som kan vara orsak till besvären eller sjukdomssymtomen.

De allmänna råden har mottagits positivt av såväl många drabbade som verksamma inom vården. Att förändra attityder och bemötande inom vården är dock inget som låter sig göras under några få månader. Det kommer att ta tid innan de allmänna råden har fått genomslag överallt. Den viktigaste funktionen för dessa riktlinjer är, som jag ser det, att vara ett viktigt stöd för de verksamma inom vården och omsorgen i det angelägna arbetet att förbättra bemötandet av de drabbade.

Frågan om hur elöverkänsliga personer bemöts inom vården och omsorgen kommer även att uppmärksammas inom ramen för *Utredningen om bemötande av personer med funktionshinder*. Utredningen, som beräknas komma med sitt slutbetänkande under våren, syftar bl.a. till att beskriva funktionshindrade personers erfarenheter och hur de bemöts och

*Svar på
interpellationer*

behandlas vid kontakter med myndigheter och andra offentliga organ samt vilka möjligheter de har att göra sina intressen gällande.

Det är oerhört positivt att projekt som tar sig an elöverkänsliga personers problem på ett konstruktivt sätt kommer till stånd och att människor i hela landet ges en möjlighet att komma tillbaka till ett normalt liv. Det är dock en fördel om denna typ av verksamhet kan komma till stånd inom ramen för befintliga system, t.ex. genom samarbetsprojekt mellan arbetsgivare, landsting, kommuner och försäkringskassor. Vad beträffar det projekt som Marianne Andersson tar upp, Elrum i Skellefteå, är jag inte bekant med verksamheten och kan därför inte kommentera den närmare.

På regeringens uppdrag genomförde Boverket, som Marianne Andersson påpekar, för ett par år sedan en utvärdering av effekter av elsanering av bostäder i samarbete med Socialstyrelsen. Utifrån den undersökningen gjorde regeringen bedömningen att det finns behov av att vidta ytterligare åtgärder för att förbättra kunskapsläget när det gäller elöverkänslighet. Det har däremot inte varit möjligt att på grundval av de redovisade undersökningarna om elöverkänslighet lämna förslag om förändringar i reglerna för bostadsanpassningsbidrag. Regeringen förutsätter att Boverket inom ramen för sitt tillsynsansvar för verksamheten även fortsättningsvis bevakar frågan och att samråd sker med Socialstyrelsen. Även regeringen avser att följa frågan med stor uppmärksamhet.

Jag vill slutligen understryka att problemen med elöverkänslighet måste tas på stort allvar. Jag ser det som mycket angeläget att bemötandet av de drabbade kan förbättras och att de drabbade får den vård och det stöd som de behöver.

Anf. 158 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag vill tacka socialministern för svaret även om jag grips av en viss uppgivenhet när jag läser det. Jag kan ha förståelse för att Lars Engqvist som ny socialminister inte har hunnit sätta sig in i den här mycket komplexa frågan. Därför skall jag gå igenom svaret och kommentera det lite grann och ställa en del frågor.

Jag börjar med det sista. Det är bra att socialministern vill att de drabbade skall få den vård och det stöd de behöver. Min fråga blir då: Vilket stöd? Vilken vård skall de få? Skall det vara någon som håller dem i handen? Skall de få psykoanalys? Eller skall de få elsanering?

Om det hade funnits en ordentlig statistik skulle socialministern finna att alla de elöverkänsliga som blivit bättre har minskat de elektromagnetiska fälten i sin omgivning på något sätt.

Det som erbjuds i sjukvården är oftast grundat på psykologiska förklaringsmodeller. Villkoret för att få fortsatt sjukbidrag kan vara att undergå psykoanalys under en viss tid. I Västra Götaland hade försäkringskassorna kommit överens om att aldrig erkänna elöverkänslighet och aldrig bevilja någon form av ersättning på den grunden. Då tvingas folk att, för sin ekonomiska överlevnad, gå med på orsaker till sina besvär som inte stämmer med verkligheten. Så tycker jag inte att vi skall ha det.

Socialministern säger också att elöverkänslighet är ett problem. Då vill jag fråga: För vem är det egentligen ett problem? Är det ett problem för de sjuka? Eller är det för samhället som inte riktigt vill erkänna att de här människorna finns?

Hela samhällsdebatten – och den skyller jag inte på något sätt på socialministern – tycks gå ut på att lösa problemet med att de här människorna finns, och inte så mycket på vad vi skall göra åt det. Inte heller finns den ärliga viljan att diskutera vad vi skall göra. Det är väl det som bör diskuteras. Jag hoppas att socialministern håller med om det.

Det är sant att vi inte riktigt vet hur många som totalt sett är drabbade. Men i miljöhälsorapporten från 1998 från den miljömedicinska enheten vid Stockholms läns landsting uppskattar man antalet till 19 000 bara i Stockholms län. Jag tycker att det är intressant att ett landsting kan göra ett sådant konstaterande när inga myndigheter egentligen erkänner att detta existerar.

Hur många människor är då berörda? En elöverkänslig i familjen drabbar ju hela familjen. Man räknar med att antalet är ungefär 3,2 gånger antalet drabbade. Problemet har lett till ett stort antal personliga tragedier, skilsmässor och sociala problem. Barn far illa. En elöverkänslig kan t.ex. inte besöka sina barns skola, inte uppsöka en vanlig akutmottagning osv.

Så till forskningen. Det är klart att när forskarna har grundinställningen att försöka finna olika förklaringar till fenomenet elöverkänslighet misslyckas man, eftersom man inte ägnar problemet med elektromagnetiska fält och mikrovågor från t.ex. mobiltelefoner och master tillräcklig tid och uppmärksamhet. Man lyssnar inte ordentligt på de elöverkänsliga själva. Misslyckandena medför att man inte vet vad det beror på, och så skyller man på psykologiska problem hos de drabbade.

Jag måste säga att det är förvånande att se hur människor lyckas behålla sin psykiska hälsa efter att ha mötts av all denna oförståelse. Varför lyssnar men egentligen inte mer på de elöverkänsliga? Varför görs inga ordentliga långvariga studier av en elöverkänsligs vardagsliv under t.ex. en månad? Det är en komplex fråga, och det är just sådana studier som behövs för att finna samband och se hur en person reagerar under en längre tid på olika saker. Det kanske är olika från dag till dag.

Därför vill jag återigen fråga om ministern är beredd att ta initiativ till just den typen av forskning eller medverka till att de som sysslar med dessa problem får möjlighet att fortsätta.

Jag ser att min talartid är slut. Jag tänker fortsätta med ytterligare några frågor i nästa inlägg.

Anf. 159 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Den interpellation som Marianne Andersson har ställt rör flera olika frågor. Jag vet att Marianne Andersson också har ställt frågan till miljöministern och till andra statsråd som ansvarar för olika delar av detta.

Socialstyrelsen och Rådet för arbetslivsforskning bedriver olika forskningsprojekt. I flera olika omgångar har man sammanställt och värderat både svensk och internationell forskning inom området. Jag är alldeles övertygad om att det arbetet bedrivs med stor respekt för de elöverkänsliga. Jag tycker att beskrivningen av ett samhälle som inte tar problemet på allvar är en smula orättvis.

Av den delrapport som Rådet för arbetslivsforskning presenterade förra året framgick att det pågår omfattande forskning om elöverkänslighet och att den inte enbart utgår från psykosomatiska förklaringsmodel-

ler. Inom ramen för sitt uppdrag kommer Rådet för arbetslivsforskning att belysa tre delområden. Det första är hälsorisker av elektriska och magnetiska fält generellt. Det andra är elöverkänslighet, och det tredje är hälsorisker av mobil telekommunikation.

Den förening som brukar företräda de elöverkänsligas intressen, Föreningen för el- och bildskärmskadade, har getts möjligheter att delta i rådets utvärderingsarbete och har alltså nära kontakter med Rådet för arbetslivsforskning.

Även om jag inte är ansvarig för forskningen generellt, vill jag säga att detta är ett exempel på att den forskning som nu bedrivs på området sker med stor respekt för de elöverkänsliga.

Anf. 160 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Orsaken till att jag är så skeptisk är att jag har följt forskningen om amalgam under väldigt många år. Jag har sett vad som har skett där. Detta är en tydlig parallell. Det är därför jag är skeptisk tills jag ser något annat. Jag hoppas naturligtvis att det är precis så som socialministern beskriver här. Men än så länge har inte särskilt mycket visat att det verkligen är på det sättet.

Ett exempel på forskning finns i den rapport som nyligen gavs ut från Arbetslivsinstitutet, *Arbete och hälsa* 1998:23. Det finns så många personliga attityder och värderingar i den att den egentligen inte borde godkännas som underlag i den här debatten. Här uttalar man sig också för att elöverkänslighet inte orsakas av el. Det finns en reservation till den rapporten.

Sedan uttalar sig dessa forskare också om det här Norrköpingsfallet som jag inte vet om socialministern känner till. Det var en elöverkänslig som kunde känna exakt var basstationer för mobiltelefoni fanns någonstans och tala om det. Forskarna sade att de aldrig har träffat på något sådant och att det var en världssensation. Detta trots att de har träffat elöverkänsliga i tio år som faktiskt här känt sådana här saker. Sedan gör man något enstaka försök i ett slutet rum, och då fungerar det kanske inte riktigt alltid. Man har inte gjort ordentliga ärliga undersökningar på de elöverkänsliga. Det är det som gör att jag är skeptisk tills jag ser något annat. Det verkar på något sätt som om forskningen är till för att bekräfta bestående åsikter.

Jag hoppas att det projekt som Rådet för arbetslivsforskning nu bedriver innebär att de tar in både svenska och internationella rön från WHO och sådant som har gjorts i andra länder, t.ex. Australien, Österrike, Schweiz och USA. Förra året ägde det rum en forskarkonferens i Wien. Där gjorde man ett särskilt uttalande – en del kallar det kanske för en konvention.

Syftet med projektet måste vara att ta reda på orsaken till problemet och hindra att fler blir drabbade. Det är ju det vi vill, och jag tänker särskilt på barnen. Det är verkligen ett problem.

Vi får inte vara ett land som nonchalerar de här problemen. Det är också ett skäl till att vi kan halka efter i tillväxtligan, eller vad vi skall kalla den, som diskuteras så mycket. Det är viktigt att vi tar problem som vi har på allvar och att vi gör vad vi kan. Vi har duktiga forskare, så vi skulle kunna klara upp det här på ett bra sätt.

När det gäller Socialstyrelsens allmänna råd vet jag inte om jag hörde fel. Ministern sade att det är viktigt med en allsidig medicinsk utredning men också att läkaren "kan" lyssna på patientens egen uppfattning. Jag förutsätter att det skall vara "skall", för det skall väl läkaren göra.

Sedan säger ministern att det kommer att ta tid innan de här råden får genomslag överallt. Och det har vi ju märkt, naturligtvis. Då vill jag fråga vad ministern tänker göra för att de skall få genomslag snabbare. Visar regeringen sin tydliga inställning? En minister som går ut och gör uttalanden har naturligtvis betydelse. Jag är säker på att det också har effekt, inte bara de allmänna råden. Det har effekt att man tar den här frågan på allvar.

När det gäller utredningen om bemötande av personer med funktionshinder är det bra att man tar upp den frågan, för det här är verkligen funktionshinder. Det här är människor som inte kan bo kvar i sin bostad, som får sociala problem, som inte kan besöka sina barn i skolan och som får sparken från sitt jobb. De är hemlösa.

Det här är en fråga som borde tas upp i den arbetsgrupp som jobbar med de hemlösa. Det här är en grupp hemlösa som kanske inte märks så mycket i den debatten, men som icke desto mindre existerar och som har fruktansvärda problem därför att de inte kan bo i en vanlig bostad över huvud taget.

Man undrar t.ex. vilket ålderdomshem de här människorna skall bo på när de blir gamla. De kan t.ex. inte besöka en akutmottagning inom sjukvården.

Det finns så mycket att säga, fru talman, att man inte riktigt hinner med allt. Men vi tar det igen.

Anf. 161 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! När det gäller forskningen på området har jag förstått att det generellt råder en sorts samstämmighet bland huvuddelen av forskarvärlden om att det inte finns något samband mellan exponering av elektromagnetiska fält och elöverkänslighet, som det heter. Denna huvuddel av forskarvärlden är den som man ofta hänvisar till.

Men spännande på det här området, likaväl som på andra områden, exempelvis amalgam som Marianne Andersson pekar på, är att det faktiskt finns flera forskare som tvärtom hävdar att det finns ett sådant samband.

Då är det viktigt att man inte avstår från att lyssna på de forskare som skiljer ut sig från den stora gruppen, utan att man noggrant lyssnar på vad de har att säga. Där har vi en gemensam uppfattning. Så länge det finns forskare som med utförligt underlag hävdar att man kan peka på ett sådant samband är det viktigt att man lyssnar på dem.

Jag förstår Marianne Andersson när hon påpekar att när jag refererade till Socialstyrelsens allmänna råd sade jag att läkaren "kan" lyssna på och respektera patientens egen uppfattning. Jag tolkade den formuleringen som "har förmåga att", dvs. att det är viktigt att läkaren har förmåga att lyssna på och respektera patientens egen uppfattning. Jag kan gärna säga att det kanske borde ha stått "skall". Men poängen är att man utgår från patientens egen uppfattning.

Jag har en viss egen erfarenhet, inte i min allra närmaste umgängeskrets, men som ansvarig för ett större företag. Där mötte jag människor

som led av elöverkänslighet. Det är viktigt att man tar deras egen beskrivning, deras egen förklaring till problemen på allvar och att man faktiskt utgår från de symtom de har att brottas med. Det måste vi se till att vi löser.

Tidigare har jag förstått att man inte har tagit problemet på allvar, att man inte har haft förmåga att lyssna på patientens egna uppfattningar. Det var det som avsågs med min formulering. Läkaren skall kunna lyssna på och respektera patientens egen uppfattning. Säg gärna att läkaren skall lyssna på och respektera patientens egen uppfattning.

Anf. 162 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Först vill jag bara säga att det också är viktigt att de forskare som har en annan uppfattning har en chans att forska, att de får några pengar så att pengarna inte tas bort. Då blir det ju något slags moment 22, som gör att man inte kommer någon vart.

Sedan skulle jag vilja ta upp det projekt som jag nämnde. Det är precis på det sätt som ministern beskriver och efterlyser, så det är väldigt bra. SIF är också involverat. SIF har jobbat oerhört mycket med den här frågan. Jag kan rekommendera ministern att ta kontakt med SIF och verkligen se på SIF:s arbete. Det är ganska fantastiskt. Det vore bra om det funnes några pengar för att få stöd för liknande projekt, pengar att söka för att hjälpa till lite grann i det här jobbet. Det skulle vara bra. Och det vore ju intressant för ministern att besöka ett sådant projekt. Det kan rekommenderas.

Sedan vill jag ta upp en annan sak som också ministern berörde lite grann, nämligen att det finns ett A-lag och ett B-lag bland de elöverkänsliga. De som jobbar på stora arbetsplatser – privata eller offentliga – och är viktiga för verksamheten får elsanering. Socialstyrelsen har sanerat. Såtenäs flygflottilj har sanerat ett hus och lyckats bra. Där sitter många som har haft problem och jobbar, och det går bra. Banker och fondkommissionärer har sanerat i mycket stor utsträckning, för där finns det många som inte klarar av att sitta vid en dator hela tiden. De har alltså fått åtgärder.

Men man pratar inte så mycket om det, för det har något slags negativ klang när det inte är erkänt. Då pratar varken myndigheter eller företag om detta, och så får de här människorna hjälp.

Men de andra då? De som jobbar i ett litet företag som inte har möjligheter, kunskaper eller insikter, de som kanske finns någon annanstans i samhället får ingen hjälp alls.

Jag tycker att detta är ett jätteproblem. Vissa får faktiskt hjälp. Man pratar inte om det, man vill inte erkänna det. Men de andra lämnas därhän. Ett sådant samhälle tycker inte jag att vi skall ha. Vi måste se till att vi hjälper alla.

Jag hoppas att vi är överens om inriktningen i det här. Jag är missnöjsam på grund av att jag har sett så mycket. Men jag hoppas att vi verkligen kan ta det här på allvar och komma fram i de här frågorna.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 163 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Marietta de Pourbaix-Lundin har frågat mig vad jag avser att göra för att ge medborgarna samma skydd när det gäller offentliga tjänster som redan finns beträffande privata tjänster.

En revidering av det allmänna produktsäkerhetsdirektivet (92/59/EEG) pågår för närvarande inom EU-kommissionen. Frågan om ifall tjänsters säkerhet bör ingå i direktivet har tagits upp i detta arbete, men en preliminär bedömning är att det inte finns någon majoritet bland medlemsstaterna för att utvidga direktivet på detta sätt. Kommissionen kommer dock att presentera en studie i frågan, och Sverige bör vid genomförandet av det reviderade direktivet noga studera denna. Därefter kan man ånyo diskutera om produktsäkerhetslagen (1988:1604) bör utökas till att också omfatta offentliga tjänster. Regeringen avser bl.a. därför för närvarande inte att lägga fram några förslag till förändringar av produktsäkerhetslagen. Man kan också konstatera att en sådan förändring av produktsäkerhetslagen inte kan innebära rätt till återbetalning eller skadestånd för den enskilde, eftersom lagen är marknadsrättslig.

I ett lite större perspektiv kan man konstatera att det naturligtvis är regeringens mening att enskilda konsumenter inte i något sammanhang skall behöva utsättas för en farlig vara eller tjänst. Detta gäller oavsett om varan eller tjänsten tillhandahålls i näringsverksamhet eller i offentlig verksamhet. Kommunerna har ett grundläggande ansvar för att de tjänster som utbjuds i kommunal regi är säkra. Offentliga tjänster på de kommunala och landstingskommunala områdena är därför redan i dag föremål för specialreglering och en omfattande tillsyn från olika myndigheter. Exempel på sådan lagstiftning är hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), socialtjänstlagen (1980:620) och hälsoskyddslagen (1982:1080). Dessutom finns det när det gäller tjänster som utbjuds i offentlig regi alltid möjlighet att på politisk väg utkräva ansvar för tjänster som man inte är nöjd med.

Den dom i Högsta domstolen av den 12 november 1998 (mål nr T 2842-97) som Marietta de Pourbaix-Lundin refererar till är intressant ur detta perspektiv. Den innebär ett visst klargörande i så måtto att Högsta domstolen konstaterade att sedan väl en barnomsorgsplats tagits i anspråk så har rättsförhållandet mellan parterna så pass starka privaträttsliga inslag att det föreligger ett ömsesidigt förpliktande avtal.

Bakgrunden till detta mål var att en förälder hade begärt att få tillbaka erlagd daghemsavgift med hänvisning till att kommunen hade åsidosatt sina skyldigheter i rättsförhållandet mellan parterna, bl.a. genom att barnomsorgen äventyrat barnens hälsa på grund av förekomst av mögel i lokalen. Domstolen slår därmed fast att det finns starka privaträttsliga inslag inom ett så pass utpräglat offentligrättsligt område som barnomsorgen får anses utgöra. Men domen gäller ett enskilt fall, och jag vill därför inte kommentera den mer än så.

Man kan dock i detta sammanhang konstatera att avregleringen av olika marknader för den enskilde har lett till mer oklara gränser för vilka regler som gäller. Det har uppstått en gråzon mellan de tjänster samhället tillhandahåller och vad som bjuds ut på en fri marknad. En gränsdragning

*Svar på
interpellationer*

mellan vad som är eller bör vara konsumenträttigheter och vad som faller inom andra politiska områden, t.ex. socialpolitik, är därför ibland svår att göra för den enskilde.

Regeringen har nyligen beslutat tillkalla en parlamentarisk kommitté som skall göra en översyn av de konsumentpolitiska målen. I direktiven till kommittén tas bl.a. upp frågan om vilka rättigheter den enskilde har i sin roll som medborgare respektive som konsument i olika sammanhang. Kommittén skall också överväga vilka instanser man bör kunna vända sig till med eventuella klagomål och för att få information. Frågan om hur offentliga tjänsters säkerhet på bästa sätt kan regleras kan även diskuteras i detta sammanhang, och den tidigare nämnda domen kan då användas som underlag.

Anf. 164 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret, som jag ser som mycket positivt. Jag tror att det är första gången sedan jag kom till riksdagen som jag tycker ett svar kan vara positivt. Den fortsatta debatten får väl utvisa om det är så positivt som jag uppfattat det. Det är faktiskt första gången som jag känner att det finns en öppning för att medborgarna skall ha samma skydd oavsett om tjänsten utförs inom den offentliga eller den privata sektorn och också för att man skall uppnå konkurrensneutralitet mellan den privata och den offentliga sektorn.

Vi har haft många debatter om detta i kammaren. Vi har väckt motioner om detta hela tiden från moderat håll. Vi tycker att det skall vara likvärdigt, att vi skulle behöva en lag när det gäller de offentliga tjänsterna. Det var alldeles nyligen vi fick en lag om de offentliga varorna. Jag har hela tiden fått höra från socialdemokratiska företrädare att nej, en sådan lag behövs inte. Det finns massor av speciallagstiftning, som statsrådet också räknade upp. Det visar sig att det inte täcker allt.

Nu ser jag att det finns en öppning. Statsrådet säger visserligen "inte för närvarande" och att kanske kan den parlamentariska utredningen göra någonting. Om det nu verkar vara svårt att komma till skott inom EU är det ingenting som hindrar att Sverige lägger sig på en miniminivå. Våra lagar går mycket längre än EU:s i många andra sammanhang. Vi behöver inte vänta på EU. Det är det första jag tänker på.

Om jag får ett besked om det lite diffusa, att utredningen *kan* titta på frågan, kan den här debatten snabbt ta slut. Är statsrådet beredd att ge ett tilläggsdirektiv där man säger att utredningen *skall* titta på frågan? Om jag får svaret att statsrådet är beredd att göra det, då är övrig debatt överflödig.

Anf. 165 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag skall ge ett klart svar på den frågan, och det är nej. Det skulle framstå som en överloppsgärning att redan nu, när regeringen alldeles nyligen antagit direktiven till utredningen, lägga till tilläggsdirektiv. Jag tycker inte heller att det finns skäl att göra det. Utredningen har i uppdrag att analysera vilken roll man har som medborgare och vilken roll man har som konsument samt klargöra den gränsdragning som gäller i förhållande bl.a. till tjänsterna på det offentliga området.

Jag tycker också att det är viktigt att ändå ha en principiell utgångspunkt i denna fråga. Det är naturligtvis regeringens uppfattning att ingen,

oavsett vem som står för en vara eller en tjänst, skall behöva utsättas för en farlig vara eller tjänst oberoende av vem som levererar varan eller tjänsten. Samtidigt finns det en klar skillnad mellan tjänster som erbjuds på den privata marknaden i ett näringsrättsligt förhållande och de tjänster som erbjuds inom många sektorer i det offentliga området. Det finns den skillnaden att kommunerna har ett grundläggande ansvar för att se till att tjänsten erbjuds på ett säkert sätt. Kommunala tjänster är, som jag framhåller i mitt svar kringgärdade av en rad specialregleringar – lagstiftning, andra författningar, beslut av myndigheter – något som inte på samma påtagliga sätt gäller det näringsrättsliga området.

I tillägg kommer att tillsynen under senare år alltmer börjat spela en viktig roll för statliga organ och länsstyrelserna. De har att se till att man utövar en noggrann tillsyn över kommunernas verksamhet. Det kan gälla sjukvårdsområdet, äldreomsorgen, skolan. Den tillsynsverksamheten är oerhört viktig när det gäller att följa upp de tjänster som erbjuds av kommunala och landstingskommunala organ.

Sedan skall man lägga till att till skillnad från de tjänster som erbjuds av privata näringsidkare kan det, när det gäller det kommunala och landstingskommunala området, utkrävas ett direkt politiskt ansvar för den verksamhet som bedrivs. Det är klart att det finns skiljelinjer.

Som jag framhåller i mitt svar finns det ett behov av att göra en översyn av förhållandena mot bakgrund av den avreglering som skett under senare år på området. Det är det som utredningen har att analysera och fundera kring.

Anf. 166 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Då blir debatten lite längre. Jag hade trott att den skulle kunna klaras av väldigt kort.

Jag tycker att det är synd att detta inte fanns med i direktiven. Statsrådet har ju fått min interpellation för flera månader sedan, haft det här i tankarna och hade kunnat lägga in det i direktiven. Det kunde ha stått att man skall överväga det.

Jag vet inte om det är så enkelt att utkräva ett politiskt ansvar. Om jag köper en tjänst inom den privata sektorn som jag är missnöjd med, köper jag aldrig den igen. Inom den offentliga sektorn är jag kanske helt utlämnad, för den offentliga sektorn har ofta monopol. Då skall jag utkräva ett politiskt ansvar. Hur ofta kan jag göra det? Vart fjärde år? På den privata sidan kan jag däremot låta bli att köpa, jag kan välja. Jag tycker att det inte är så enkelt för konsumenter och medborgare. Varför fattade man beslut för mindre än ett år sedan om att offentliga varor skulle kunna omfattas? Så har man inte haft det förr, men nu kom man plötsligt fram till att de skulle omfattas av produktsäkerhetslagen. Det förvånade oss varför man inte tog steget fullt ut.

Det finns ingen riktig konkurrensneutralitet mellan att utföra en tjänst privat och att utföra den i offentlig regi. Ibland utför man samma tjänster. Barnomsorg kan t.ex. bedrivas i privat och offentlig regi. Då finns inte riktigt en konkurrensneutralitet. Jag medger att det är komplicerat och att man inte kan lösa frågan pang bom så här. Därför hade det varit så väldigt bra om den parlamentariska utredningen hade fått titta på det. Nu står det i direktiven att den kan göra det. Det är synd att statsrådet säger att det inte är någonting att lägga till. Man behöver inte känna att det är

*Svar på
interpellationer*

ett misslyckande, utan man kunde säga att utredningen skall titta på också detta för att se om vi kan göra någonting.

Det finns ännu en chans att säga att det kanske blir så.

Anf. 167 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag vet inte ifall interpellanten har tagit del av direktiven till Konsumentutredningen. Där står ganska klart angivet att utredningen har att se på denna fråga. Jag skall återge en passus i direktiven för att klargöra det här: Avregleringen av vissa marknader och konkurrensutställningen av vissa tjänster i kommunerna har för den enskilde inneburit ökade valmöjligheter men också lett till mer oklara gränser för vilka regler som gäller. Det är angeläget att klargöra vilken roll konsumentpolitiken har i detta sammanhang. Kommittén skall därför analysera vilka rättigheter den enskilde har i sin roll som medborgare respektive som konsument i olika sammanhang. Kommittén skall också överväga vilka instanser man bör kunna vända sig till med eventuella klagomål och för att få information.

Problemkomplexet ligger hos utredningen. Vi får avvakta vad den kommer fram till. Slutbetänkandet skall presenteras under nästa år. Därmed tycker jag att intresset av att frågan analyseras är tillgodosett.

Anf. 168 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Jag skall se till att vår representant tar upp denna fråga och kanske tar del av denna debatt. Direktiven tangerar frågan, och utredningen kan ta upp den om utredningen själv vill. Jag ser positivt på detta och förutsätter att det blir så. Det kommer nog att bli svårt att undvika att ta upp frågan, eftersom det så ofta har väckts motioner, inte bara från moderaterna utan även från andra partier.

Jag ser positivt på detta. Utredningen kommer att ta upp frågan. Sedan får vi se vad man kommer fram till. Jag hoppas att man hittar en lösning som gör det hela konkurrensneutralt och som gör att medborgarna – oavsett om tjänsten utförs privat eller offentligt – har samma skydd, trygghet och säkerhet.

Jag ser fram emot att utredningen blir färdig och att resultatet blir som jag vill att det skall bli.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på interpellation 1998/99:85 om ombildning av hyresfastigheter till bostadsrätter

Anf. 169 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Sten Andersson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta dels i syfte att skydda den kommunala självbestämmanderätten, dels för att underlätta för hyresgäster i de fall de önskar köpa sina lägenheter och ombilda dem till bostadsrätter.

Interpellationen har ställts mot bakgrund av ett tillkännagivande av riksdagen (1998/99:BoU1). Bostadsutskottet anser att det är väsentligt att det blir klarlagt efter vilka kriterier det skall bedömas om ett bostadsföre-

tag skall inta den särställning det innebär att vara ett allmännyttigt företag. Dessa företag bör enligt utskottet också ges ett skydd mot att de omdanas till andra typer av företag och att deras egendom avyttras i strid med målsättningen för företagens verksamhet.

Målet om en god bostad för alla utgår från ett starkt engagemang från samhällets sida. Stat och kommun har under lång tid lagt ned betydande ekonomiska resurser för att bygga upp de kommunala och allmännyttiga bostadsföretagen. Dessa företag utgör numera en mycket betydande ekonomisk tillgång som alla medborgare har del i.

Statens intresse av att motverka utförsäljningar av de kommunala bostadsföretagen och deras bostäder handlar emellertid inte bara om att värna om de ansevärda ekonomiska resurser som staten över åren har tillfört företagen. Statens intresse gäller i första hand att kommunerna även fortsättningsvis kan fullgöra de uppgifter inom bostadsförsörjningens område som är grunden för den nuvarande ansvarsfördelningen inom bostadspolitiken. Som exempel vill jag nämna att de allmännyttiga bostadsföretagen har en viktig roll inom bruksvärdessystemet.

Regeringen anser att den nuvarande ansvarsfördelningen inom bostadspolitiken är ändamålsenlig. Starka och välskötta bostadsföretag som är öppna för alla grupper av medborgare och kan tillgodose deras behov är en nödvändig tillgång i ett modernt välfärdssamhälle.

De kommunala bostadsföretagen bör även i framtiden drivas utan vinstsyfte. Det har betydelse för hyresgästernas trygghet, men det är också viktigt för den allmänna miljöutvecklingen att fastighetsägaren har ett långsiktigt perspektiv på underhåll och skötsel.

För närvarande pågår en beredning inom Regeringskansliet om vilka regler som skall gälla för kommuner som vill sälja hela eller delar av det kommunala bostadsföretagets fastighetsbestånd. En utgångspunkt för detta beredningsarbete är att de kommunala bostadsföretagen måste ges förutsättningar att fortsatt konsolidera sig. Det kan ske genom försäljningar som tillför företagen nya likvida medel eller som förebygger fortsatta förluster. Utförsäljningar som strider mot detta syfte måste emellertid motverkas även i fortsättningen. Olika vägar för hur detta kan åstadkommas prövas i det pågående beredningsarbetet, och regeringen avser att lämna förslag till riksdagen senare i vår.

Regeringen är intresserad av att starta en diskussion om allmännyttan i ett längre perspektiv. Många hyresgäster har en vilja och ett berättigat intresse av att ta ett större ansvar för sitt boende och sina boendekostnader. Den kooperativa hyresrätten har prövats och kan vara ett alternativ för att utveckla nya företagsformer inom ramen för den allmännyttiga modellen. Det kan också finnas andra former som ger hyresgästerna ett starkt inflytande. Regeringen är beredd att medverka till att nya former för att stärka hyresgästernas inflytande över sitt boende och sina boendekostnader blir belysta och diskuterade.

Anf. 170 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Först vill jag gratulera en malmöbo till att ha blivit minister. Sedan var det slut med det trevliga.

Jag ställde två frågor i min interpellation, vilket också statsrådet inledningsvis nämner i sitt svar. Men han svarar inte på någon av dessa frågor.

Jag frågade om statsrådet var beredd att underlätta för hyresgäster att ombilda sina lägenheter till bostadsrätter – inget svar. Jag frågade också om han var beredd att kämpa för den kommunala självbestämmanderätten – inget svar.

Att socialdemokraterna struntar i kommunerna och att man vill se staten som en överhöghet är ingen nyhet. Men att man nu struntar i de hyresgäster som vill ombilda sina lägenheter är en nyhet.

Allt detta beror på att Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har begärt att regeringen skall återkomma till riksdagen med ett förslag om att i praktiken förbjuda hyresgäster att ombilda sina lägenheter till bostadsrätter. I stället för som tidigare, då marknadspriset gällde vid försäljningar, vill man nu införa ett pris som innebär att det skall beräknas på vad varje lägenhet kan tänkas vara värd i framtiden – något som ingen vet.

Fru talman! Jag hoppas att det inte finns någon kommun i Sverige som har sålt en fastighet till annat pris än marknadspris. Är det någon kommun som har sålt till ett pris som ligger lägre än någon annan skulle vilja betala? Kan statsrådet ge mig ett enda sådant exempel?

De flesta – det är bara att se hur vi i riksdagen bor – vill bo i egna hem eller i bostadsrätter. Jag är ett undantag, men det beror på min egen fria vilja.

Hurrandet för allmännyttan innebär en kränkning av privata fastighetsägare. Den stora majoriteten sköter ju sina fastigheter på ett bra sätt, och de har nöjda hyresgäster. Men det verkar inte så när man lyssnar på statsrådet.

Resonemanget om att allmännyttan har fått stöd av staten och att staten därför skall ha ett visst inflytande verkar lite klurigt. Jag vill påpeka att alla etablerade boendeformer i Sverige i större eller mindre omfattning har fått statligt stöd, så detta kan inte vara ett skäl för att inte bevilja de önskemål som hyresgästerna eventuellt kan ha.

Sedan uppstår det andra komplikationer. Jag vill ha svar från statsrådet om detta bara gäller allmännyttan. Det kan väl inte gälla dem som i dag hyr av en privat hyresvärd och vill ombilda sina lägenheter till bostadsrätter. Det har väl inte gått så långt att staten har tillsatt någon form av priskontrollnämnd, precis som man kanske hade i Sovjet, för att förhindra hyresgästerna från att genomföra en ombildning.

Jag skulle vilja ha svar på dessa frågor, och framför allt på denna: Är det demokratiskt rätt att förbjuda en kommun, som har gått till val på att man vill ombilda hyresrätter till bostadsrätter, att göra detta? Kommer staten att förhindra det? Om det är så, är demokratin faktiskt i fara.

Anf. 171 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Fru talman! Det övergripande målet för bostadspolitiken bör vara att de bostäder som finns på bostadsmarknaden skall svara mot den efterfrågan som finns. Var och en skall kunna finna en passande bostad vad gäller sammanvägda önskemål om storlek, standard och kostnader.

Denna grundläggande målsättning bör naturligtvis också gälla upplåtelseformerna. Det är därför som det är så viktigt att följa utvecklingen av olika upplåtelseformers innehåll och omfattning. Mot denna bakgrund är den interpellation som Sten Andersson har ställt mycket intressant.

Socialdemokraterna har under senare tid idémässigt befunnit sig långt från de ideal man odlade under HSB:s och Riksbyggens uppbyggnad. Borta är de tidigare idealen att hyresgäster skall äga och styra sitt boende.

Det perspektiv som Socialdemokraterna nu för tiden odlar, både på den kommunala och på den statliga nivån, är snarare den kommunala ägarrepresentantens perspektiv. Kommunalpolitikernas inflytande över människors boende får uppenbarligen inte minskas.

Det intresse som det i första hand värnas om är faktiskt tryggheten i fortsatta uppdrag och fortsatt inflytande över medborgarnas boende som de kommunala styrelserepresentanterna kan ha. Detta tycker jag är fel målsättning. Det vore rimligare att man utgick från de boendes önskemål vid utformandet av bostadspolitiken.

Statsrådet uppehåller sig i svaret mycket vid hur makten över boendet skall ligga kvar i de kommunala bostadsbolagens styrelser. Jag håller med Sten Andersson om att det sker till den grad att de direkta svaren på frågorna som interpellationen mynnar ut i uteblir.

Vad är statsrådet beredd att göra för att värna om den kommunala självbestämmanderätten över de kommunala bostäderna mot bakgrund av de förslag om styrning av försäljningspriser på enskilda fastigheter som bostadsutskottets socialdemokratiskt ledda majoritet nu tycks vilja skriva kommunerna på näsan?

Riksdagsmajoriteten har ställt sig bakom ett initiativ och givit regeringen i uppdrag att ta fram lagförslag på området. Jag avundas inte regeringen. Hur skall regeringen göra när man av allt att döma måste göra ytterligare ingrepp i den kommunala självbestämmanderätten?

Riksdagens socialdemokratiskt ledda majoritet har krävt att om hyresgästerna i en fastighet, som Sten Andersson var inne på, vill köpa sitt hyreshus för att bli bostadsrättsboende, så skall de betala ett pris för fastigheten som om hyresgästerna hade sagts upp och lägenheterna vore tomma. På det sättet vill man diskriminera hyresgästerna gentemot vanliga fastighetsägare eller ägare av hyreshus, vilka vid köp av hyreshus betalar ett avsevärt lägre marknadspris som grundar sig på vanliga avkastningsvärderingar.

Hur menar statsrådet att det skall vara möjligt att uppfylla detta gentemot hyresgästerna fientliga och av Socialdemokraterna inspirerade riksdagsbeslut? Jag tror att det kommer att bli ett oerhört svårt juridiskt arbete.

Anf. 172 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Interpellanten, den övriga debatttagaren och jag – Moderaterna och Socialdemokraterna – har ju helt olika utgångspunkter för bostadspolitiken. Det ligger naturligtvis i botten för den diskussion som vi just nu för.

Moderaternas bostadspolitik innebär en total avreglering, att marknaden skall styra på bostadsområdet, medan Socialdemokraternas uppfattning i grunden bygger på utgångspunkterna för en social bostadspolitik.

Till skillnad från i många andra länder i Europa har allmännyttan spelat en central roll för den sociala bostadspolitiken. När andra länder har byggt socialbostäder för de mindre bemedlade, de som har det svårt på bostadsmarknaden, har vi i Sverige skapat ett allmännyttigt bostadsbe-

stånd dit alla har möjlighet att vända sig och som kan vara attraktivt för alla grupper i samhället. Jag tror att det är oerhört viktigt att vi värnar om den delen av bostadspolitiken för att behålla någon form av värdighet inom ramen för bostadspolitiken framöver.

Vi vet att det finns starka segregationstendenser i det svenska samhället. Vi vet att det återspeglar sig på bostadsmarknaden. Men skulle vi lämna systemet med ett stort allmännyttigt bostadsbestånd och helt gå över till en ren marknadsstyrning av boendet, skulle segregationstendenserna mycket kraftigt spädas på. Den viktiga utgångspunkten för regeringens inställning är att vi även framöver måste värna ett stort inslag av allmännyttigt bostadsbestånd, icke ett vinstmaximerat hyresbestånd, för att även framöver kunna bedriva en social bostadspolitik.

När vi i regeringen nu funderar kring allmännyttan och de utförsäljningar som är på gång, framför allt i Stockholmsområdet, är det detta som är den huvudsakliga utgångspunkten.

Den andra utgångspunkten är naturligtvis att samhället, både stat och kommun, har byggt upp ett bostadskapital inom allmännyttan. Genom att staten ger väldigt frikostiga subventioner, frikostigare än till privata hyresrätter, och genom att kommunerna tar ansvar för byggandet har vi gemensamt byggt upp ett stort kapital inom det allmännyttiga bostadsbeståndet.

De utförsäljningar som nu sker inom ramen för allmännyttan tenderar att innebära en överföring av förmögenheter från de gemensamma kommuninvånarna till dem som köper bostadsrätter. Tag Stockholm som exempel. Det är ett annat skäl till att vi i regeringen nu funderar över vilka åtgärder vi skall vidta för att även framöver tillförsäkra oss ett stort allmännyttigt bostadsbestånd.

Det finns ett tredje skäl, nämligen det allmännyttiga bostadsbeståndets betydelse för hyressättningssystemet. Vi har ett bruksvärdessystem i Sverige, där allmännyttan i hög grad är styrande för hyressättningen även i det privata bostadsbeståndet. Om det skulle ske en utarmning och en kraftig utförsäljning av det allmännyttiga hyresbeståndet, skulle grundvalarna för hyressättningen förändras på ett allvarligt sätt. Det skulle leda till, är jag alldeles övertygad om, kraftiga hyreshöjningar inom hela hyresrättsbeståndet – något som jag inte tror att hyresgästerna är betjänta av.

Anf. 173 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Statsrådet är rädd för att marknaden skall styra och tycker att det är bra att vi har den s.k. bruksvärdesprincipen kvar. Låt mig då tala om att den vill även statsrådets parti ta bort. När den principen infördes var det för att få kontroll på ett dåligt läge. Nu har den funnits kvar i många, många år. Det är ett klockrent exempel på en närmast totalt misslyckad bostadspolitik.

Vad gäller marknaden: I den stora delen av boendebeståndet i Sverige – villor och bostadsrätter – styr ju marknaden. Det fungerar. Folk protesterar inte. Det är t.o.m. attraktivt. Varför kan inte marknaden få styra även på det allmännyttiga området?

Sedan lovorden över allmännyttan. Jag bor själv i en lägenhet som ägs av ett bra allmännyttigt företag. Men det är ju inte precis någon sam-

lad del av befolkningen som hyr av allmännyttan, så den biten har man faktiskt misslyckats med.

Statsrådet säger att staten har satsat mycket pengar i allmännyttan. Jag tror inte att något allmännyttigt företag vid något enda tillfälle har sålt delar av sina fastigheter till ett annat pris än högsta möjliga marknadspris. Ifall de inte gör det så borde de avsättas, och det kvickt. Däremot får ju alla boendeformer, det gäller villaägare och alla andra, faktiskt stöd från staten. Jag hoppas inte att statsrådet tänker gå in och rota i *de* boendeformerna också.

Till sist, herr talman, fick jag inte svar på min fråga. Låt oss säga att ett eller flera partier går fram i ett val i en kommun och säger: Vi vill om vi vinner valet ge möjlighet för kommuninvånarna att kunna ombilda sina hyresrätter till bostadsrätter – eller t.o.m. ägarlägenheter som man i dag beslutade om i bostadsutskottet. Vill statsrådet verkligen ta bort den möjligheten? Om svaret blir ja menar jag att statsrådet åtminstone i detta fall är en dålig representant för demokratin. Då representerar han inte medborgarna och väljarna, utan då representerar han staten och överheten.

Anf. 174 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Herr talman! Jag förnekar inte att det finns skillnader i moderat och socialdemokratisk bostadspolitik. Men vad jag ser i dag är ju en under 50 år näst intill obruten socialdemokratisk bostadspolitik som har resulterat i bl.a. den segregation som vi har i dag och den dominerande ställning för de kommunala bostadsföretagen som vi har i dag. Jag trodde ju att den socialdemokratiska politiken gick ut på att man skulle försöka göra det så bra som möjligt för de boende. Det är åtminstone vad jag hör att ni talar om. Syftet kan väl ändå inte vara att tillförsäkra kommunalpolitikerna inflytande över de enskilda familjernas boende? Det rimliga vore väl att de boende själva fick bestämma hur de vill bo?

När man överför, eller försäljer, en fastighet till vanliga hyreshusägare, menar statsrådet då att man överför förmögenheter på ett oskäligt sätt till dem som köper? När det gäller Wallenstam eller någon annan som Socialdemokraterna har sålt fastigheter till i Stockholm – har det varit ett oskäligt överförande av förmögenhet till de köparna? På annat sätt kan man ju inte tolka det när nu statsrådet säger att det vore oskäligt om hyresgästerna som bor i de här hyreshusen fick köpa till samma pris. Jag tycker att det är orimligt att påstå något sådant.

Jag är väldigt glad att bostadsutskottet i dag på förmiddagen har bett regeringen att ta fram två nya upplåtelseformer för fast bestående i framtiden; kooperativa hyresrätter och ägarlägenheter. Det ökar, om än det sker motvilligt från regeringens sida, regeringens möjligheter att tillgoda de boendes önskemål.

Anf. 175 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Tror Carl-Erik Skårman att en massiv utförsäljningsvåg inom allmännyttan i Stockholmsområdet lindrar segregationen? Ser inte Carl-Erik Skårman stora risker med att allmännyttan i de attraktiva områdena säljs ut på marknaden och att vi därmed får en utveckling med tilltagande, ökande, segregation?

Prot. 1998/99:46
28 januari

Svar på
interpellationer

Vi har, och det sade jag i mitt tidigare inlägg, redan i dag väldigt starka segregationstendenser i det svenska samhället. Det beror inte på den socialdemokratiska bostadspolitiken. Det beror snarare naturligtvis på en utveckling där de sociala skillnaderna under några år på 90-talet har ökat. Vi har fått tilltagande arbetslöshet till följd av krisen i början av 90-talet.

Att bryta segregationen är ett långsiktigt arbete där naturligtvis bostadspolitiken spelar sin roll. Men i första hand är det insatser mot arbetslösheten, socialpolitiska insatser och andra insatser som är av avgörande betydelse.

Blicka ut över Europa där man har löst bostadsansvaret för de grupper som är svaga på ett annat sätt än vi har gjort i Sverige! Där har man byggt socialbostäder som bara efterfrågas, eller som bara bebos, av grupper som är väldigt svaga och utsatta. Det svenska allmännyttiga bostadsbeståndet har ju haft ett annat kännetecken, nämligen att det har vänt sig till alla grupper.

Sten Andersson, som kommer från Malmö och bor i allmännyttan, vet att allmännyttan i Malmö precis som i många andra kommuner runt om i landet i vissa delar är attraktiva för alla människor. Det är inte omedelbart så att man, om man kommer från en viss adress eller har bott i allmännyttan eller det kommunala bostadsbeståndet, är stämplad som en person som har sociala problem eller är socialt utsatt.

Moderaterna vill ha en total avreglering på bostadsmarknaden, en total marknadsutsättning, marknadsstyrning, av bostadsmarknaden. Det skulle leda till en utveckling där vi kom bort från ett rimligt hyresförhandlingssystem, där vi kom bort från ansvaret för att bedriva en bostadspolitik som kommer alla människor till del. Kommunerna skulle abdikera, och samhället skulle abdikera, från sitt bostadssociala ansvar. Det är en utveckling som inte jag vill se.

Så till frågorna om den kommunala självstyrelsen. Jag besvarade dem i mitt interpellationssvar. Vi socialdemokrater betraktar bostadsförsörjningen som ett ansvar som stat och kommun gemensamt delar. Det ansvaret har vi tagit bakåt i tiden genom att ge starka subventioner för byggandet inom det allmännyttiga bostadsbeståndet, större subventioner än inom det privata hyresrättsbeståndet. Det ansvaret har vi också gemensamt eftersom vi socialdemokrater, i motsats till vad Sten Andersson säger, vill behålla ett bruksvärdessystem. Det ansvaret har vi också eftersom allmännyttan är det verksamma instrumentet för hyresförhandlingssystemet och bruksvärdessystemet. Därför är det ett gemensamt statligt och kommunalt ansvar, och det är en viktig utgångspunkt för det arbete som regeringen nu bedriver med att ta fram ett förslag om allmännyttans framtida utveckling.

Anf. 176 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Låt mig först säga att jag tror att jag har rätt när jag säger att bruksvärdessystemet bara infördes som en parentes. När man fick en bättre marknad skulle man ta bort det här. Det är jag helt övertygad om. Jag kan i efterhand börja fundera på en ny interpellation till statsrådet i den frågan.

Sedan noterar jag också en annan sak. Om det inträffar som statsrådet vill, att man skall skilja på när man säljer hus som tillhör allmännyttan

eller det privata beståndet, så innebär ju det att jag som bostadssökande i första hand ser till att försöka få tag på en privat bostad. Om man sedan i det hus där jag kommer att bo kommer överens om att ombilda huset till bostadsrätter och blir överens med ägaren om priset så blir det ju ett lägre pris än om jag hade bott i allmännyttans fastighet. Det måste ju bli konsekvensen av statsrådets resonemang om han inte skall ha rent sovjetiska modeller vad gäller lagstiftning i Sverige.

Sedan detta med segregationen. Okej, man skall inte vara *för* generell, men var i Sverige finns den största segregationen och vilka har bostäder där om inte allmännyttan? Denna segregation är ett bevis på en annan misslyckad politik som vi dock inte skall ta upp i det här sammanhanget.

Till sist, herr talman, vill jag ta upp det här stödet från staten. Jag tror att om statsrådet plockar fram sin räknare kan han notera att statens stöd till villaägare och bostadsrättsinnehavare faktiskt är betydligt större än det som har gått till allmännyttan. Det tror jag att han kan räkna fram på egen hand.

Anf. 177 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Sten Andersson ger ju indirekt i sitt anförande ett väldigt klart besked. Det är att Moderaterna totalt vill avreglera situationen på bostadsmarknaden. De vill släppa det totalt fritt när det gäller hyressättningen. Han vill avskaffa bruksvärdesystemet och han vill inte införa något annat system i stället.

Ser man ut över de europeiska länderna är det bara ett fåtal länder som har en totalt fri marknad på bostadsområdet. Ofta har man en hyresreglering.

Vi avskaffade hyresregleringen och införde ett hyresförhandlingssystem som bygger på bruksvärdesprincipen med allmännyttan som hyresledande för att ha en begränsning när det gäller hyresutvecklingen och för att se till så att det är möjligt för vanligt folk att efterfråga hyresrättslägenheter även i attraktiva områden.

Nu vill Moderaterna, vilket inte är okänt, avskaffa hela systemet och se till att marknaden själv tar hand om hyressättningen. Och då får vi en utveckling med starkt ökad segregation.

En utförsäljning av stora delar av det attraktiva allmännyttiga beståndet i Stockholms innerstad, antingen i form av privata hyresrätter eller i form av bostadsrätter, skulle ju leda till en utveckling där det blir omöjligt för enskilda hyresgäster som har måttliga inkomster att efterfråga en lägenhet i Stockholms innerstad. Det skulle spä på segregationen allvarligt.

Det var ett ganska klagande besked från Sten Andersson.

Jag vill ändå påpeka det som vi skriver i svaret, nämligen att vi inte har några invändningar mot att allmännyttan gör förändringar i syfte att konsolidera företaget och skapa en starkare position för företaget. Det kan behövas utförsäljningar som ett led i det. Men vi är starka motståndare till en stor avyttring av det allmännyttiga bostadsbeståndet som rubbar villkoren för den sociala bostadspolitiken.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1998/99:47 till justitieutskottet

Motioner
1998/99:K9–K18 till konstitutionsutskottet
1998/99:L4 och L5 till lagutskottet
1998/99:Fö1 till försvarsutskottet
1998/99:Sk17 och Sk18 till skatteutskottet

25 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställes

den 28 januari

1998/99:115 av *Margareta Andersson* (c) till näringsministern
Arbetsmarknadspolitiska åtgärder
1998/99:116 av *Sven Bergström* (c) till näringsministern
Vägnätet
1998/99:117 av *Rolf Kenneryd* (c) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Kommunal skatteutjämning
1998/99:118 av *Rigmor Ahlstedt* (c) till miljöministern
Samhällsplanering
1998/99:119 av *Birgitta Sellén* (c) till kulturministern
Kultur i glesbygd
1998/99:120 av *Åsa Torstensson* (c) till statsrådet Britta Lejon
Den lokala demokratin och utvecklingskraften
1998/99:121 av *Lennart Daléus* (c) till statsministern
Den regionala utvecklingen
1998/99:122 av *Erik Arthur Egervärn* (c) till utbildningsministern
Forskningsresurser vid mindre och medelstora högskolor
1998/99:123 av *Tuve Skånberg* (kd) till socialministern
De låga födelsetalen
1998/99:124 av *Lennart Kollmats* (fp) till socialministern
Barntandvården
1998/99:125 av *Marie Engström* (v) till statsrådet Mona Sahlin
Sjuklöneperioden och de mindre företagen
1998/99:126 av *Jan-Evert Rådström* (m) till näringsministern
Företagsnedläggningar

1998/99:127 av *Tom Heyman* (m) till justitieministern
Schengen

1998/99:128 av *Barbro Johansson* (mp) till näringsministern
Klimatet på arbetsplatserna

1998/99:129 av *Agne Hansson* (c) till finansministern
EMU och regionalpolitiken

1998/99:130 av *Agne Hansson* (c) till vice statsminister *Lena Hjelm-Wallén*

EU:s strukturpolitik

1998/99:131 av *Kenneth Johansson* (c) till socialministern
Hälsö- och sjukvården i hela landet

1998/99:132 av *Eskil Erlandsson* (c) till jordbruksministern
Drivkraften i landsbygdsutvecklingen

1998/99:133 av *Gunnel Wallin* (c) till miljöministern
Bostadslösheten

1998/99:134 av *Sofia Jonsson* (c) till utbildningsministern
Utbildningsnivån i glesbygden

1998/99:135 av *Sofia Jonsson* (c) till statsrådet *Ingegerd Wärnersson*
Skolor i glesbygd

1998/99:136 av *Gunnel Wallin* (c) till justitieministern
Rättsväsendet

1998/99:137 av *Viviann Gerdin* (c) till jordbruksministern
Jämställdhet i regionalpolitiken

1998/99:138 av *Marianne Andersson* (c) till statsrådet *Mona Sahlin*
Turism i hela landet

1998/99:139 av *Birgitta Carlsson* (c) till statsrådet *Mona Sahlin*
Kvinnors företagande

1998/99:140 av *Lena Ek* (c) till näringsministern
Bredband till hushåll och företag

1998/99:141 av *Åke Sandström* (c) till näringsministern
Näringspolitik för bättre regional utveckling

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 2 februari.

26 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 27 januari

1998/99:285 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till statsrådet *Mona Sahlin*
Estonia

1998/99:286 av *Dan Ericsson* (kd) till socialministern
Ersättning till lobotomerade från 1940- och 1950-talet

1998/99:287 av *Ulla Hoffmann* (v) till näringsministern
Avveckling av Nationellt Resurscentrum för kvinnor

1998/99:288 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet *Pierre Schori*
Könsstämpning

1998/99:289 av *Lars Ångström* (mp) till miljöministern
Aluminiumburkar

1998/99:290 av *Lars Wegendal* (s) till näringsministern
Vägisvisningsskyltar

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 2 februari.

27 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 27 januari

1998/99:253 av *Inger Strömbom* (kd) till näringsministern
Öresundsförbindelsen och godstransporterna på järnväg

1998/99:256 av *Åke Sandström* (c) till jordbruksministern
Renbete på åkermark under vintern

1998/99:257 av *Kenneth Johansson* (c) till statsrådet Ingegerd Wärners-
son
Kunskapslyftet

1998/99:258 av *Maud Ekendahl* (m) till socialministern
Hälsö- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN)

1998/99:261 av *Bertil Persson* (m) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Återbetalning av studieskulder

1998/99:263 av *Rolf Gunnarsson* (m) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Bilstödet till handikappade

1998/99:264 av *Rolf Gunnarsson* (m) till försvarsministern
Antalet inskrivna värnpliktiga

1998/99:265 av *Lena Sandlin* (s) till socialministern
Osteoporos

1998/99:266 av *Christina Nenes* (s) till socialministern
Ersättning till psykiskt funktionshindrade som deltar i daglig verksamhet

1998/99:267 av *Maud Ekendahl* (m) till justitieministern
Psykiskt störda brottslingar

1998/99:268 av *Per Lager* (mp) till utrikesministern
Augusto Pinochet

1998/99:273 av *Per Lager* (mp) till statsrådet Pierre Schori
Grigorij Pasko

1998/99:274 av *Britt-Marie Danestig* (v) till utbildningsministern
Medicinarutbildningen och kvicksilverförgiftning m.m.

1998/99:275 av *Göran Hägglund* (kd) till finansministern
Skatteuppgörelse om maxtaxa på dagis

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 2 februari.

Förhandlingarna leddes av
tredje vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 10 § anf. 33 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 16 § anf. 131 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 23 § anf. 172 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Avsigelser.....	1
3 § Kompletteringsval till EU-nämnden	1
4 § Meddelande om särskilt anordnad debatt.....	1
5 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	2
6 § Svar på interpellation 1998/99:91 om oskäligen löneskillnader på grund av kön	2
Anf. 1 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	2
Anf. 2 MONICA GREEN (s)	3
Anf. 3 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	4
Anf. 4 MONICA GREEN (s)	5
Anf. 5 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	6
Anf. 6 MONICA GREEN (s)	6
7 § Svar på interpellation 1998/99:100 om jakten på enkelbeckasin	7
Anf. 7 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	7
Anf. 8 GUDRUN LINDVALL (mp)	8
Anf. 9 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	9
Anf. 10 GUDRUN LINDVALL (mp)	10
Anf. 11 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	11
Anf. 12 GUDRUN LINDVALL (mp)	11
Anf. 13 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	12
8 § Svar på interpellation 1998/99:104 om ekologiskt griskött	12
Anf. 14 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	12
Anf. 15 GUDRUN LINDVALL (mp)	13
Anf. 16 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	14
Anf. 17 GUDRUN LINDVALL (mp)	15
Anf. 18 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	16
9 § Svar på interpellation 1998/99:105 om burhållning av minkar	17
Anf. 19 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	17
Anf. 20 GUDRUN LINDVALL (mp)	18
Anf. 21 JEPPE JOHNSSON (m)	19
Anf. 22 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	20
Anf. 23 GUDRUN LINDVALL (mp)	21
Anf. 24 JEPPE JOHNSSON (m)	22
Anf. 25 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	23

Anf. 26 GUDRUN LINDVALL (mp).....	23
10 § Svar på interpellation 1998/99:58 om assyriernas situation.....	24
Anf. 27 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	24
Anf. 28 MARGARETA VIKLUND (kd).....	25
Anf. 29 INGER LUNDBERG (s).....	26
Anf. 30 YILMAZ KERIMO (s)	26
Anf. 31 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	27
Anf. 32 MARGARETA VIKLUND (kd).....	27
Anf. 33 INGER LUNDBERG (s).....	29
Anf. 34 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	29
Anf. 35 MARGARETA VIKLUND (kd).....	29
11 § Svar på interpellation 1998/99:84 om mänskliga rättigheter i Iran	30
Anf. 36 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	30
Anf. 37 LARS OHLY (v).....	31
Anf. 38 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	32
Anf. 39 LARS OHLY (v).....	32
Anf. 40 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	32
Ajournering.....	33
Återupptagna förhandlingar	33
12 § Frågestund.....	33
Anf. 41 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	33
<i>Företagsklimatet i Sverige.....</i>	<i>33</i>
Anf. 42 LARS LEIJONBORG (fp)	33
Anf. 43 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	34
Anf. 44 LARS LEIJONBORG (fp)	34
Anf. 45 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	34
<i>Regionalpolitiken.....</i>	<i>36</i>
Anf. 46 ROLF GUNNARSSON (m).....	36
Anf. 47 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	36
Anf. 48 ROLF GUNNARSSON (m).....	36
Anf. 49 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	36
<i>Den representativa demokratin i kommunerna.....</i>	<i>37</i>
Anf. 50 CARINA HÄGG (s).....	37
Anf. 51 Statsrådet BRITTA LEJON (s)	37
Anf. 52 CARINA HÄGG (s).....	37
<i>Volvo.....</i>	<i>38</i>
Anf. 53 LARS BÄCKSTRÖM (v)	38
Anf. 54 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	38
Anf. 55 LARS BÄCKSTRÖM (v)	38
Anf. 56 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	38
<i>Kosovo.....</i>	<i>39</i>
Anf. 57 KENNETH LANTZ (kd)	39
Anf. 58 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	39
Anf. 59 KENNETH LANTZ (kd)	39
Anf. 60 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	40
<i>Våldet mot kvinnor.....</i>	<i>40</i>

Anf. 61	SOFIA JONSSON (c)	40
Anf. 62	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	40
Anf. 63	SOFIA JONSSON (c)	41
Anf. 64	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	41
<i>Sverige</i>		41
Anf. 65	PER WESTERBERG (m)	41
Anf. 66	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	41
Anf. 67	PER WESTERBERG (m)	42
Anf. 68	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	42
<i>Socialtjänsten</i>		42
Anf. 69	THOMAS JULIN (mp)	42
Anf. 70	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	42
Anf. 71	THOMAS JULIN (mp)	43
Anf. 72	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	43
<i>Småföretagande</i>		43
Anf. 73	KARIN PILSÄTER (fp)	43
Anf. 74	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	43
Anf. 75	KARIN PILSÄTER (fp)	44
Anf. 76	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	44
<i>Havsbaserad vindkraft</i>		44
Anf. 77	PER LAGER (mp)	44
Anf. 78	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	45
Anf. 79	PER LAGER (mp)	45
Anf. 80	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	45
<i>Vård på lika villkor</i>		45
Anf. 81	BARBRO WESTERHOLM (fp)	45
Anf. 82	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	45
Anf. 83	BARBRO WESTERHOLM (fp)	45
Anf. 84	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	45
<i>Tillväxtsamtal</i>		46
Anf. 85	MIKAEL OSCARSSON (kd)	46
Anf. 86	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	46
Anf. 87	MIKAEL OSCARSSON (kd)	46
Anf. 88	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	46
<i>Jordbrukspolitiken</i>		47
Anf. 89	SVEN BERGSTRÖM (c)	47
Anf. 90	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	47
Anf. 91	SVEN BERGSTRÖM (c)	47
Anf. 92	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	48
<i>Diskrimineringslagstiftningar</i>		48
Anf. 93	HANS ANDERSSON (v)	48
Anf. 94	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	49
Anf. 95	HANS ANDERSSON (v)	49
Anf. 96	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	49
<i>Förmåner för svenska EU-tjänstemän</i>		50

Anf. 97 ULF NILSSON (fp).....	50	Prot. 1998/99:46
Anf. 98 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	50	28 januari
Anf. 99 ULF NILSSON (fp).....	50	
<i>Ericsson</i>	50	
Anf. 100 ROSSANA VALERIA (v)	50	
Anf. 101 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	50	
Anf. 102 ROSSANA VALERIA (v)	51	
Anf. 103 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	51	
<i>Adoptionskostnadsbidrag</i>	51	
Anf. 104 KENNETH JOHANSSON (c)	51	
Anf. 105 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	52	
Anf. 106 KENNETH JOHANSSON (c)	52	
Anf. 107 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	52	
13 § Svar på interpellation 1998/99:33 om lokalisering av EU-organ till Sverige	52	
Anf. 108 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	52	
Anf. 109 CARINA HÄGG (s).....	53	
Anf. 110 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	54	
Anf. 111 CARINA HÄGG (s).....	54	
Anf. 112 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	55	
Anf. 113 CARINA HÄGG (s).....	55	
14 § Svar på interpellation 1998/99:43 om kommunal näringsverksamhet	56	
Anf. 114 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	56	
Anf. 115 STEFAN HAGFELDT (m)	57	
Anf. 116 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	58	
Anf. 117 STEFAN HAGFELDT (m)	58	
Anf. 118 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	59	
Anf. 119 STEFAN HAGFELDT (m)	60	
15 § Svar på interpellation 1998/99:45 om IUC:s fortsatta utvecklingsmöjligheter	60	
Anf. 120 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	60	
Anf. 121 MARIA LARSSON (kd).....	61	
Anf. 122 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	62	
Anf. 123 MARIA LARSSON (kd).....	62	
Anf. 124 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	63	
Anf. 125 MARIA LARSSON (kd).....	63	
Anf. 126 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	64	
16 § Svar på interpellation 1998/99:53 om småföretag inom den hemnära tjänstesektorn	64	
Anf. 127 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	64	
Anf. 128 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	65	
Anf. 129 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	66	
Anf. 130 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	67	
Anf. 131 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	68	
Anf. 132 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	68	
17 § Svar på interpellation 1998/99:81 om familjepolitiken	69	
Anf. 133 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	69	

Anf. 134	KERSTIN HEINEMANN (fp).....	70
Anf. 135	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	71
Anf. 136	KERSTIN HEINEMANN (fp).....	71
Anf. 137	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	71
Anf. 138	KERSTIN HEINEMANN (fp).....	72
18 §	Svar på interpellation 1998/99:101 om vårdköerna och sjukförsäkringspengarna	72
Anf. 139	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	72
Anf. 140	BO KÖNBERG (fp).....	73
Anf. 141	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	74
Anf. 142	BO KÖNBERG (fp).....	75
Anf. 143	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	76
Anf. 144	BO KÖNBERG (fp).....	77
Anf. 145	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	78
19 §	Svar på interpellation 1998/99:70 om funktionshindrade barn	79
Anf. 146	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	79
Anf. 147	GUNILLA TJERNBERG (kd).....	80
Anf. 148	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	81
Anf. 149	GUNILLA TJERNBERG (kd).....	81
Anf. 150	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	82
Anf. 151	GUNILLA TJERNBERG (kd).....	83
20 §	Svar på interpellation 1998/99:71 om märkning av tobaksprodukter	83
Anf. 152	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	83
Anf. 153	INGE CARLSSON (s).....	84
Anf. 154	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	86
Anf. 155	INGE CARLSSON (s).....	86
Anf. 156	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	86
21 §	Svar på interpellation 1998/99:73 om elöverkänslighet	87
Anf. 157	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	87
Anf. 158	MARIANNE ANDERSSON (c).....	88
Anf. 159	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	89
Anf. 160	MARIANNE ANDERSSON (c).....	90
Anf. 161	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	91
Anf. 162	MARIANNE ANDERSSON (c).....	92
22 §	Svar på interpellation 1998/99:47 om produktsäkerhet beträffande offentliga tjänster.....	93
Anf. 163	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	93
Anf. 164	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	94
Anf. 165	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	94
Anf. 166	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	95
Anf. 167	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	96
Anf. 168	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	96
23 §	Svar på interpellation 1998/99:85 om ombildning av hyresfastigheter till bostadsrätter	96
Anf. 169	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	96
Anf. 170	STEN ANDERSSON (m).....	97

Anf. 171	CARL-ERIK SKÅRMAN (m)	98	Prot. 1998/99:46
Anf. 172	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	99	28 januari
Anf. 173	STEN ANDERSSON (m)	100	
Anf. 174	CARL-ERIK SKÅRMAN (m)	101	
Anf. 175	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	101	
Anf. 176	STEN ANDERSSON (m)	102	
Anf. 177	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	103	
24 §	Hänvisning av ärenden till utskott	104	
25 §	Anmälan om interpellationer	104	
26 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	105	
27 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	106	
28 §	Kammaren åtskildes kl. 18.12	107	

Elanders Gotab, Stockholm 1999